

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Nezihe Meriç

Çisenti

ÖYKÜ

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

4.
baskı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

NEZİHE MERİÇ • Çisenti

YKY

ÇİSENTİ

Nezihe Meriç (Gemlik, 28 Şubat 1924 – İstanbul, 18 Ağustos 2009) Karayolları mühendisi olan babasının görevi nedeniyle çocukluğu, doğudan batıya Anadolu illerinde geçti. Eskişehir Lisesi'nden (1943) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ile aynı üniversitenin Felsefe bölümlerine devam etti (1945). Verda Ün'le piyano çalıştı; Heybeliada İlkokulu'nda müzik öğretmenliği yaptı (1946-1954). Ankara'da, eşi Salim Şengil'in kurucusu olduğu Dost Yayınları'nın ve *Dost* dergisinin yönetiminde görev aldı (1957-1973). Bu tarihten sonra İstanbul'da yaşadı.

İlk öyküsü ("Bir Şey") *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıktı. *Korsan Çıkmazı* ile 1962 TDK Roman Ödülü'nü, *Bir Kara Derin Kuyu* ile 1990 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Yandırma* ile 1998 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Çavlanın İçinde Sessizce* ile 2004 Dünya Kitap - Yılın Telif Kitabı Ödülü'nü, son olarak da 2007 Mersin Kenti Edebiyat Ödülü'nü aldı. *Alacaceren*, *Les Matins de Benguisu* adıyla Fransa'da yayımlandı (L'Inventaire, Paris 2005).

Yapıtları:

Öykü: *Bozbulanık* (1953), *Topal Koşma* (1956), *Menekşeli Bilinç* (1965), *Dumanaltı* (1979), *Bir Kara Derin Kuyu* (1989), *Boşlukta Mavi* (Seçilmiş Öyküler, 1992), *Yandırma* (1998) *Toplu Öyküler I* (1998), *Toplu Öyküler II* (1998); *Gülün İçinde Bülbül Sesi Var* (2008). **Roman:** *Korsan Çıkmazı* (1961), *Alacaceren* (2003); *Çi-senti* (2005). **Anı:** *Çavlanın İçinde Sessizce* (2004). **Oyun:** *Sular Aydınlanıyordu* (1970), *Sevdican* (1992), *Çın Sabahta* (1995), *Toplu Oyunlar* (2003). **Çocuk Kitapları:** *Alagün Çocukları* (1976), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında* (1992), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında* (1992), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında* (1993), *Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında* (1994), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında* (1996), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında* (1996), *Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında* (1998), *Ahmet Adında Bir Çocuk* (1998), *Dur Dünya Çocukları Bekle* (1999).

*Nezihe Meriç'in
YKY'deki kitapları:*

Edebiyat

- Yandırma (1998)
Toplu Öyküler I (1998)
Toplu Öyküler II (1998)
Korsan Çıkmazı (1999)
Alacacere (2003)
Toplu Oyunlar (2003)
Çavlanın İçinde Sessizce (2004)
Çisenti (2005)
Gülün İçinde Bülbül Sesi Var (2007)
Aix - Londra - İstanbul Mektupları
(Orhan Suda ile birlikte) (2011)
Püf Noktası - İlk Öyküleri ve Yazıları (2011)
Bozbulanık 60 Yaşında (Özel Baskı) (2013)

Doğan Kardeş

- Zor Yokuşu - Seçme Öyküler (2010)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında (2016)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında (2016)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında (2016)
Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında (2017)
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında (2017)
Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında (2017)
Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında (2018)
Dur Dünya Çocukları Bekle (2018)
Alagün Çocukları (2019)

NEZİHE MERİÇ

Çisenti

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://fantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2277
Edebiyat - 693

Çisenti / Nezihe Meriç

Kitap editörü: Onca Tapınç Uğurlu
Düzelti: Mahmure İleri

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Printcenter
Sultan Selim Mah. Libadiye Sok. No: 3 4. Levent 34415 İstanbul
Telefon: (0 212) 371 03 00 • Faks: (0 212) 280 96 04
Sertifika No: 13779

YKY'de 1. baskı: İstanbul, Aralık 2005
4. baskı: İstanbul, Mart 2019
ISBN 978-975-08-1031-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi'nde Hani Yalı
Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken • 7

Ormanın İçinde Yeşil Gezer • 18

Kimin Kimsesi Kim • 23

Bu Bir Uzun Hikâyledir Orasından

Burasından Yazılmıştır 1 • 35

Bu Bir Uzun Hikâyledir Orasından

Burasından Yazılmıştır 2 • 39

Bu Bir Uzun Hikâyledir Orasından

Burasından Yazılmıştır 3 • 43

Bu Bir Uzun Hikâyledir Orasından

Burasından Yazılmıştır 4 • 53

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.

Nasıl Yaşamak İstediğime Gelince... Yaşamöykümden,

Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak • 57

Çisenti 1 • 68

Çisenti 2 • 71

Çisenti 3 • 75

Çisenti 4 • 78

Çisenti 5 • 84

Çisenti 6 • 91

Çisenti 7 • 95

Çisenti 8 • 100

Çisenti 9 • 105

Çisenti 10 • 108

Çisenti 11 • 111

*Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi'nde
Hani Yalı Daha Sağlamken,
Hani Onlar Daha Hayattayken*

Bu öykü, biraz tuhaf bir öykü. Çünkü, ilk yazılışından sonra, bazı nedenlerden ötürü, kendi kendini geliştirdi. Genel anlamlandırmasını eksik buluyordu. İlk yapısını çok sevmekle beraber, başka bir kanal arıyordu içten içe. Daha doğrusu, yeni bir kanalda, onarılmış eski haliyle akmak istedi, gibi bir tanımlama yapılabilir. Açıkça söylemek gerekirse, pek tutturamadı ama, gene de, dişe gelir bir durumu yakalayabildi. Şöyle: Başına ve sonuna birer kısa ek, ortasına da, çok az değiştirilmiş olarak, ilk yazılan ana öykü kondu. (Hiç kimse bunun piripinçik bir öykü olduğunu söyleyemez. Hakkını yememek lazım.)*

Ek 1:

Havada sonbahar esintisi var. İnceden.

Gökyüzü solmuş bir mavi. Bir tek beyaz bulut yok. Sol uçtaki, çok hafif, eflatunumsu pembelik, hiç belli etmeden bulut olmaya çalışıyor.

Yer. Bir zamanlar, Boğaziçi'nin, en güzel yalılarının süslediği bir yer.

Bu öykü zamanı içinde, yer gene o yer ama, şimdi o yalı-

* Bu öykü daha önce yazarın *Ahmet Adında Bir Çocuk* (1998) kitapları dizisinde yayımlanmıştır.

lar yok. Hem var, hem yok. Deniz doldurularak, yalıların önünden geçen beton bir caddeye dönüştürülmüş. Trafik ışıklarıyla, arabalarla dolu. Yok olan, sadece rıhtımlar, iskeleler değil. Yok olan bir şey var. O şey, bir Karadeniz türküsündeki 'ormana bir şey oldu da, ormana karışayı'nin söze getirilemeyi. Gene de ucundan kıyısından anlatmaya, anlamaya çalışılırsa, şu:

O, denizin, mavi mi, yeşil mi, eflatun mu birden bilinmeyen, parlak koyu kurşun renginin içinde menevişlenen rengi mi, yalılarda, denizle, balıklarla, balıkçılarla, güneşle birarada yaşayan kalabalık ailelerin, bir yalıda yaşamının, denizin sesiyle, kokusuyla, karayelin, lodosun oyunlarırla birlikte biçimlenmenin, yalı insanı olmanın... (Söze dökmek zor.)

Üç kişi var görünürde.

Biri kırk yaşlarında, gözleri (gözlerinin rengini, sandaldaki ikinci kişi olan, yeni yetme balıkçı çocuk söyledi; bütün yüzüyle, gülerek, "Senin gözlerin, Boğaziçi rengi, dedem öyle der" dedi.) denizin, güneşin, mavinin, deniz dibi renginin karışımı.

Tepesine bağlanıvermiş, bir güzel topuz havası estirilmiş saçlarından, ayağındaki kalın sandaletlerden, yerlere kadar uzanan, yerli bürümcük entarisinin, eski zaman giysilerini anımsatan havasına dek, sırtına astığı, pek rastlanmayan dokuma çantasıyla, değişik, 'ne hoş' denilen bir havanın içinde. Bir şey daha var. Dokunsan ağlayacak. Kırpıştırdığı gözleri pırıl pırıl; kısılmış da olsa.

Balıkçı çocuğun, onların rengini tanımlayışına bile, buruk, ağlamadan bir öncenin gülümsemesiyle yanıt verdi. Ne demek istediğini, dedesinin kim olduğunu sormadı. Çocuğun sözü araya gitti. O, sadece gülümsedi.

Üçüncü kişi, arabayı park etmesiyle, kaldırıma atlayıp, bir ısıklık gibi uçarak, gelip, bu tanımlanan hoş kadına, omuzlarından sarılması bir olan, elli yaşlarında görünen, delikanlı bir erkek. Esmerliği, Frenk gömleğinin rengi, ütülü pantolonu ve keten ayakkabılarırla, duruşu gülüşü, sarılışı tam bir uyum içinde.

Sevdaı, duygulu, ağırbaşı, denemez.

Gününü yaşayan, neşeli, şakacı biri izlenimini veriyor ilk bakışta.

O gelmeden bir saniye önce, balıkçı çocuk bir şey söylemişti

de, genç kadın sevinçli bir şaşkınlıkla gülmüş, ama gözyaşları onu dinlememiş, yanaklarından inivermişti. Balıkçı çocuk demişti ki:

"Ben seni tanıyorum. Sen Rüştü dedemin Yeşim kızıydın."

"Ne? Ne dedin ne? Sen Rüştü dedemi tanıyor musun?" demişti. Sesi titremişti.

"Ya, o benim amcam."

"Aman Tanrım! Yaşiyor mu Rüştü dedem? Doksanına gelmiştir. İnanamam. Nerede? Beni ona götürebilir misin? Benim Yeşim olduğumu nasıl bildin sen?"

"Geçen gün mühendislerle geldiniz ya, yalıya bakmaya. Onlar konuşurken duydum. Ne zaman istersen gel. Motorla götürürüm ben seni."

"Tamam. Ah, çok..." heyecanlandım diyecekti, olmadı. İki kol onu sıkıca sarmış, boynundan sıcak bir öpüşle öpülmüştü.

Balıkçı çocuk ona el salladı. Onlar arabaya yürürken, denizin, güneş ışıklı suyundan gelip, onu aydınlatan neşesiyle seslendi:

"Güle güle. Rüştü dedeme müjdeyi verecem tamam mı!"

Kadın, balıkçı çocuğa başını sallayarak güldü.

Boynu bükük bir kırgınlık, dalgınlık, hatta üzüncü içindeydi. Gözleri dolu doluveriyordu.

Ne sevgilisi, ne arkadaşları ayırdındaydı bunun. Boğaz'da, akşamın, koyulaşınca karardı sanılacak, derinliklerin rengi olan koyu mavisinin içinde, deniz kenarında, üzeri güzel yiyeceklerle, buz gibi içecekler ve alkolün getirdiği neşeyle dolu bir masada oturuluyordu. Arkadaşlarıyla bir araya gelmiş olmanın keyfi, rahatlığı içindeydiler. Bir ara,

"Neyin var be Yeşim? Bir şey var sende. N'oldu? Satıldı mı yalı? Ya, bırak satılsın. Çökecek yoksa bir gün. Gerçekçi olmak lazım kızım. Çok para. Var mı sende? Yok. Eh, herifler paralı, ver yapılsın, kurtarılsın. Ha? Hadi al bardağını be kuzum. Hayat bu işte. N'apacaksın!" dedi, biri.

İşte o zaman, ne olduysa oldu. Yeşim, aydı. Arkadaşına,

"Haklısın" dedi. Sustu. Dalgın bir bakışla, öylece, çok dingin, çok rahatmış gibi durgunlaştı. Oysa, duyguları düşünceleri, bir anda, sanki bir karar anıymış gibi, karmakarışık olmuştu.

Duygu baskını denebilecek bir yüklenmeyle, yüreği daraldı, sıkıştı, hüngür hüngür ağlamamak için (oradakilerin, bunu anlamayacaklarını, saçma bir duygusallık olarak nitelendireceklerini bildiğinden) kendini zor tuttu. O karışık duygularla yüklü düşüncelerin içinden, bir şey aramaya başladı, alnını kırıştıtarak: Aradığını bulmaya çalıştı.

Bu durum sürdü gitti.

Önce, hemen o gece, anı defterine, yalı, geçmiş, çocukluk yılları diye başlayıp, ayrıntılarıyla, anılarını yazmaya başladı. Yazdıkça rahatlıyordu.

Bu anlatı, sonradan, ayıklanıp kurgulanarak, bir öyküye dönüştürüldü. Düşünce durmuyor kendini üretiyordu ha bire. Son aşamada, kısa metrajlı bir film olmaya çalışıyor.

Öykü, şöyleydi:

Boğaziçi!

Yeryüzünün, dünün, bugünün en anlatılamaz güzeli. Tanımlamalara, anlatmalara, şiirlere, destanlara sığmayan eşsiz bir doğa harikası. Bir tansık. Doğanın, büyü, gizemli bir görüntüsü.

İşte bu Boğaziçi'nin, koyu mavi denizinin kenarında eski bir yalı. Vakit sabah. Yalının üst katındaki odalardan birinde, küçücük bir kız çocuğu uyuyor. Beş yaşında var yok. Vakit sabah. Çocuk, çocuk uykularının en derin, en doyulamayan uykularından biriyle uyuyor.

Uyuyordu.

Bir ara, ona bakmaya gelen halası, kendi kendine düşündü:

Nesi var bu çocuğun? Nasıl da terlemiş. Hasta mı? Değil. Hasta gibi görünmüyor.

Pembe pembe olmuş yanacıkları.

A, uykusunda gülüyor. Kaşlarını çatıyor. İçini çekiyor. Düşünde ne görüyor acaba?

Öyle de derin uyuyor ki!

Uyku uyku, güzel uyku, sen ne güzelsin, küçük bir çocuğun uykusu olduğun vakitler. Denizin en dibindeki koyu mavi gibisin. Denizin en dibindeki açık su yeşili gibisin. Yaramaz, çılgın balıklarla, deniz dibi dünyasının renkleri, ışıkları tanımlana-

maz dūř gibi bitkileriyle, çok derinlerdesin. Kocaman bir çikolata parçasının, damağa, avurtlara yayılmış yoğun tadı gibisin.

Sen, bu, adı Yeşim olan k kızın uykusu olduğun zaman deniz misin, uyku musun, Yeşim'in, denize de, gelin kuşağına da benzeyen gözleri misin?

Deniz denizdir. Suyun gizi, suyun sonsuzluğudur.

Yalı, onsuz edemeyen, ancak onunla beraberken yaşayan, onunla birlikte soluk alıp veren, onun gizlerinin tümünü bilen-
dir.

Onlar, yalıyla deniz, birbirinin dostudur. Yalının yapılışın-
dan bu yana, yüzlerce yıldır, yaşamın, suyun, derinlerin, bili-
nenin, bilinmeyenin gizini, kokusunu, rengini, ışığını beraber
yaşamışlardır. Yalı bunları, tahtasının en derinlerine saklamış-
tır. Yosun kokusu, balık kokusu, deniz kokusu diyenler, kokuyu
ilerine çektikleri zaman rperirler. Ne hissettiklerini tam anla-
yamasalar da.

Bir büyük gizi blşmş gibi, garip bir duygu sarar yürekleri-
ni. şaşarlar. Anlayamazlar nedir bu, en durgun havada bile, içinde
esinti gezdiren koku. Denizin içinde yaşayan yalı kazıkları, rutu-
beti ince damarlardan sızdırarak, yalının tüm tahtalarına yayar.
Onu mevsimlerin oyunlarına hazırlar. Karayelin, vurup geçen,
gökyüzüyle birleşerek, deli dalgalar olup, denizin suyunu, kal-
dırıp kaldırıp, gökyüzünün karanlığına çarpan hırınlığına karşı
kavileştirir. Deli köpük, deli dalga, lodos, balıkları bayar, ama ya-
lıya bir şey yapamaz. Deniz durulduğunda, gün ışır ışımaz, o da
ıslaklığını güneşe verip, ağır ağır kurumaya bırakır kendini. ev-
resine rutubet kokusu, yosun kokusu, balık kokusu yaya yaya...

Su gelir, yalının rıhtımına vurur foşurdar, köpürür, küpü-
ęn yayar, mavisini çeşitlendirir çekilir. Yeniden gelir. Hep ge-
lir, rıhtıma vurur. Hep foşurdar, çekilir.

Küçük kızın uykusu, bu sesle koyulduka koyulur. Güneş
doğar, yükselir, sesler çoğalır, ama, ocuk, sesi hep duyar. Ninni
mi bu? Sanki ninni. Güzel, rahatlatıcı, güven veren ninni. Sarı
saçlarını, o hafifçe dişlek ama güzel ağzını, o ışığın kamaştırdığı
hareli mavi yeşil gözlerini okşayan, öpen bir ninni.

Denizin, yalının, balıkçıların küçük, minicik prensesidir o.
Onların eline doğdu. Gün gün izlediler byyşn.

Sabah olunca, yarı uyur yarı uyanık esnemeye başlar bu küçük kız. Esner de esner. Küçük ağzını açabildiğince açar, esner. Doyamaz uykulara. Gözlerini kırpıştırır kırpıştırır, bir sağa döner dalar, bir sola döner dalar. Açamaz uykuyu. Hava sıcaktır. Yalının büyük pencerelerinden giren esinti, yaprak bile kıpırdatmayan bir esintidir. Alnı, dudaklarının üstü boncuk boncuk terler. Gerinir, esner, yüzükoyun yatar. Alt kattan gelen sesleri dinler.

Ahşap evler, sesleri, fısıltıları tahtalardan tahtalara iletir. Alt kattaki, deniz üstü büyük mutfakta konuşulanlar, anlatılan düşler, küçük gülüşler, esnemeler, olduğu gibi yukarı kata gelir.

Bunu yapan tahtadır. Güzel, sıcak, dost tahtalar. Onlar betona hiç benzemezler. Hiç! Tahtanın güzelliğini, tahtanın sevgisini bilen bilir. Ha ağaç, ha o. Bilenine, anlayanına göre, o da yaşar kendince. Ağaç gibi canlı olmasa da, onun da bir başka yaşamı vardır. Hele boyalarla örtülmemişse.

Küçük kız, sıcaktan bunalınca, karyolasından iner, yere yatar, kulağını yere, döşemeye, tahtaya dayar. O zaman, aşağıda konuşulanları daha iyi duyar.

Bazan küçücük işaretparmağını bükerek tahtaya tık tık vurur.

"Ben uyandım!" demeye gelir bu. Güler, iki esneme arasında.

Aşağıdan, onu nazlatan sevgili sesler gelir,

"Amanın da amanın, sultan hanım uyanmış. Hadi gel aşağıya. Bak paşa çayı yapacağım ben kızıma. Gel bir tanem!"

"Yeşiiiiim! Yavruuuum! Uyandın mı sen?"

"Yeşiiiiim, dur kuzum, dur ben geliyorum..."

Deniz hep onunladır zaten. O hep duyurur kendini. Güneş, önce denize, sonra Yeşim'in gözlerine gelir. Işığı bir denizde, bir balıklarda, bir Yeşim'in gözlerinde parlar. Vurur geçer, çakar kamaştırır. Suyun yüzündeki belli belirsiz kabarcıkların arasından uçup, martı kanatlarının ucunda ışıldar.

Yeşim kalkar, pencerenin içine oturur. Suyun, güneşin, havanın içine salar uykusunu. Açılsın, yıkansın, kendine gelsin diye. Gerinir. Bir gerinir bir gerinir ki, bütün su perileri gülüş çığırsı denize kaçırlar. Küçücük elleriyle gözlerini uğuşturur. Çünkü esnemekten gözlerinden yaş gelmiştir.

Sonra, tahtalar, o güzelim kokuyu çıkarırlar yukarı. Aşağıda, mangalda kızaran ekmeğin kokusunu. O küçücük kız, işte

buna hiç dayanamaz. Esnemesini yanına alır, yalınayak, salına salına merdivene doğru yürür. Önceden bir haber uçarur:

"Anneeeeeeee!" Yanıt, sevgilere sarılmış olarak hemen gelir,

"Yavrum, gel canım. Yavaş yavaş... Dikkat et. Müfide koş."

Sabah, her zamanki gibi başlayacaktır.

Yumurta? Yok, yemez. Ekmeğin üzerine yağ, onun üzerine de reçel? Hayıır! Olmaz. Ekmeğin üzerine peynir, onun üzerine de domates? Yaaa! İstemez. Peki sahanda sucuk? Ayyyyyy! Evet evet evet evet! Bir de fırından yeni gelmiş sıcak ekmekle, zeytin. Zeytinin yağına banacak ekmeğini. Zeytin, kekik, limon, zeytinyağı, birkaç çintik sarmısakla terbiye edilmiş olacak.

Burası bir yalıdır. Bu yalıda, İstanbul'un, çok eski ailelerinden geriye kalanlar yaşamaktadır. Yeşim'in büyükannesinin büyükannesi bile bu yalıda doğup büyümüştür.

Gelenek, görenek, eski âdetler, yemekler, hep anadan atadan kalmadır. Bilerek, isteyerek sürdürülmektedir.

Yeşim, ince bürümcük geceliğiyle yalınayak iner aşağıya. Sesler yükselir sağdan soldan hemen:

"Hani terlikler hani? Bak gene yalınayak."

"Aman bırak. Sıcak zaten. Bir şey olmaz. Bu gece felaketti. Deniz çarşaf gibiydi. En ufak bir kıpırtı yoktu vallahi."

"Yüzünü yıkadın mı? Gel bakayım kucağıma. Amanın da uyku uyku kokarmış benim mini mini kızım. Benim güzel kızım."

"Kedi vallahi kedi bu kız. Mır mır kedi. Kucakta oturuşa bak. Sokuluşa bakın."

"İçi uyuyor bunun ayol içi. Uykusunu alamamış bu."

"Küçük o daha halası. Ne yapsın. Kızlar, ekmekler yanıyor, bırakın şu kikirdeşmeyi. Hadi içilsin şu çay."

"Abla öğlene ne pişiyor bugün? N'apıyoruz?"

"Kızlar hadi, biriniz alın bunu da, üstünü başını giydiriverelim şuracıktā."

"Yaaa! Saçımı taratmam ama!"

"Aman ne ayıp. Ben hiç acıtmam kızımın saçını."

"Yaaaa! Aciyoooo!"

"Yengecim, neyle yıkıyorsunuz bunun saçlarını?"

"Ben sadece beyaz sabun kullanırım.. Hacışakir'den şaşma."

"Ondan işte. Şampuan ipek gibi yapıyor."

“Yooo, mahvediyor saçları. İlaçlı. Kıyamam be kızımın ipek saçlarına.”

Deniz kokusu, güneş, rıhtım, yalı, çay kokusu, kızarmış ekmek kokusu içinde, sabah mahmurluğu dağıtılmaya çalışılırken, denizin, yalıların, onların ihtiyar balıkçısının gür sesi, bir denize, bir sandala, bir rıhtıma vurup gelir.

Bu eski yalının kararmış tahtalarından geçer, yaşlı hanımlara, onun gençliğini anımsatan, onları gülümseten bir canlılıkla seslenir:

“Macide abla, lüfer atıyorum iki kilo. Üç yapayım istersen.” Sesler birbirine karışarak sevinçle cınlar rıhtımda, denizde, yalıda.

“Aa! Rüştü efendi geldi.”

“Hoş geldin Rüştü efendi. Çay içtin mi, çay koyalım?”

“Allah razı olsun. Yaptım ben o işi. İstersen üç yapayım. Balık iyi. Bol.”

“Dur dur gitme. Cezveyi sürdürüm mangala. Kahveni iç de öyle git.”

Kadınlar rıhtıma çıkarlar. Geceliklerinin üzerine birer hırka, atkı, ellerine ne geçerse atıp, terlikleriyle. Emektar Refika hanım, yalınayaktır çoğu zaman. Kovayla su çeker denizden, boca eder rıhtımın taşlarına.

“Ay aman sıcak. Sabahtan bastırdı bugün mübarek” der. Çıpır çıpır dolaşır suyun içinde. Çukur yerlerde biriken suları süpürgeler, güneşi, ışığı süpürgeliyormuş gibi.

Pek güzeldir rıhtımda sabah. Konuşulur, gülüşülür. Deniz, balık, ‘yaz muhabbeti’ yapılır. Rüştü efendi kahvesini bitirir.

“Koydum fincanı buraya. Kırılmasın. Eline sağlık hanım teyze” der.

Büyük hanım sorar:

“Ne kadar bunlar Rüştü efendi?”

“Yiyin afiyetle hanım teyze. Gerekince gelir alırız münasip bir şey. Hadi kalın sağlıklı. Allaha emanet olun.”

İşte tam zamanıdır, Yeşim’in saklandığı kapının arkasından çıkıp, bağırmasının:

“Rüştü dedeciiiiiiim!”

Balıkçı Rüştü efendi, erir biter. Bu kız onun, çocuksuz, kimsesiz, yalnız yaşamının en büyük sevincidir.

"Vay benim sultan kızım. Uyuyor sandımdı ben seni. Gel bakayım sen dedene."

Havada bir sarıkanat uçar. Sandaldan fırlatmıştır Rüştü efendi.

"Bu benim güzel kızım için. Izgara yapın, yesin öğlene benim kızım."

Küçük ayaklar, sulara basa basa koşar.

"Ben de ben de ben de binicem sandala. Ben dee..."

Sesler birbirine karışır. Koşuşurlar peşinden.

"Uyanır uyanmaz giydirin diyorum şu çocuğu."

"Gözün kör olmasın, hale bakın, balıkların arasında nasıl da oturuyor. Hiç korku falan bildiği yok."

"Eh kime çekmiş. Anasının kızı. Boğaz çocuğu, sen de öyleydin."

"Rüştü efendicim, pek uzatma. Daha çayını bile içmedi."

"Yaaa ya! Yaaa..."

"Yok yok. Bir dolanır geliriz. Hevesi kırılmasın."

"Ayol gecelikle falan. Üstü başı balık kokacak."

"Aman zarar yok. Daldırırız denize."

Ne güzeldir çocuk olmak. Her şey ne güzeldir. Anneler, anneanneler, halalar, teyze kızları, dayılar, amcalar... Kalabalık aile çocuğudur Yeşim. Elden ele, kucaktan kucağa, öpüle seville büyütülür o. Şanslıdır. Adları vardır. Sorarlar:

"Sen kimin gülüsün?"

"Ananemin."

"Sen kimin maymunusun?"

"Babamın."

"Sen kimin sultan kızıydın?"

"Rüştü dedemin."

Ek 2:

"Dün gibi" diye içini çekiyor Yeşim. Genç bir kadın şimdi. Resim yapıyor, öyküler yazıyor. Bir apartman dairesinde oturmak-tan, denizden uzak yaşamaktan, çalıştığı şirketten nefret ediyor. Küçük bir aile oluş, onu çok sıkıyor. Anne, baba, çocuk. (Küçük

kızını delice sevmese, dayanılacak gibi değil.) Hele, iki de bir değişen bakıcılar. Evi bölüştüğü birtakım kadınlar, kızlar.

Öykünün sonu da var. En çok da bu son için yazmak istemişti.

Gene sabah: Gene erkenden uyanıp alt kata inmeler, gene kısık sesle konuşmalar, esnemeler, yaşamın bin türlü ayrıntısı içinde başlayan, başlanıp uçlanacak olan gün başlıyor.

Yeşim gene uyuyor, o derin çocuk uykusuyla. Birden, uykunun derinlerinde, onu, bir yerine iğne batmışçasına uyandıran, acı içinde bırakan, doğduğundan beri buralarda hiç duymadığı, çirkin, sevgisiz bir ses yankılanıyor.

"Balıkçımı! Hişt, balıkçı!"

"....."

"Balıkçı, neler var? Lüfer var mı, lüfer? Hişşşt! Ayol cevap bile vermiyor bu adam. Ne lanet şey. Duyuyor ama aldırıyor. Balıkçımı, sana söylüyorum balıkçı!"

Tahtalardan geçip gelen alt katın sevgili sesleri giriyor araya:

"Bu, Muhsin beylerin tamir edilen yalısına taşınanlar. Küçük torun kiraya vermiş. Pek görgüsüz şeyler. Görüyor musun bak, ne biçim sesleniyor Rüştü efendiye."

"Geçen gün, dert yandı bana Rüştü efendi. 'Bunlar hiç, edep erkan bilmiyorlar' diyor. 'Ne biçim insan bunlar!' diye kızıyor. 'Milyon verseler, vermem onlara balık malık' dedi. Fena atmış tepesi."

"Eh, başlar ayak oldu, ayaklar baş."

"Tabii o da var ama, yani, Boğaz'da büyümenin, yaşamının bir adabı vardır canım. Orada doğup büyümemiş de olsa insan, bunu, biraz sezgisi varsa anlar."

"Ah aah! Eskidendi o. Artık kalmadı. Merdivende kazara, terliğimiz şaklasa, kanımız donardı. Şimdi artık her şey bozuldu, her şey..."

Rüştü efendinin sesi açıyor uykuyu iyice:

"Sana verecek balığım yok benim hanım, yok. Yok. Satıldı hepsi."

"Aa! Sabah sabah kime sattın ayol? Laf! Daha şimdi geliyor-sun."

Rüştü efendi biraz indiriyor sesini:

“Çakal bunlar hanım teyzem, çakal” diyor.

Anneanneninin sesi geliyor. O da, indirmiş sesini:

“Aldırma Rüştü efendiciğim, n’apacaksın. Gitti elden İstanbul.

Nerede o eski terbiyeler, hatır saymalar, sevgiler? Aldırma.

Bak Refika hanım çay koydu sana. İç çayını.”

Herkes neden yavaş sesle konuşuyor? Neden gülüşmeler

yok? Hiç kimse düşlerini anlatmıyor. Kıkır kıkır gülmüyor kimse.

Yukarıya neden güzel konuşmalar gelmiyor? Küçücük Yeşim,

oradan oraya dönüyor yatağında.

Uyanamıyor. Yanağından yaşlar süzülüyor. Terliyor. Rüştü

dedesi gelmiş ama, o kalkıp koşamıyor. Hasta değil, ateşi de

yok. Nesi var bu çocuğun, neden böyle uykusunda ağlıyor?

Ek 3:

Yeşim, bu öykü üzerinde çalışırken ağlıyor. Bazan öyle çok ağlı-

yor ki, olduğu gibi bırakıyor. Bu öykü bitti mi, daha yazılacak mı

o da pek kestiremiyor.

“Yazılacak öyle çok anı var ki.” diye düşünüyor. Düşünüp

kalıyor.

Ormanın İçinde Yeşil Gezer

İşte gene meyhane. Meyhanenin sığınılan, güven veren dost havası. (Sen bunu hep böyle düşünmüşsündür. Kim ne derse desin. Agop ustan da böyle demez miydi.)

Senin istediğin, son günlerde sık sık düşündüğün, küçük bir masa. Tek çekmeceli, seksene elli beş.

Gürgen.

Evin bir köşesinde duracak. (Duracak da, nerede?) Üzerinde gazetelerin, kitabın; çekmecesinde kâğıtların, kalemin, notlar aldığın defterin.

“Evim olacak o benim. Yalnız benim olacak. Bana ait.”

O masayı yapmak senin için bir günlük iş. Aslında meşeyi seversin sen.

“Salih’in buraya gelen o şair abi ne derdi: ‘...meşeden bir kesit al, geç karşısına, sana bin tane masal anlatsın.’ Ne güzel içerdi. Bak işte o, ağacı severdi. Ağacı bilirdi. Bu senin Menekşe (sülalesi de) ağacı sevmeyi bilmiyor.”

“Yok, bilmezler. Bir, o dutu bilirler. Dut ağacı; bahçede. Silkeleyip silkeleyip çarşafılara... Bir keyif, bir şamata...”

Neyse!

Bir küçük masa(cığı)n yok ama, koca bir ev dayadın döşedin. Aslında evi kurarken...

“Çavuş, doldur şunu. Buz da kalmadı.”

Aslında evi kurarken, (işte asıl mesele burada) önce araziye seçeceksin.

"Agop ustam ah! Toprağın bol olsun. Bunu en başta söyledin sen ama..."

Doğrusun! Ne isterdin sen başından beri? Deniz kenarı?

"Yok canım! Ben toprak adamıyım" Cadde üzeri?

"Geç..." Şehrin içinde, set üstü, tepede, çarşıya yakın, vadide?

"Hadi yau! Bunalırım ben"

"Ovada? Bir dönüm arazisi olan? "

"Hah! Bak işte! Ama nerde! Bizim ekmek paramızın yazgısı, Pera'nın bu gün görmez, kara bahtlı arasokaklarına yazılmış. Öyle derdi Agop ustam."

O Agop usta ki, tahtayı rendelerken, ağacın kokusunu içine çeker, ormanın, ovayı tutan gizemli uğultusunu duyar, koşardı çocukluğunun peşi sıra dağlara doğru. Derdi ki:

"Evladım, bizim işimiz, içimizdeki cevheri tanımadır. Bilmektir. Onu bildin miydi, koruyacaksın bu dışarının pisliğinden. Onunla, onu koruyarak, kendimizi, onun yardımıyla onararak, yaşamayı becermemiz lazım. Yaşamamanın tılsımı buradadır. Geri kalanının çek kuyruğunu. Eh, bir de bu manayı tamamlayan aşk katabilirsen işin içine! Bak zati bizim zanaatımız bir aşktır. Benim bir de Hermine'm var. İnşallah sana da gelir bu şans. Gelmezse aldırma. Çocukların olur. Büyük aşktır onlar da. Bak bizim olmadı. Ne yapalım. Her şey Allahtan."

Araziyi seçtin diyelim. Sonra, gönlüne uygun bir arsa bulacaksın. Sen, dağlara yakın, derenin oralarda (dere dediğin, suyu güneşle karıştırıp, gürül gürül akıtan; buz gibi ki, çakılları parça parça eder dondurup) ağaçlık bir yer seçerdin elinde olsa. Yamacın dibinde. Yukarısı çam ormanı, etekler, silme meyve ağacı.

"Ah! Geçmiş ola. Mümkünü yok bundan sonra."

Olacak iş değil elbette. Evi kurdun artık.

Haaa, işte mesele burada. Sen kendin, kendi arazini, kendi arsani seçemedin. Başkaları seçti senin yerine. Onlar önerdi; sen tutuldun, bir şey diyemedin. Tutuldun kaldın. Zaten sessiz, çekingen bir adamsın. Ne derdi o şair abi,

"Sen, iyi cins bir ağaçtan kesilme, ince ruhlu bir kerestesin." derdi. İnce ince, keh keh gülerdi. Seni severdi. Kimselere el sürdürmediği kitaplarını, bir sana verirdi. O, buralarda olsaydı...

"Ah ulan, o buralarda olsaydı!" O gelmeyince, onun kadın

arkadaşlarına da sokulamadın. Onlar başka kadınlar. Onlar, bir ağacı, ağaçları sevmenin ne demek olduğunu... Onlar meyhaneyi de bilirler, içki içmeyi de. Onlar okumuş, akıllı kadınlar. İnsanın yüzüne, gözünün ortasına sevgiyle bakarlar. Adam ayırmadan. Bu Menekşe... Yo, iyi kız. Güleç yüzlü. Yüzüne baktın mı güler. Hem güzel yüzlü, hem sıcakkanlı. Hem de çok becerikli. Ama, şişmanlayacak anası gibi. Elleri kalın, bilekleri kalın. Dört buçuk kilo doğmuş zaten. Ev kızı işte. Cahil kız.

Peki, ne olacaktı/ki?

"N'ebliyim yau!"

Kapıyı açıp da, seni görünce, sen ona gülünce, nasıl seviniyor (yazık garibim), nasıl fır dönüyor sevinçle, çevrende, kendi dünyasının içinde.

Onun dünyası, dayalı, döşeli evi. Salonu var, mutfak var. Yatak odası, nakışlı örtüleri, tenteneleri, püsküllü perdeleri...

Parayı esirgemedin evi kurarken.

"Parayı esirgemem. Kazandığımı harcarım. Para, şöyle söyleyeyim, insana iyi yaşamak, yani, para iyi yaşamak, insanlar gibi yaşamak içindir. Ailemi, hiçbir şeyden mahrum etmek istemem. Ben fakir büyüdüm. Kimsesiz çünkü..."

Evi baştan aşağı donattın. Buzdolabıydı, çamaşır makinesiydi. Beyaz eşya adına ne varsa hepsini...

Eh, kızevi de elinden geleni yaptı. Kız, tek evlat. İyi çeyizdi. Halısından, perdesine, çarşafından, yatak örtüsüne dek. Eksiksiz; ne gerekliyse hepsini...

Ne var ki...

Nasıl anlatmalı bunu. Kimse anlamaz.

"Ah şair abi, ah Agop ustam. Ne öğrendiysem, sizden öğrendim. Rakı içmesini de, içip sarhoş olmamayı da, meyhanenin efendi düzenini de. Asıl, insanlara bakmayı, onları anlamaya çalışmayı. Asıl bunu işte."

Bütün parkeleri, o güzelim tahtaları, halılarla örttüler. Masaların, sehparların üzerlerine işlemeli örtüler serdiler.

"Bana hiç soran olmadı. Öksüzüm, garibim, anlamam diye düşündüler zahir."

Ne demiş kızın anası,

"Öksüz oğlancağız, dondu kaldı çeyizi görünce." demiş.

"Doğrudur. Dondum kaldım. Bir şey diyemedim. Beni, nasıl diyeyim, erkek evlat saydılar. Yüzüm tutmadı, dilim çözülmedi. Ne diyeceğini bilemez insan. N'ebliyim."

Kız güzelse, sen de, boylu boslu, saçlı bıyıklı, babayiğit delikanlı adamsın. Elbette sevecekler. Çöpsüz üzüm!

Ama,

"Ah ulan be! Çok içtim galiba."

Sen bunlara, tahtanın üzerinde yalınayak dolaşmanın, oturup tahtaları seyretmenin tadını anlatamazsın ki!

Bir de evin kalabalığı var.

Ne kalabalık sülale.

"Ulan, ne sülale, ne vay villim kıyamet, ne şamata be!"

Giren çıkan, gelen giden belli değil.

Yeğenler, halalar mantıya, yeni gelinle eltisi çaya, teyze kızı, yenge, yengenin annesi ve ötekiler, herkes Zekeriya Sofrası'na, Dardar Dede'ye, hep beraber mevlite, nişana, düğüne...

Gülüverir Menekşe (yazık garibim). Der ki sana:

"Ay Mustafa, bi oynadık, bi oynadık, valla ölmüşüm yorgunluktan. Gül Allah gül. Çok eğlendik. Azıcık daha köfte koyayım mı sana? Çok güzel olmuş valla. Yanına da, bulgur aşı ediverdim." Gülüverir. Tasasız, çocuksu.

"Ay aklıma geliyo da valla," der, gene güler. Tek eksiği bir bebek.

"Çavuş, doldur abisi şunu. Buz unutma."

Sen de çocuktun bir zamanlar. Daha çocukken sevmiştin ağaçları. Bilmiştin ağacın ruhu olduğunu. Sesini soluğunu duymuşsun.

"O-ğooooo-F!"

Vaktin birliğinde, tavşan tüyü bir yağmur indiğinde tarlaların üzerine, tarlalar, döne çevrile dağlara dek açılıp giderken, çocukların sevinç dolu çığlıklarını, güneşi, taşı toprağı, dereyi birbirine katan bağırıışmalarını, çocukluklarını bölüşmelerini, icat ettikleri oyunlarla, koşmacalarla, yarışmalarla, yağmur, rüzgâr, çingır mıngır oluşlarını da alır götürürdü.

Bir duymayı bilen olsa, bu bir uzun havaydı. Daha hüzüne, gama, kedere bulaşmamış.

Ağaçlara yağmur yağarken, tırman ağaca. İyice tepeye çık.

Bir elma kopar, iki ısırım al sulu sulu, fırlat at. Yukarı uçtaki daha kırmızı.

"Şu yan masada oturanlar da bizim oradan. Beni bilmez onlar. Küçüktürler benden. Konuşmaları doğrudur. Bizim oranın bostanı gibi yoktur. Böyle çok içmelerine, şamatalarına bakılmasın. Temiz çocuklardır. Hepsinin işi gücü, ailesi... Biraz gülüşüyorlar ama, saygıda hiç kusur etmezler"

Dutun güneş göreni öyle bir büyür ki, çık bir dal daha, üç dal daha, uzan, uzan, sallama çok olmuşlar, hepsi iner (lan sallama be) aşağı.

"Çavuş... neredesin? Çok içtim yau! Çavuş..."

"Mustafaaaaa! Nereye lan?"

"Nenemle bağa gidiyoz. Ceviz çırpcez."

"Çırpcez çırpcez çırpcez..."

"Ağzımı eğme lan."

"Ben de gelim mi?"

"Geğeeeeeeel!"

"Geliyom bekle!"

Yapsan bir küçük masa. (Hadi yaptın diyelim.) Nereye koyacaksın? Evin köşe bucağı dolu. O küçük oda var ama, Menekşe, kızarmalar, saklı gülücüklerle "Şimdilik sandık odası" diyor. Ütüyü orada yapıyor. Oraya koyamazsın. Menekşe, çoktan dayadı döşedi orayı düşlerinde. Bebek odası! Hem zaten...

Hem zaten şaşarlar. Bu ne masası ki diye düşünür kalırlar. Kızlar bir araya gelir gülüşürler: Yemek masası desen değil, mutfak masası desen değil, sehpadan büyük, masadan küçük, balkona olmaz, bu ne ki?

Bir oyunu tek başına oynamanın...

"Ben bu oyunu tek başıma oynayamıyorum. O yüzden bozuk atıyorum yaşamaya. Kimseye de anlatamazsın. Agop ustanın hatırı var. Hermine teyze de, iyi olur sandı, ne bilsin. Ben de evimi bileyim istedi. Of! İyi ki bu Salih usta var."

"Çavuş! Al şu hesabı"

Tadında bırakmalı. Yarın işin ağır. Müşteri bekletilmez.

O büyük siparişe bir giriş (artık) bakalım.

"Hadi eyvallah!"

Mustafaaaaa! Nereye lan!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kimin Kimsesi Kim

“Senin öykücülüğün çok düşündürüyor beni.

Çok bakıyorsun, çok katılıyorsun günlük yaşama.

Sonra, tutup sözünü haddeden geçirmek isteyince, zorlanıyorsun; bir kişinin öyküsünü yazmaya kalktığında pekçok kişi seninle.

Hadi başla bakalım, başına neler gelecek. Nasıl toparlayacaksın bu kez. Merak ediyorum.”

“Haklısın. Bu öykü çok uğraştırdı beni. Başlıyorum.”

Bir zamanın birinde, bir toprak duvar var. (Bir araya toplanmış evlerin oradan, göz erimine dek uzanan ovada, bir tek ağaç bile yok.)

Bu toprak duvarın önünde, tıpatıp ona benzeyen, yaşlı bir nene, uykunun içinde oturuyor.

Duvarın arkasında gene toprak avlu. Üç tavuk, bir çingirak sesli horoz. Küçük bir kız, (on üç, on dört yaşlarında. Kavruk) gülerek tavukları kovalıyor.

Avlu tozuyor.

Bir hazinesi var kızın. Muhtarın karısının armağanı. Toprak damın, duvarının bir oyuğuna saklı. Arada bir gidip bakıyor. Yerinde durduğunu görünce, sevincinden tavukları daha çok koşarak kovalıyor.

Hazine, bir kalıp yeşil sabun.

“Asıl yazmak istediğim, beni zorlayan, bu kızın öyküsü. Ama, çevresini, onu, anlatarak bir kez daha görmeden, öyküyü

kuramıyorum. Bu, ya, benim iyi bir öykücü oluşumdan, ya da, bir eksikliğim var. Var ki, sözümü iyi damıtamıyorum. Dur bakalım.”

Şimdi, önce, böyle bir küçük kız var. Çok yıllar sonra, “Senin geçmişin nedir? Kimin kimsen yok mu?” diye sorulduğunda, anımsadığı, sadece bunlar (büyük kentin, alışık olmadığı, onu ürküten uğultusu arasında).

Bu uğultunun içinde devinip duran Madam ana var. (Görür görmez, ‘Madam ana’ demişti ona; ana yerine koyup.)

Çerçi Musti var. (Pis, kirloz herif. Namert.)

Bir de, Abdurrahman! (Kapılardan geçerken başını eğen, sarı bıyıklı, gözleri Karadeniz mavisi Abdurrahman.)

Asıl, büyük kentli o kadın! Genç sayılabilir. Güzel/ce denebilir. Şişman görünüşü, memelerinin büyüklüğünden; onu iri gösteriyor. Eh kilosu da var.

Bu kentli kadından başlayabilirim:

Büyük kent. Kentin tanınmış bir semti. O semtte güzel bir apartmanın, bir dairesinde, bu kadın, gösterişli bir elbise dolabının önünde. Ceketlerin askılarını parmağıyla iteliyor sağdan sola (üç, beş, dokuz). Sonra, eteklerin askıları (yedi, sekiz, on).

Bir, hırka-cekete karışımı üstlük, bir de ona uygun bir gömlek istediği.

Yok.

“Giyecek hiçbir şeyim yok” diye düşünüyor.

Pahalı takılarının tümünü çıkarıyor. Kayınvalidesinin (o hanımefendilerin hanımefendisinin) ona öğrettikleri hep aklında. Bugün için, bir alyans bir küçük mavi taşlı yüzük yeter. Gecekondu yıkımını izlemeye gidecek. Dernek görevlisi olarak.

Ayrıca, yeni bir rejim uygulamaya başladığı gün bugün. Izgara tavuk 100 gr. Bir ince dilim ekmek. Bol salata. İki kaşık zeytinyağlı sebze. Bir meyve. Meyve bir saat sonra. Bir altmış beş boya, yetmiş sekiz kilo.

“Tanrım! Bu acıyı anlatamam” diyor telefonda arkadaşına.

En az on kilo vermezse, ona da Nadire Çuhaloğlu demesinler.

"Ah! Bir de bu gecekondlu yıkımları" diye sürdürüyor sözünü. İçten titreşimler var sesinde. "Yüreğim parçalanıyor inan ki. O kadınların feryatları. Hasta oluyorum bir hafta evde. Ama, başkana söyleyemedim bir türlü işte. Gidemem diyemedim."

Madam ana'ya gelince.

"Madam ana'dan önce, sen kendini bir düşünmelisin. Şimdiye dek yazdıkların kurgu. Ama sen gerçeksinsin..."

"Nasil yani? Ne demek şimdi bu?"

"Şu: Yazacağın çarşı da gerçek. Gerçeklerle kurguları ayırmalı mı? Bunların nerede, nasıl ayrıldıklarını nasıl bileceğiz ki! Ayrılmaya hem gerek yok, hem olası değil. Bir de bu gerçek, gerçek denilen nedir ki? Nedir gerçek denilen şey! Sen yazmanı sürdür bakalım, nereye dek gidecek. Kafandaki kabataslak tasarladığın metni hep göz önünde tutmaya çalış. (O seni yönetir nasıl olsa.)"

"Madam ana'ya erişmek kolay değil bu öykünün içinde.

Neyse, doğru söylüyorsun. Sürdürelim hele sözümüzü."

Çarşıdan başlayarak gitmeli, kurumuş asma dalına. Öyküyü başlatan o olmadı mı!

Çiçek Pasajı'nın, o ünlü İstiklal Caddesi'ne açılan girişinden değil de, Galatasaray Lisesi'nin karşısına düşen ve arka caddeye çıkan arasokaktaki kapısından girildi miydi...

Kaç yüzyılın çarşısı bu!

Yerleşik dükkânları, dükkânları dolduran envai çeşit malları (yeraltının börtü böceği bile) devamlı müşterisi, gelip geçeni, ustası çırağı, yazılı çizili olmayan, insanının içine işlemiş kural-lara bağlı; girdisi çıktısı belli olmayan kalabalık çarşı.

Tarih dediğin, sabahın köründen, gecenin geç saatlerine dek devinip durur ortada.

Kentin gürültüsü içinde, şamatası, uğultusu belli olmadan.

İşte, o arasokaktaki kapıdan girilip de, kendini, çarşının tezgâhlarında sergilenen sebzelerin, meyvelerin rengârenk güzelliğine, kızaran balıkların, midyelerin insana açıklığını anımsatan, içinden, 'amma da mis kokuyor, içim çekti' diye düşündürüşüne, dükkâncıların güleç yüzüne, şakalaşmalarına, atışmalarına, gülüşmelerine kaptırmadan, çarşının gizlerini bulmak istermiş gibi,

“Evet, aynen öyle bakınıyordun. Gördüm seni” çevreye bakınırken görülür bazı şeyler.

Örneğin, bir dükkânın kapısında, iki kırık taş basamak.

Çarşının zemini, rengini kaybetmiş, kirli, çatlamış, çökmüş betonla, parke taş arasında tanımlanmaz bir halde. Onun için, eski zamanlardan kalan bu iki taşın kıymetini bilmek gerek. Eğilip bakarken onlara, o da ne?

Bir kuru dal. Uzayıp gidiyor yukarı doğru. Çarşının tepesine gerilmiş, kalın, yılların isinden pisinden renk almış branda bezinin yırtığından çıkmış. Biraz yana çekilip, göz o yırtığa denk getirilip bakılırsa ta yukarı...

Tanrım!

O tansık oradadır. Yemyeşildir. Güneşin ışıkları onu açık yeşil yaparak parlatmıştır.

“Tanrım!”

Bu iki taşın arasından boy veren kuru dal, tepelere çıkıp, o eski taş binanın terasında, korukları üzerinde, taptaze bir asma mı?

Madam ana, kim bilir kaç yüzyıldır, asmanın eriştiği o teras katında, o kendi gibi yüzyıllık binada oturur. Hereke taban halısından, içinde cevizin gizemli, hareli koyuluklar taşıyan kahverengini dört bir yana dağıtan (konsoldu, yemek masasıydı, koltukların kenarlarıydı, resim çerçeveleriydi) mobilyası, şokolaları, likörleri, pembe kristal likör kadehleri, artık kokusunu bile unuttuğu ‘parföm’lerinin anılarıyla: Apaponaks, Milflör...

“Buraya, çarşının Rüstem babası girmeli. Sigaradan sararmış beyaz bıyıkları, kısık mavi gözleri, iri cüssesinden umulmayan bir yumuşaklıktaki kalın sesiyle.

Saçları da beyaz, dalgalı, temiz, kabarık.”

“Hamamı unutma. Asıl o. Yoksa, temiz sözcüğü açıkta kalır. Beyaz, dalgalı, kabarık tanımlaması da bir sıradanlık kazanır.”

Çarşının bir, anlı şanlı Rüstem babası vardır. Herkes bilir. Bir efsanedir o.

Haftanın başında ve sonunda ille hamama gider, ille köpük köpük yıkanır; gençliğinden bu yana, hiç sektirmeden.

Çok eskiden, Madam’ın, o çarşı üstüne taşındığı ilk yıllardan beri, onu yüreğinin baş köşesine oturtup, kentten, çarşıdan gelecek tüm yaramazlıklardan korumuştur.

Çarşı çarpılmıştı, sallanmıştı, alt üst olmuştu Madam oraya taşındığında.

Bir manolya? Hayır. Görülmemiş bir kuğu? Yok yok. Bir sultan, bir prenses? Değil. Hayır. Tanımlamalara sığmaz bir şeydi o.

Göğün solmuş mavisinden süzülüp inmiş bir buğu, bir misk-i amberdi denilebilir.

Süzülüp geçerdi karmaşanın, kalabalığın arasından, ruh gibi.

Madam Gabrielle Sarika.

Rivayet oydu ki, çok iyi bir ailenin kızıymış ama...

Bu ama, 'muhtelif'ti. Savaş yılları, karışık günler... Baba Rüstem bir çizgi çekti ki üzerine söylentilerin, kimsenin konuşacak hali kalmadı.

"Rüstem baba'nın geçmişinden..."

"Evet. Kısaca."

Bir zamanlar, Üsküdar'ın ünlü bıçkın Rüstem'i yokuşun başında bir göründü müydü...

Ah! Gencecik, güzel, Üsküdarlı kızlar!

Derler ki, semtin bütün ulu ağaçları, yaz yağmuru yemiş gibi tazelenir, ya da, peygamber kuşağı kaplar gökyüzünün mavisini boydan boya. Pesen pesen yağmur iner bellisiz; pırpıl kavaklar fısıldaşır gülüşürdü.

Üsküdarlıydı o.

Üsküdar onun kabuğuydu. Sağlam, berk, kavi.

Üsküdar efendiydi, erkekleriyle. Hanımdı kadınları da.

Ya o bıçkın sözcüğü?

O, bu kabuğun cilası.

"Arada öykü için ikinci derecede kalanlar da var. Geçmez bunlar haddeden. Ne ki her birine bir, hadi iki satır dokunulabilir."

Şehriban var örneğin.

Saçları sırma, gözleri ela. "Rüstem benim" demiş gözleri çakmak çakmak. Öyle bir soluklanırmış ki yokuş yukarı bir koşu çıktığında, bacaların dumanları ne yana tüteceğini şaşırırmış, onun soluğundaki hırstan. Sonunda Rüstem bakmış ki bu deli duman kız candan olacak, basmış nikâhı.

Beş çocuk. Hepsi boyunca şimdi. Şehriban'ın sevdası, hırısı olduğu gibi, taptaze.

Ama, kendi biraz kocadı.

Ya o delikanlı Rüstem?

Hani Boğaz'da, Hisar'dan denize açıldıklarında, havanın, rakı, kavun, ızgara balık koktuğu, ay ışıklı gecelerde, o, neyini üflerken, dudaklarını büke büke ağlayan denizkızlarının âşık Rüstem'i...

Yüreğinde, koyulmuş bir gam yüküyle, çevresini saran kalabalığın, çarşının, devinip duran, belli bile olmayan, alışılmış uğultusunun içinde, bir yalnız Rüstem baba'ymış işte. (Vay Baba Rüstem vay! Geçip giden...)

"Hadi, istersen bir de şunu ekle: Bu Koca Rüstem, o iki taşın arasından çıkan, o kuru daldır; duvar boyunca yükselip, Madam'ın terasında taptaze bir asma olan. Böyledir bu yahu!"

Sevgi dolu, yumuşak başlı bir gönül adamıdır o, yalnız, sırasında, kalın kaşlarının altından, ne demek istediği anlaşılmayan, ama insanın kanını donduran bakışıyla baktı mıydı akan sular durur... Hep bilinir ki, çarşının dumanı ona doğru tüter.

Sonra Musti var. Mustafa'nın kısaltılmışı olacak.

Kara, sıska, çürük dişleri bir türlü dökülememiş; sallanıp kalmış. Ağzı, hep, kötü kokan.

Köy köy dolaşan bir çerçi. Köy köy dolaşır. Bir araba, bir köpek. O dağ köylerinin tek tuhafiyeye mağazası.

Keman da çalar ama çingene değil. Yollar boyu gidip dururken, bir dağ yamacında, bir dere kenarında durur, bir gölgeye yerleşip keman çalar.

Buruş kırış muhtara gelince... Çok öksüren, iki de bir başını yana doğru çevirip tüküren, köyün ihtiyarı bir adam..

"İyi. Muhtara bu kadarı yeter. Şimdi öyküyü kurmak için herkes tamam. Tamam da, en baştan bir alalım bakalım."

Hani o köydeki bir kalıp sabuna sevinç üreten küçük kız vardı ya, zaman dediğin geçer, kız büyür. On beş on altısına geldiğinde, nenesi ölür. Tam o sırada, çerçi Musti, Allahın unuttuğu o köyden geçiyormuş. Muhtar ona der ki,

"Al bu kızı git, Musti. Kimsesi yoktur. Bir koca nenesi vardı, o da öldü. Al git, ziyan olmasın. Seninle dolaşır işte. Arabanın bir köşesinde oturur. Sen dağları aşarken, tek başına, can yoldaşı olur sana. Sen kimsesiz, o kimsesiz. Kıysın bizim gavur imam bir nikâh mikâh."

Dediği olur.

Tozuyan, güneşte yumuşamış, yayılmış hayvan pisliği kokan kasabalara girilip çıkılır, mallar yayılır, toplanır, pazarlıklar yapılır, kadınlarla konuşulur, gülüşülür, düşülür gene yollara. Yol demek, iki de bir bozulan arabanın benzin kokusu, kızgın güneşte, bir taşın üzerine oturup beklemek demektir o gariban kızcağız için.

Musti boğazına düşkündür. Gelsin kebab, gelsin bol yağlı pilav, yanında sarmısaklı cacık. İlle taze soğan. Rakı desen her gün, daha sular kararmadan. Bir de, ya kadayıf, ya helva.

Kız boğazsızdır. Kuruyup kalmıştır uçup giden çocukluğunun ardından. Susmuştur.

Gece olunca, Musti'nin çürük dişli ağzı. Başını ne yana çevirse, orada Musti'nin ağzı. Boynunda, orasında, burasında.

Bir zaman gelir kucağında, nar tanesi bir kız; Musti'nin keman çalan ruhunun, gizli güzelliği belki.

Musti, görünüşü çirkin bir adam. Bozuk herifin biri sanılır ama, onun da yüreğinin bir köşesinde parlayan, bir küçük ışık vardır. İşte bu kız, o ışıktan olma. Işığın sesi de, Musti'nin kemanında nağme.

Öykü kurulurken, bu bebek üç dört yaşlarında.

Kuruyup kalmış olan anasının, sadece gözleri var akılda kalacak; o ince esmer yüzünde. Yeşil hareli açık kahve, kendinden sürmeli gözler. Bir de dişleri. Sedef beyazı.

Zayıf. Hiç ter kokmaz.

Şimdi...

Asıl Abdurrahman var. Kapılardan başını eğip de geçebilen. Gülmek, düşünceli yüzüne çok yakışan; gözleri Karadeniz mavisini. Sarı bıyıklı Abdurrahman.

Öykü bu ikisinin üzerine kurulacak. Kızın adı Ayşe, oğlanın adı Abdurrahman.

Oğlanın serüveni çok uzun değil. Çayeli'nden kopmuş, eniştesinin peşine takılıp İstanbul'a gelmiş. Bir zaman sonra bir bakmış ki, duvarcı, boyacı, çatı tamircisi olmuş.

Sonra,

Ağustoslardan bir ağustosun, insanı canından bezdiren ağulu sıcak günlerinden bir gün. Bu çatı tamircisi Abdurrah-

man, Madam ana'nın teras katının bitişişindeki çatının kiremitlerini onarırken, Ayşe perde aralığından görür onu.

"Vay garibim" diye düşünür."Vişşş! Yanmıştır bu sıcağın belalisında. Bir bardak soğuk su vereyim şuna. "

Böyle başlar bu aşk öyküsü.

Suyu içen Abdurrahman'a der ki Ayşe, (dili damağı kuruyup, söz ağzından dudaklarına, yüreğindeki çarpıntıya uygun çırpınışlarla dolanarak, şu tanımadığı adamın dikilip, o suyu içişine, boynunda kabaran damarlara, gözlerindeki parlak mavi boncuk rengine bakıp titremelere tutularak),

"Çok sıcak. Çekinme. Her zaman veririm. Allahın suyu. Sevaptır zati."

O tılsımlı sözü tam burada söyler Abdurrahman,

"Yok, olmaz. Zahmettir. Gördüm seni. Ta aşağıdan, bakkaldan taşırsın suyu. Sana da yazıktır."

Ayşe'nin gözünün ortasına bakar. Mavi mavi bakar. Bıyıkları, yandan aldığı ışıkla sapsarı parlar. Bardağı verirken gülüverir Ayşe'ye.

Ertesi gün, bir torba bulgur getirdiğinde de gene güler. İçi aydınlanır Ayşe'nin o güldükçe.

Küçük Tülay'ın elinden tutup, onları ablasının gecekondusuna, pazar gezmesine götürdüğünde de, ondan sonra da...

O tılsımlı sözü duyduğunda, Ayşe gece hiç uyuyamaz. O mavi gözlü delikanlı adamın, "Sana da yazıktır" deyişi, soğuk sular olup serpilir üzerine sanki; sanki damdaki ağulu gün ışığı, yatağı tutuşturmuştur. Vücudunu oradan oraya atar. Döner durur.

Sabaha karşı, Madam ana'yı görür düşünde.

Seyrelmiş beyaz saçlarını, ceviz kadar bir topuz yapar, ille o kemik tokasıyla tuttururdu. Siyah elbisesi, siyah şalı, küçülmüş bedeniyle, ruh gibi bir şeydi bebek yüzlü Madam ana. İlk gördüğünde ona Madam ana dediğinde, o kadınla, Madam ana, nasıl sıkır sıkır gülüşmüşlerdi.

"Korkmayasın benim yavrum. Rüstem efendi'ye haber edersin. O ne lazım ise yapar. Bu tabiatın bir icabıdır. Annem, babam, akrabalarım, hepsi hepsi gittiler. Benim de gitmemin sırası gelmiştir. Korkma, seni kimse çıkaramaz buradan. Sahibi belli değildir. Karışık iştir. Bu Kostantinapulos bir bilmededir.

İçinden çıkılması, anlaşılması zor bir bilmece. Eşyam, param, her şeyim senindir. Çok iyi baktın bana. Allah seni koruyacaktır. Paradan yana sıkıldın mı, satarsın bir şeyler. Rüstem efendi bilir her şeyimi. Ağlama sakın. Vakitli bir ölümdür. Ruhum için dua edersin. Sakın korkma. Ne mutlu bana, tek başıma, yapayalnız değilim. Ölenle ölünmez. Yaşamak güzeldir. Ne olursa olsun, yaşamanın ipini sıkı tutacaksın. Ama zor, ama kolay. Bak, dünya insanlarla dolu. Hepsi bir yolunu bulmuş yaşamaktadır. Yaşayacaksın. Yavrusu sana emanettir. Allah seni korusun. Zavallı çocuğum.” dediği zamanlarki gibidir havası. Hep bunları söylemişti son günlerinde. Durmadan yinelemişti:

“İnsanlara verilen en büyük nimet budur. Akıldır. Hep akıllı kullanacaksın.”

Uyku tutmayınca kalkar oturur Ayşe. Neye tutunacağını bilemez. Yanında uyuyan Tülayına bakar. Terlemiş. Usulca terini siler. Yanağından öper. Madam ana,

“Yavrusu. Benim güzel yavrusu” derdi. Öpmezdi o. Hep saçlarını koklar, yanağını yanağına dayardı.

Tentenesine tutunabilir mi? Tentene örer durmadan. Bir madam var, o gelir alır onları. Yeni modeller, ölçüler bırakır, parasını verip gider.

Tentene, onun arkadaşıdır. Düşüncelerini anlattığı, halleştirdiği, kararlar verdiği, akıl danıştığı.

Ayşe, yatakta oturur, ışığı yakar, tentenesini alır, başlar düşünmeye:

“Tentene dediğin nedir ki? Bir yumak beyaz iplik alırsın pasajdaki Rum kızından. DMC. Elinde bir yumak beyaz iplik vardır şimdi. İpi usulünce parmağına dolarsın, tıgla ilmik alarak, zincir çekersin. Sonra, horoz ibiği, sarmaşık gül, sarhoş yolunu şaşırdı, (patron hangisini ısmarlamışsa; hani, Rüstem amucanın ‘kan emici pezevenk’ dediği adam) diye tutturur, başlarsın örmeye. Yaşamak da, bu tentene örmek gibi bir şey değil mi? Zaman dediğini de gün be gün böyle tüketmiyor muyuz örnek çıkarır gibi. Aynen böyle demez miydi Madam ana?

“Essahtan kız! Ortada hiçbir şey yokken, başlayınca zincir çekmeye, başlayınca örnek çıkarmaya...”

Örneğin, o gecekonduların yıkıldığı gün gelen kadın.

“Kimsem yok” diye düşünür bir yandan da. “Kimsem kim ola ki? ”

Ha, o iyi yüzlü kadın...

“Vışşş! Kimdi ki o kadın?”

Hani evlerin yıkıldığı kıyamet gününde, Tülayı kucağında, bir taşın üzerine oturup donduğunda.

Kimdi ki? Bir daha hiç görünmedi. Telefon ederdi arada bir Madam ana’ya,

Şaşıp kalmıştı.

Kimin kimsen yok mu senin?

Hiç mi kimsen yok?

Haa!

Bu çocuğun babası yok mu?

Gitti mi? Nereye gitti?

Ne demek ‘bilmiyorum’?

Yani sizi, böyle bırakıp gitti öyle mi?

Haa!

Peki şimdi ne yapacaksın? Gidecek bir yerin yok öyle mi? Peki şimdi, şey...

Aa! Hay Allah!

Paran var mı?

Hiç mi yok? Ciddi mi? Yani adam, seni beş parasız bırakıp, çekip gitti, öyle mi?

Ay olmaz böyle şey.

O kadın nerede acaba şimdi?

“Ah yavrum, ne de güzel şey, ne de çitlembik kız. Adın ne senin bakiyim?” demişti. Onları attığı gibi arabasına Madam Gabriel’e getirmişti.

“Sakin uzun uzun anlatmaya kalkma, Madamla o kadının ilişkisini. Madamın, o kadının annesinin Dame de Sion’dan arkadaşısı olduğunu söylemen yeter. Örneğin denk getirip, bir de ‘Ah Madamcım, siz bana, anneciğimden yadigârsınız’ gibi bir cümle ekledin miydi, tamam.”

Belki, bir de şöyle bir şey: “Mari öldüğünden beri aklımdasınız Madamcığım. Hep arıyorum bir yardımcı. Bu kız kimse-sizmiş. Sormayın. Baba Rüstem’le de konuştum...”

Tentenede örnek çıkmaya başlar.

"Ah Madam ana ah, ne güzelmışsin sen genç iken. Prensesler gibymişsin. Şu resme bak. Her yanı ipek, her yanı tente-ne. Başındaki şemsiye gibi büyük şapkan, kokladığın çiçekler. Demek ki, sen benim kaderimmışsin. Keşkeleyim ölmeseydin daha. Azıcık daha duraydın. Sen olsaydın, belkim Abdurrahman da..." diye tutturur, düşünür durur. Bir yandan da, iplik, tığ, parmaklar birbirine girerek, hızlı gidiş gelişlerle tenteneyi üretir. Tentene uzar gider.

"Kimsem yok. Kimsem kim ki" diye, sürdürür düşünmeyi.

Madam ana öldü. Neden? Çünkü o çok ihtiyardı. Ölebilirdi artık. Bu doğaldı. Ya Abdurrahman? O neden ölsün? Ölüm ona yakıştı mı? (Ağla Ayşe ağla.) "Rüstem Amuca da ölürse?" Ya birileri gelip onu bu evden atarsa?

"Uyyyyyy!"

Madam ana, bir gün, Rüstem baba'ya demişti ki:

"Bilirsin bazı insanlar, daha doğarken, birtakım meziyetleri beraberinde getirir. Bu Ayşe onlardandır. Bir şeyi bir defa söyledinse yeter. Hemen anlar, hemen yapar. Görmüyor musun nasıl İstanbullu bir kız olmuştur yukardan aşağı."

Madam ana ne söylerse doğrudur. Madam ana çok şey bilir. Ama, Abdurrahman'ın çatıdan uçup ölüşüne, Ayşe'nin nasıl dayanacağını bilemez. Rüstem baba da ölürse, Ayşe'nin anasız babasız ne yapacağını, Tülayını nasıl büyütebileceğini de...

Döner Tülayına bakar Ayşe. Koklaya koklaya öper onu.

Çocuk bir yandan öbür yana döner. Çocukça bir mırıltıyla, uzun bir 'ıh' çeker.

Ayşe bir süre onu seyreder.

"Ben Tülayımın anasıyım. Onu büyütmek boynumun borcudur" der içinden, gizlice. Usulca. Sonra o da uzun bir ah çeker sessizce.

"Ben onun her şeyiyim. Ama kimsem yoktur. Kimsem kimdir ki? Madam anam öldü. İşte bir Rüstem babam var, Allahıma şükür"

Madam ana, bir yandan elindeki gülü koklar, bir yandan sakın sakın konuşup yatıştırır onu. (Sahiden prenses gibidir o resimde Madam Gabrielle. On yedi on sekiz yaşında falan. Uzun beyaz elbisesi, geniş kenarlı beyaz şapkası; kenarı çiçeklerle süs-

l . Ayakta duruyor; uzun ayaklı bir sehpayaya dayanmış. Bir elinde g l, bir elinde küçük bir kitap.)

‐A la yavrum. A lamak açar insanı. Hepimiz Allahın bir parçasıyız benim güzel  ocu um. Allah bize akıl vermiştir. Onu kullanmanın tam zamanıdır. Seni kurtaracak bir o var. Sen yalnız değilsin yavrusu. Nasıl yalnız olabilirsin, aklın var senin. İnan bana, o en büyük dosttur insana.‑

Aşağıda caddede bir sarhoş haykırır. Madam ana hep derdi ki bu sarhoş haykırmalarını duyduğunda,

‐Ah yavrum! Dünyaya dayanamayanlardan, aklını harcayanlardan biri işte.‑

Ayşe, bu dünyanın, bu memleketin, bu kentin, küçük bir zerresidir.

Ovada, uzaktaki da lara doğru yayılıp giden boz toprakta, tek bir a a tır. Yanı yöresi bomboş.

Yüzü ellerinin içinde öylece durur.

Y re inin  ırpınışı durur gibi olunca, Tülayına bakar. Toprağın altında ve toprağın üzerinde u uldayan yaşamın y re inin sesini duyar, yavrusunu koklarken.

‐Uzattın ama, öykü bitti.

Bitmedi mi?

 yk ler bitmez mi?

Haydaaa!

Yazaca ın  yk  bu değil miydi?

Ya! Daha başlamadı bile öyle mi?

Peki bu yazılanlar ne?..

Dedim ya, senin  yk c l   n çok düşündürüyor beni...‑

*Bu Bir Uzun Hikâyedir
Orasından Burasından Yazılmıştır*
1

Neydi o? Bir kapı çarpıldı.

Öyle bir çarpılış ki, deniz kenarının o işlek caddesi üzerindeki (abartılırsa) evlerin tümünün camı çerçevesi zangırdadı..

Genç, ışıltısız, itici bir kadın sesinin bağıırışı arkadan geldi:
"Allah seni kahretsin! Manyak!"

Bir mırıltı dolaştı esintinin içinde, kimsenin duymadığı; yılan ısılığıydı, kapıyı çarpan erkeğin usangın yılğınlığıydı, sıkılmış dişlerinin arasında:

"Allah belanızı versin. Siz adi insanlarsınız, adi. Şeytan görsün hepinizi..."

Bu neydi?

Bu, öykünün sonu/ya da bir bitişin başlangıcı.

Kapının çarpılışının hemen ardından, sesler, sözler güvercin olup kuğurdamaya başladılar.

"Ay kim bu canım? Ne saygısız insanlar var."

"Bu da kim? Bu nasıl kapı kapamak yahu?"

"Aaa! Bu odur. On iki numara. Ne kadar sinirli bir adam."

"Daha genç de. Yazık!"

"Allah Yarabbi! İşte uyandı çocuk. Hayvan gibi çarpıyorlar kapıları."

"Hay elleriniz kırılsın inşallah!"

"Koş bak bakayım kim bu. Söylemek gerek bunlara canım. Olmaz ki!"

Her sonun bir öncesi vardır. Bu öykününki, yürütülemez hale gelmiş bir beraberlikten arta kalan sıkıntının getirdiği gerilimin iyice yükseldiği andı.

Şöyle:

Büyük bir kent. Uyanmış, çın sabahtan beri uğuldamaya başlamış bile.

Sabah. Kahvaltı zamanı.

Bir balkonda, güneşin sarı saçlarını parlattığı, genç bir adam oturuyor. Tıraş olmamış. Bu, ona, canı çok sıkknmış, kafası karışıkmiş gibi bir hava veriyor. Bacaklarını uzatmış, ellerini midesinin üzerinde kavuşturmuş, dizlerinin üzerindeki gazete kaydı kayacak.

Balkon, kentin en pahalı, bakımlı semtlerinden birinde, görkemli bir apartmanın dördüncü katında, denize karşı bir dairenin balkonu.

İçerisi, gösterişli, pahalı eşyalarla dayanıp, döşenmiş ama, hiçbir özelliği yansıtmıyor; pahalı ve mobilya sözcüklerinin dışında.

Masanın başında, kendi kendine kahvaltı eden genç kadın da, tıpkı eve benziyor. Giydiği ipek sabahlıktaki ince parlaklığın, uçuk renkli çiçeklerin estirdiği Uzakdoğu'nun gizemli havasını, omuzlarına inen boyalı sarı saçları, şıkırdım takıları bozuyor.

Yüzünde, hiçbir duyguyu yansıtmayan bir ifadesizlik var; sadece günün o vaktini yaşıyor; çatalının ucuyla, tabağındaki peynirini yiyor.

Bu sıradan görünüşte, açıkca belli olan şey, uykusunu alamamış olması. Esnerken, yuvarlak yüzünün ortasında, bir nokta gibi duran ağzını sonuna kadar açıyor. Küçük pembe dili, pembe pembe titriyor. (Karslı babaannesi ne derdi ona küçükken: "şamama balama gurban") sevimli ama, ahmak sözcüğündeki 'h' harfinin tüm renksizliğini çağrıştıran bir şişkinliği var. İyi ki biraz boyluca. Anası gibi, yerden yığma değil.

Pek çok kimse bu eve ve ona hayran olabilir. Gelişmiş ince bir beğeni? Hayır!

Balkondaki, elindeki gazetenin başlıklarını şöyle bir gözden geçirdikten sonra, hemen okuduğu köşe yazarının sözlerini düşünüyor: Dalgın görünüşünün birazı da ondan (...İncelikler

giderek kayboluyor. Çevremiz hep, rasgele, kalınca çekilmiş çizgiler, kaba ilişkiler, davranışlar, bozulmuş sesler, renkler, kokularla dolu. Çok gürültü var. Bu kalabalığın içinde, pek az kişi ince ayırtıları sezebiliyor, duyumsuyor...)

Bu iki genç insanın arasındaki, evin her köşesine sinmiş gerginlik, bakar bakmaz anlaşılıyor.

Sonunda kavga çıktı:

Kavga, en sıradan tanımla bir 'karı-koca kavgası'.

Kadın, elinde bir bardak portakal suyu, bir ince çubuk krikkrak, topuklu terliklerinin üzerinde yaylanarak, ağır ağır geldi, kalçasını kaykılarak, balkon kapısına dayanıp dedi ki:

"Bak gene söylüyorum, gitmeye mecburuz. Onlar annemin çok saydığı bir aile. Sonra adam, bugüne bugün, (kaşının birini kaldırıyordu sık sık; gözdağı verircesine) koskoca bakan. N'aber!

"Öyle mi! ('i', hem küçümseyen, hem alay eden bir tonla uzayıp gitti.)

"Sağcılığı solculuğu bizim işimiz değil. Tamam mı beyefendi? Annem çok kızar gitmezsek."

Adam, denizin çok uzaklarda parlayan, rahatça bakılabilen soluk mavisinden gözlerini ayırmadan yanıtladı:

"Ne annen, ne onlar beni hiç ilgilendirmez."

"Ne demek canım! İş çıkarma şimdi. Sen hep böylesin zaten. Annemin dediği gibi, uyumsuz."

"Başlama annem annem diye. Sanki şey mübarek... bakanmış. Bakan olmuş da ne olmuş yau! Herif üçkâğıtçının, ahlaksızın biri."

"Yavaş! Ay kendine gel. Annem duyacak."

"Duyarsa duysun Allah Allah! Bunu cümle âlem biliyor. Annen bilmiyor mu sanıyorsun? Bilir de işine gelmez."

"Saçmalama!"

"Hem, ne bu annem annem? Sen neredesin? Senin kendi aklın fikrin yok mu? Ne kişilliiiksiz şeysin yau!"

"Sen anneme laf söyleyemezsin tamam mı!"

"Nedenmiş o? Kim yani senin annen? Üç buçuk milletvekili, iki üç bakan tanıyor diye yani... Ne yani?"

"Benim annem, senin annen değil."

“Hoh ho! Elbette değil. Senin annen benim annemin eline su dökemez be!”

“Ciddi mi beyfendi? Söyletme beni şimdi. Annenin ne olduğunu bilmediğimizi mi sanıyorsun?”

“Ne? Ne geveleyip duruyorsun be? Neymiş bildiğiniz, söyle bakalım.”

“Gereği yok şimdi. Değmez.”

“Ne düzeysiz bir tartışma. Sen tartışmayı da bilmezsin zaten.”

“Ya tabii! Her şeyi beyimiz bilir. Eni boyu, lokantacı kadının biri işte. O doktor bey, bilmem ne meselesi de ayrı.”

Çarpılan kapının ardından, küfürle karışık o bıkkın yorgun ileniş:

“Allah belanızı versin. Siz adi insanlarsınız, adi. Şeytan görsün hepinizi...”

O ileniş, o bıkkın hırs, hışım gibi gazladı motoru. Bir gümbürtü olup uçtu sahil boyunca. Beşinci kattaki küçük oğlan zor yetiştii pencereye; sarkıp arkasından baktı hayranlıkla; büyüdüğü zaman, o da işte aynen böyle gazlayacaktı arabasını. O hayalle gülümsüyordu içindeki ses:

“Vay be! Üüüüf!”

*Bu Bir Uzun Hikâyedir
Orasından Burasından Yazılmıştır*

2

Yolculuk Akdeniz'e doğru. Ağustosun en sıcak günleri. Yolcular perişan. Kimse soluk alamıyor. Yarı baygın, bitkin, su içerek, yelpazelenerek, yolculuğun biteceği, akşam serinliğinin çıkacağı, (belki) o mutlu sonu hayal ederek, öylece oturuyor.

Şoför, boynuna büyük bir yazma bağlamış. Saçlarından, boynundan inen teri emsin diye. Gömleği öylesine ıslak ki, arkasına dayanamıyor.

Soldan üçüncü sırada oturan bir kadın var. 'Balık etinde bir taze.' Saçları şakaklarında uçuk sarı kıvrımlar yapan, açık kumral, ela gözlerinde derin bir endişeye benzeyen keder. Yanakları ve gerdanı pençe pençe kızarıp soluyor. Solan yerlerde sarımtırak halkalar oluşuyor.

Dizinin birinde, yedi sekiz yaşlarında, sarı saçlı, sarı saçları yüzüne gözüne yapışmış, ter içinde bir oğlan çocuğu yatıyor. Öbür yanında bir kız var. Oğlandan biraz büyük. O da kardeşinin eşi. Ter içinde, gözleri kapalı, kadının omzunda. Üçü, sıcaktan, terden eriyip birbirlerine karışabilirler.

Sonunda yol bitiyor. Bir kıyı kentin, deniz görmese de deniz kokan, aynası açık, şenlikli garajına varılıp, korna sesleri, konuşmalar, seslenmeler, küçük karşılama bağırışları arasında, kaynar sıcağın içine iniliyor.

Yapışan etekler, kirli eller yüzler, otobüs yardımcısının bağırışları, karşılamaya gelenler, bavullar, denkler, torbalar, çan-

talar, bir anda birbirine karışıp harmanlanıyor. Tartışmalar, söylenmeler, gülüşmeler, küçük çaplı kavgalar derken, bir vakit geliyor, her şey uçmuş gibi kayboluyor.

Orta yerde, iki küçük denk, üç eski bavul, yanakları ateş gibi yanan bir kadınla, iki yanına yapışmış iki küçük çocuk kalıyor.

Vurgun yemişlerdir. Tek güvenceleri, ellerindeki adresti bu dünyada. Denmiştir ki onlara:

"Oğoooo, Onlar buradan göçeli yıllar oldu."

Fısıldaşmalar olmuştur, kadının duymayacağı sanılarak:

"Madenci Rıza beyi soruyor. Namussuz hırsız herif. Göçmese n'olcekti ki? Sahip mi çıkacaktı bu gariplere?"

"Ona göçtü mü denir, kaçtı be, düpedüz kaçtı pezevenk!"

"Yükünü tuttu ya, sen ona bak."

"Kimmiş bunlar? Akraba mukraba mı?"

"Bilmem ki..."

Kadın oracıktaki kanepeye iliştiriyor. Çocuklar da, annelerine iki yanından yapışmış gibi.

Üçünün de gözlerinde, bakmasını şaşırmış, bakmayan bir bakışın ortasında, üç ela korku: Şaşkın, durakalmış, tükenip bitmiş.

Arkalarında bıraktıkları zaman parçasında, bu korku hiç yaşanılmamıştır; başladığı güne dek.

Göz erimine dek açıklık, kırlık bir yerde, bayır üstü, ağaçlık bir mahalle var/dı. Uzakta, bir büyük kentin dibinde.

Bir küçük ev (çalıdan çırpıdan). Kapısı iyi kapanmayan (olsun), damı akan (olsun) ama, bacası hep tüten. İçinde anne, baba, iki küçük çocuk.

Önemli olan ocak. Evin mutfuğı var. Hem de, penceresi kırlara bakan, kırlara açılan bir mutfak. Ocak mutfuğın içinde, tencere ocağın üstünde, içinde mis gibi kokan yemekler pişiyor. Tavada balıklar, börekler, köfteler kızartılıyor. Sabah akşam da çay (ille) demleniyor.

Kuru fasulyenin yanında, bir yumrukla ezilip tatlandırılmış soğan. Hele yanında bir de pilav varsa! Helva da olabilir. Baba akşam gelirken getirir. Tahin helvası. Bir de çeşmeli sokaktaki fırından yeni çıkmış sıcak ekmek. Yemekte baba onları hep

güldürür, "Avurtlarınızı öyle şişirmeyin," deyip onları yansılar. Gülmekten su boğazlarına kaçır. Anne, babaya kızır. "Yapma," der. O da güler.

Karınları doydu muydu çocukların, doğru dışarı.

Evlerin arkası, yanı yöresi kırılık. Gökyüzü çok büyük. Dibi, sonu belli değil. Sırtüstü çimenlere yatılıp, biraz fazla bakıldı mıydı, içine çekilip ona karışılanacaktıymış gibi olunur.

Koş... Koş... Bağır, boyun damarlarını şişirerek. Kızlara çelme tak. Bir ağaçtan in, öbürüne tırman. Düş. Dizkapakların kanasın. Sakın ağlama. Erkekler ağlamaz. "Anneeeee..." diye bağırıp ağlayarak eve koşan kızlara benzersin sonra. Oyuna ara verilmez biliyorsun.

Anneler onları, çığlık kıyamet oyunlarını oynasınlar diye kirlere salmamışlar mıydı zaten!

Babanın belli bir işi yoktur. Yoktur ama, çalışkan, becerikli bir adamdır. Her gün eve para bırakabilir.

Sabah evden çıkıp giderken, çocukları, bayır aşağı koşarak, küçük çığlıklarla gülüşerek, onu yolcu ederler. Anne kapıda dikilir, gülümseyerek arkalarından bakar.

Hep konuk gelir evlerine. Konu komşu gelir. Beraberce oturup, çay kahve içerler. Konuşup gülüşürler. Kızlara takılırlar. Dantel örerler, nakış işlerler. Birbirlerinden örnek alıp verirler.

Ya tasa kuşu?

Çocuklar büyüyor, evler kira, hayat gitgide pahalaniyor. Birbirlerinden başka kimseleri yok.

Baba hep umutludur. Sedirde arkasına yaslanır, uzun bacaklarını uzatır, sigarasını yakar. Rengi belli olmayan kıpışık gözleri, dudağının üzerindeki seyrek bıyıklarıyla uzaklara bakar.

Akrabaları var, o uzaktaki, Akdeniz'deki kıyı kentte. Çok zenginler. Miras zengini. Ne var ki, babanın da o parada hakkı var. Üstüne oturdular. Nasıl olsa bir gün, hakkını arayıp payını alacak.

O zaman kurtulacaklar işte.

Gülüşür çocuklar, yerde kilimin üzerinde boğuşurlar. Baba güler, anne, "Ay bağışmayın" der.

Umut şenlendirir geceyi, aydınlatır.

Sonra,
bir gün,
hiç akla gelmeyen bir şey olur; gözlerdeki o korkunun baş-
ladığı gün gelir.
Trafik kazası.
Kamyon vurup kaçar.

Baba yok.
Baba öldü.

*Bu Bir Uzun Hikâyedir
Orasından Burasından Yazılmıştır*

3

Bu öyküdeki kıyı kentin Doktor beyi, akşam, gün batımı renkleriyle gamlanırken, tepede, denize karşı dikilip, peş peşe üç sigara içerek, uzun uzun çevresini seyretti; yıllardır, hep bu vakitler yaptığı gibi. Aşağıda, kıyıya paralel dizilmiş kavakları, çamların koyu yeşilini, kıyıda ki lokantanın beyaz masa örtülerini, küçük vazolarla masalara konan mor bugenvilleri, karşıdaki deniz fenerini, sol yanında, gölgesine sığındığı heybetli yalı-yarı...Sonra kendine dedi ki:

“Yeşilliklerin içinde bir bugenvil o. Tek ağaç. Ben?”

Bu sorunun yanıtını, aşağıda, kıyıda, atlaya zıplaya yürüy-en, kıyı kentin delisi, akıllı Murut kendince verdi; gülmekten bir hal olarak.

“O mu?” dedi. “O kim mi?” Kıyı kente yeni gelen, çocuksu öğretmen kıza.

“O, buraların beyidir. Doktor beyi.”

Boyuna göre zayıf olduğu için, daha uzun görünen, dalgın bakışlı kız, çaprazladığı kollarıyla omuzlarını tutup,

“Biliyorum” dedi. Sonra, kendi kendine, üretti düşüncesini içinden. İkide bir eğilip, yerden çakıl taşı toplayan Murut’a baktığı sanılırdı ama, değildi. İmgeleminde birikmiş resimlere bakıyordu. Buraların Doktor beyinin resimlerine.

Orta boyluydu bu adam. Şişman mıydı? Göbeği vardı ama, yok, şişman denilemezdi. İnsanın dikkatini çeken, herhangi bir

özelliği yoktu. Yaz kentine uygun giyiniyordu. Şortsa şort. Kısa kollu gömlekse, evet. Ayağında sandaletler vardı. Pek çok kimsede olduğu gibi. Ama onda, dile getirilmesi zor bir albeni vardı. Sigara içişinde, hiçbir tasası yokmuş gibi görünen tasalı duruşunda... Hayır, tasalı değil, bir vazgeçmişlik, bir, yaşamı olduğu gibi kabul etmenin getirdiği rahatlık mı? Ya da,

"Ah evet!"

Gözleri. Asıl gözleriydi

Genç öğretmen kız, ellerini pantolonunun cebine sokarken, paçasındaki dondurma lekesini gördü ama, buluşunun keyfiyle, üzerinde durmadı.

Doktor beyin, kısık, açık yeşil, sarı yeşil gözleriydi insanı çarpan.

Kaç kez iskelede, yolda, eczanede görmüştü onu. Bir anlık bir bakışı vardı; elektrik çarpmış gibi oluyordu insan. Ama, bu rahatlatıcı bir darbeydi. Bir sığınak bulmuşçasına, soluk aldırان bir...

Bu, buraların Doktor beyi, her akşam üzeri, yukardan, zeytinliğin oradaki evinden gelip, iskeleye inen yokuşun başında bir süre dikilerek, denize bakıyor, sonra iskele lokantasına iniyordu.

Kız, düşünen, baktığı insanlar üzerine, fikir üreten bir kızdı. Bakışı, duruşu, sesinin tonu o izlenimi veriyordu. Sırtındaki çantada, her zaman kitaplar, dergiler, gazeteler vardı. Onlar, içtiği çayın, kahvenin katığı gibiydi.

"Orada her akşam üzeri neden öyle dikiliyor ki?" diye düşündü gene. Kıyı kentin delisi akıllı Murut bunu anladı. Kesik kesik yanıtladı. Her sözcükten sonra, bir susma giriyordu araya.

"Bizim- Doktor beyimiz- derya- gibidir. Bir nedeni vardır. Bilinmez de- sorulmaz- da." dedi.

Murut, konuşmaya başlayınca susmuyordu. Deliliği buydu. Başlayınca, dinleyen olsa da, olmasa da, o, kendi kendine, karmakarışık anlatıp duruyordu. Bazan da, susmaları kaldırıp, lafı lafa ulayarak, soluk soluğa konuşurdu:

"Çok yıllar önce geldi bizim buraya, oğooo, çok oldu çoooo- ok. Biliyor musun o zamanlar, burada yoktu, şey yoktu, yatak satan dükkân, çok şaştı Doktor bey, kızdı biraz, küfür bile etti,

kaymakamın evinden getirdik ona yatak. Bir bavulla anladın mı, bir bavulla geldi Doktor, ama şimdi çok çiçek var bahçesinde çok, çok kitap var evinde oğooo çok..." Kız gülümseyerek,

"Uçarakıllı Murut, dur bir dakika! Sus biraz" dedi. "Her şeyi karma karışık ettin ya! Ağır ağır söyle." Murut durdu. Güneş yanığı yüzü, kocaman ağzı, arsız bir oğlan çocuğuna benzeyen gülüşüyle, uzun uzun, boş boş baktı ona. Kız, onun kendisini görmediğini anlayarak ürperdi. Murut, kıvr kıvr kara saçlarını karıştırarak, tedirgin bir surat asıyla huysuzlandı.

"Kim olduğunu, nereden geldiğini kimse bilmez. Bir Allah bilir, bir de kendi" dedi. Sonra bir şeyden korkmuş gibi gözleri doldu.

"Benim ceddım Afrika'dan gelme. Afrika'dan, Afrika uzak, çok uzak... Onlar çok şeyler biliyormuş, çok şeyler. Çok eskiden çok eskiden... Hidiv Hidiv hidiiiiiiivvv!" Susuverdi. Elindeki taşları yere attı. Durgunlaştı. Yavaşça,

"Bir Allah bilir, bir kendi" dedi. Dondu kaldı. Kız gene ürperdi.

"Bu Murut..." dedi kendi kendine, sonunu getiremedi. Ağır ağır yürüyüp gittiler.

Kendi de pek biliyor denemezdi Doktor bey için. Herkes gibi, onun da bir yaşamöyküsü vardı elbette.

Örneğin bir resim var; zaman zaman, sancı gibi bir kasılmayla (yüreğinin başında) aklına geliveren; imgelemine kazılmış:

Annesi, açık bir sokak kapısı içinde duruyordu; küçük kardeşi Ayşegül'le birlikte. Kurumuş bir kadındı. Önünde, kirli, lekelı, ıslak bir önlük bağılıydı. İçine çökmüş soluk yeşil gözlerinin çevresi mordu. Boşnak gözleri. Elleri iri ve damarlıydı. Kolunu gevşekçe, çocuğun boynuna atmıştı. Taş kesilmiş gibiydi. Babası, sokağın sonundaydı, sapmak üzereydi. Lacivert takım elbisesi, göğüs cebinde kırmızı mendili olan adamın biri. Sokağa, yukardan, girdiğinde, elinde iki ekmekle, Doktor beyin on dört yaşındaki kendisi, annesine çok acıyan, onu seven komşu kadın, babanın arkasından bağılıyor, onu lanetliyordu:

"Allah seni kahretsin soba borusu kılıklı herif! Özü kara pezevenk! Susuz dere gibi bıraktı şu kadını, şu iki çocuğu."

Fırından yeni çıkmış ekmeklerin ellerini yaktığını ayırtedememişti delikanlı çocuk. Bakakalmıştı, babanın jöleli saçlarına, arasokaktan vuran güneşin onları parlatışına. O kadar.

Çok eskidendi.

Üzeri küllenip, gelberiyle bastırılmış mangal ateşi yıllar.

Bu Doktor bey...

Örneğin, öyküsünün yazıldığı bu akşamüzeri, ikinci sigarasını içerken bir anı daha vardı, imgelemindeki karmaşanın en üstünde:

"Biz, tıbbiyedeyken, öyle ya, ben, ya bir, ya ikideydim, 56-57 falan, Nezihe Meriç diye bir kız vardı. Öykücü. Hepimiz sıkı okuyuculardık o zaman. Onun bir öyküsünde, yalnız bir Ali bey vardı. *Topal Koşma*, *Susuz* 2. Dün gibi gözümün önünde. Ben, işte o Ali bey'lerden biri/yim/miyim...Yuf be! Bu deniz, bu insanlar olmasa ben ne yaparım yahu! İyi ki o var. O bugenvil!"

Doktor bey tepeden inerken, kız, Murut'dan ayrılmış, evine yönelmişti; iki yanındaki beyaz duvarlardan mor bugenvillerin sarktığı, çok sevdiği dar sokağın başındaydı. Sapmadan, dönüp ona baktı. Ağır ağır lokantaya doğru yürüyordu.

Neye doğru bir yürüyüştü bu? Deniz kenarına mı? Olabilir. Çünkü deniz onu her zaman dinlendirmiştir. O, alışkanlıklarından kolay vazgeçemeyen biri gibi görünüyor. İki duble rakı, balık, ille peynirli sigaraböreği, ya da mücver onu bekler.

Onlara mı? Az sonra güneş, denizi kıpkırmızı yaparak ufukta tüm görkemiyle parlayacak. Tam o sırada oradan geçen kuş sürüsü, kapkara, benek benek görünecek. Sonra o gelecek; güzel yüzü güleç, ama çalaklığı ağırlaşmış, kıvrak yürüyüşü, beline oturan sancıyla, hafif, belli belirsiz bir aksamayla bozulmuş olacak.

"O da yaşlandı. İkimiz de yaşlandık" diye düşünecek buraların Doktor beyi; kıyı kentin iyilik, sağlık, sevgi iksiri. Kısılmış sarı yeşil gözleri, sevgiyle ışıklanmış olacak o gelince.

Öte yanda, kız da onu düşünüyordu, sokak boyunca yokuşu çıkarken. Nedenini tam bilmesede, yalnızlık, aşk, kitap, kıyı kentin biri, müzik (sabahtan akşama, hiç susmadan) 'Doktor bey' sözcüklerinin getirdiği çağrışımlar içinde.

"Bence bu Doktor bey, bu lokanta, o uçar su gibi kadın... Yok! Bu başka bir şey. Aşktan da başka; aşkı falan aşan..." diye

düşündü. Sonra, "Hadi, ya!" diyip ikirciklendi düşündüklerinde...

"O, hoş bir kadın. Bir melek. Ne biçim korudu beni o ilk günler. Doktor bey için de! (Bu kıyı kent için de öyle değil mi?) O, onun tılsımlı aşkı, annesi, kız kardeşi, sevgilisi, hayatını belirleyen anlam" (Vay be! Bu iyi oldu, bunu yazmalıyım deftere.)

Evine doğru yürürken, düşünce, kendi başına üretip duruyordu kendini.

Kız bu kıyı kente yeni geldi. Daha, yollar var onun için, uzun uzun yürünecek, sokaklar var girip çıkılacak, adları okunacak tek tek. Bellenecek. Fırınlarını, çeşmelerini, kahvelerini aklında tutacak. Denize inen sokakları, yaylaya çıkan yolları öğrenecek.

"Bir sokağa saparsın birden dünyanın değişir" diye düşünür o. "Kırlarda mısın, ormana giden yol bu mu, su sesi, kuş sesi, çocuk sesi gelen bahçeler bu yüksek, beyaz badanalı kerpiç duvarların arkasında, nasıldır acaba? Hele evler! Aklında, pencereleri, sokak kapıları, balkonları, çıkmalarıyla, tanışmadığı evler var. Mahalleler dolusu.

Deniz! Bir de, deniz. Onunla tanışmak, başlı başına bir serüven olmalı."

Sözün kepeği bir yana, kız, kentle yeni tanışıyordu. Daha, bakıp, görüp, düşünüp, anladıklarını ayırıp, söze döküp, sözünü bir yere koyamamıştı. Hangi sokak nereye çıkar, hangi yokuş nerede düze iner, hangi ev sabah güneşini alır içine de, ev halkına şenlik olur, hangi yağmurlar, hangi bahçelerin çiçeklerini sular da, kimlerin bahçesine inmez... Kolay mıdır kentlerin gizlerine ermek, kentlerle tanışmak, ahbap olmak.

Ya insanlar?

Bu kıyı kentin insanları?

Güleç yüzlüler var; içinden insanın gözüne baka baka küfreden. Asık suratlılar var, içi sevgi doludur; hiçbir kötülük gelmez ondan. Konuşkan olanı, suskunu, neşelisi, havaısi, ağırbaşlı olanı, kadı efendi kılıklısi, insana derin derin bakanı, bakıp da görmeyeni... Kimdirler, nasıl insanlardır, ne yer, ne içer, neler düşünürler...

"Oğoooo! İnsanları tanımak, yeni bir yere alışmak, yaşa-

mak ne zor Allahım, uf be!” dedi sonunda kız. Soluğunu şişirdiği avurtlarından, az az üfleyerek.

Örneğin evine giderken, iki yanı ağaçlı bir sokak var; denize inen. O sokağın sonunda, herkesin sevdiği, Kumalı gelin denilen, yağmur kuşağı gibi bir kadının, küçük evi var. Çok yaşlı –ama çok genç– bir kadın o. Evinin, dört bir yanından taşan buğenvillerinin, yaseminlerinin, güllerinin güzelliği, anlatılacak gibi değil. Cennet desen, yok, cenneti aşar yaşantısıyla. Gidip o çardakta, o çiçeklerle beraber, kokularını soluyarak oturup, güzel olmak var Kumalı gelinle birlikte.

Kız, bu şimdi oturduğu evi kiralarken, yanında Murut vardı. Ne demişti, ev sahibi Murut’a,

“Kumalı geline geri götür Murut, öğretmen hanımı. Birkaç gece daha onda yatsın. O her işi yola koyar, evini ev ediverir ona.”

Murut zıp zıp zıplayıp sevinmişti.

“Anam anam, kumalı anam, gelin anam” diye tutturmuştu.

Hadi buraya, Kumalı gelinden bir anlatı koyalım: (Kara yazgılı kadındır o. Yalnızlığından, çilesinden ürettiği sözüne, sevgisine güvenilir. Hiç çürük söz yoktur onda.)

Vaktin birliğinde lokantacı hanım, ki o zaman tazecikti, gene böyle güzel yüzlüydü. Etine dolgun, kumral, ela ışıltılar içinde (bu son ‘ela ışıltılar’ı kız uydurdu. Oysa Kumalı gelin ‘sultanlar gibiydi’ demişti) iki küçük çocukla bu kıyı kente gelmişti. Çocuklar da çok güzel, iki sarı kafaydı. Biri kız, biri oğlan.

Kadının hayatta hiç kimsesi yoktu. Tutunduğu tek çare, kocasının, ölene dek, sık sık anlattığı, bu kıyı kentte yaşayan zengin akrabalar masalıydı. Bu masal anlatılıp durmuştu yıllarca. Umut bağlanmıştı. Çocukların miras hakkı vardı bu zengin akrabaların ekmeğinde. Kocasının hakkını yemişlerdi. O umutla gelmişti ta buralara; bu bilmediği yerlere.

Ona anlatılmıştı ki, onlar artık bu kıyı kentte değillerdi. Göçmüşlerdi...

“Göçemez olası vıttırivızzık herif. Milleti dolandırıp gitti.” demişti, Kumalı gelin.

Eyvah!

Bu tazecik kadın, bu nur gibi iki çocuk, beş parasız, akşa-

mın, bu yavaş yavaş inmekte olan ay aydınlıksız gecesinde, yol yorgunu, hem de aç, hem de çaresiz kalakalmışlardı, tamamen boşalıp sessiz kalmış garajda.

Bir tek Murut dolanıp dururmuş ortalarda.

Ah!

Bu donup kalmış, ela gözlü, güzel yüzlü kadının imdadına kim yetişti?

Doktor bey!

O da bir işi için garajdaymış. Şöyle uzaktan, gözlerini kısıp bir bakmış, kadın, hemen anlamış Hızıraleyhisselam'ın geldiğini. Doktor bey,

"Muruut! Gel bakayım sen buraya" demiş. "Koş çabuk" demiş.

Başlamış komutlar vermeye. Kaymakam demiş, belediye başkanı demiş, araya selamlar koymuş, Büyük Hoca Efendi demiş... Hem de hiç tanımadığı bu kadının, bir ateş parçası, bir cevher olduğunu bildiği falan da yokmuş o zamanlar. Ama bu Doktor bey başka bir adamdır. Baktı mı görür. Hiç de yanılmaz.

Vesselam!

Kadın ve çocukları o geceyi, ertesi birkaç geceyi Kumalı gelinin evinde geçirmişler.

Kadın, umut adına önüne yılan çıksa sarılacak. Çaresi çareyi bulmak. O iki yavrusunu korumak için öl deseler ölecek. İşte o canını, yavrularını kurtarma duygusunun yaktığı ateşle başlamış koşturmaya.

Kaymakamın, deniz kenarındaki evinin bahçesinde, kullanılmayan bir 'müstemilat' varmış. Harap, eski eşyayla, börtü böceklerle dolu, berbat, çöplük gibi bir yermiş orası.

"Tanrı inandırсын, orayı bir cennet köşesi yapmıştır bilesin be yavrum" demişti anlatırken Kumalı gelin. "Hem de tek başına. Kadınların hasıdır bilesin"

Kadın o çöplüğü önce bir güzel boşaltmış. Denizden kova kova su taşıyıp, boca etmiş güneşten kızmış taşlara. Her tarafı, kapıyı bacayı bir güzel yıkamış.

Sanki kayalığın içine oyulmuş gibi bir yer çıkmış ortaya. Çocuklar bayılmışlar buna. Küçük oyun çığlıklarıyla karışık, çocuk kahkahalarıyla, kovalamaca oynayarak, soluk soluğa yü-

zerek, deniz tanrısını bile şaşırtan kulaçlar atarak, sevinç delisi olmuşlar.

Ana, badanalar yapmış kendi başına. Dengindeki üç parça örtü döşekle, saray gibi donatmış o küçük yeri.

Bahçeyi, çerinden çöpünden temizleyen o, toprağını çapalayıp kabartan o, cennet bahçelerinde açan binbir çeşit çiçekle neşelendiren, onlara şarkılar, türküler söyleyip kıyayı çiçek şenliğine çeviren o.

Bahçeye ocak bile yapmış; içini sarı çamurla sıvayıp. Denizin içinde, balıklardan ordusu olan, iki can parçası çocuk için, ağaca taktığı teneke kovadan düş, ocakta tıklar tıklar kaynayan, ortalığa umut, sevinç, keyif, neşe saçan mis kokulu yemekler...

"Uzundur bu hikâye" diyerek, bir süre susup, uzun uzun denize bakarak dalıp gitmişti Kumalı gelin.

Yeniden konuşmaya başladığı zaman, kız bakakalmıştı. Geçmiş anımsayan, artık konuşmak istemese de, başladığını yarıda bırakmaya gönlü razı olmayan birinin, gizli ah çekişler, saklı göz yaşlarıyla dolu sesi şaşırtmıştı onu. Yorulmuştu Kumalı gelin. Anıların ağırlığı çökmüştü üzerine. Anlatıyordu ama, orada mıydı, geçmişte miydi pek belli olmuyordu yüzünden.

Hafif hafif iki yanına sallanıyordu; bu ona iyi geliyordu. Sesi hafiflemişti. Çünkü uzun yıllar önceydi bu anlattıkları. Şimdi oğlan, kocaman bir mühendis bey. Ta İstanbul'da. "Yaban birilerinin eline düşmüş. Kapatıvermişler yavrumu, hani çöpsüz üzüm bilip. Hiç tadı yokmuş o ceylan yavrumun. Elimde büyüdü." diyordu, tükenmiş, solmuş, fısıltımsı bir sesle.

"Kızın iki küçük kızı var. Görürsün onları. Her an gelir yavrum buraya. Hiç bırakmaz beni. Keyfi yerindedir onun. Güleç yavrum. Denizde bir balık vardı, şimdi oldular üç balık. Bir gör-sen nasıl yüzerler şaşarsın o iki küçük maymunu. Canımdır onlar benim."

Çok eski bu hikâye, çok.

Anlatılanlara göre, o yıllarda, bu kıyı kent de böyle kalabalık değildi. Doğru dürüst bir lokantası bile yoktu. Sokaklar tenhaydı. Sesler, mandalina, portakal kokularının içinden gelirdi denize doğru. Kıyıları, balıkçı sandalları, balıkçılar... Kıyı kentliler, sıcaklığın içinden yaylalara kaçarak yazları, havalar soğuyup

kış gibi olunca, hırkalarını omuzlarına alıp, konu komşu, düğün dernek, ölüm kalım yaşarlardı hep birarada.

Başlangıçta kimseler pek anlamadı kaymakam beyin bahçesine gök yolundan gelin kuşağı indiğini.

Sonraları, herkes alıştı bu güzel yüzlü, gülünce gözleri ışıldayan kadına, çiçekli bahçeye. Doktor beyin, kaymakamın, belediye başkanının, balığa çıkan tüm akşamcıların, getirdikleri balıkları nar gibi kızartıp, yanına çeşitli otlardan tevatür salatalar yapardı. Gönül borcu vardı onlara. Can borcu. Fasulye pilakisi içinde olmak üzere öyle bir sofraya donatırdı ki, ünlü lokantalarda bulunmaz. Masayı denizin kenarına kurmayı da akıl etmişti bir akşam vakti.

İşte bu! Masayı deniz kenarına kurmak.

Lokantanın mayası, bu deniz kenarına kurulan masadan çıktı.

Evet, bu lokantacılık işte böyle başlamıştı.

Dahası var. Kıyı kentliler, hem bu kadını, hem bu masum yüzlü iki küçük öksüz çocuğu sevmişti.

Kıyı kentin perisi koruyordu onları.

Lokantayı, nasıl hep beraber, gülüş çığırtış kurdularsa, çocukları da, kıyı kentin çocuklarına katıp büyüttüler el birliğiyle.

Tüm kıyı kentlilerin emeği, sevgisi vardır o lokantada.

O, Doktor beyin bugenvili, bir candır. Kıyı kentin canı. Kıyı kentin yüreği.

Bu iyice düşünülmeli. Düşünülp, bir anlamla kılıflanıp, aklın bir yerinde tutulmalı. Asla ziyan edilmemeli. Bunu anlamayan, bunu bilemeyen kendi ziyan olur. O, öyle bir candır ki, o zaman, bu zaman, lokantanın böreği çöreği, yöresel otlardan, zeytinyağıyla yapılmış yemekleri, salataları gelir dört bir yandan. Adak adar kadınlar, "şu adağım olsun, şu işim sonuçlansın, oğlum askerden hayırlısıyla bir dönsün... lokantaya bir tepsi börek, bir tencer dolusu mücver benden" diye.

Buraların, düğünü, sünneti, nişanı, kına gecesi biter mi! Adak üstüne adak demektir her biri. Gülüşürler bazı. Yemekler çok birikmiştir.

Dolaplara sığmaz. Dursa olmaz, ekşir. O zaman, hep beraber, gelirler lokantaya. Masalar dolar. Konuşmalar, masadan

masaya seslenmeler, şakalaşmalar, atışmalar, cümbüş kıyamet içinde yenen yemeğin tadına doyum olmaz.

Kumalı gelin ne güzel anlatmıştı. Kızın gözleri dolmuştu.

O da, neredeyse hemen her gün, çalar onun kapısını.

Bu öğretmen kız, bakmayı, görmeyi, düşünmeyi, okuyup öğrendiklerini, yüreğinden geçirip, sözünü bir yere koymayı biliyor. Bir gün yazar olabilir.

*Bu Bir Uzun Hikâyedir
Orasından Burasından Yazılmıştır*

4

Gençsin.

Daha çok gençsin.

İçindeki tükenmişlik nasıl da şahlandı. İnanılmaz.

Bas gaza! Bas gaza bas...

Bas gaza!

Kent uçuşsun dört bir yanında. Bas gaza bas.

Bas gaza!

Yol da uçup geçsin altından. Uzun yol; kıyılar uzaklaşsın, çatılar, bacalar, kuşlar, bulutlar, birbirine karışarak, hızla, çığınca, uçup geçsin sağından solundan.

Sıkılan dişlerin arasındaki hırs, çene üstünde atar; yüzü kassar, gözler kısılır, beniz atar.

Neyse ki sonunda yol biter. Deniz görünür.

Aranan, kavuşulmak istenen işte oradadır:

Doktor Selim Şahin; onu yetiştiren, çocukluğunun akıllı, bilge Şahin amcası.

"Yani o kavga, bir damlanın bardağı taşırmasıydı desene şuna."

Demez. Denmez çünkü.

Dese, pek sıradan olmaz mı?

Bu genç adamın yaşamını lif lif ayırdığımızda (genç bir adamdı, çocuksu sevinçlerine, içindeki şen şatır, gün açmışçasına ısıltılı sevgisine, baykuş, ören, çakal, yavşak, daralmak, anlamsız, boş,

uşangın, umarsız, boşluk sözcüklerinden gelen çağrışımların gölgesi düşmüştü) boşa gitmiş, anlamsız bir karışıklık içinde parçalanmış bir yaşam çıkar ortaya ki, romanı bile yazılamaz.

O akıllı kişi, saç sakalı uzayıp birbirine karışmış olduğu halde, dudakları canlı bir kırmızılıkta olan, o çökmüş yüzde, insanı şaşırtacak kadar, parlak iki mavi gözle, insanın ta içine, ruhuna -sanki- bakan, doktor Selim Şahin.

Kıyı kentte yaşayan Doktor beyin çocukluk arkadaşı, okul arkadaşı, mahalle arkadaşı. Böyle bir laf etmezdi o. Her zamanki gibi, sakın sakın dinledi. Sonra uzun uzun sustular.

Akşam gamlanırken, sigarasının dumanını, denizin solan mavisine doğru savurup, kendi kendine, mırıldanırcasına, dedi ki:

"K'ar zemünü asumanı bes ferah/ kerd eztengi dilemra şah şah."

Gözlerini yumup, sustu. Sonra fısıldayarak yineledi:

"K'ar zemünü asumanı bes ferah/ kerd eztengi dilemra şah şah."

Rakısından bir büyük yudum alıp, uzun süre denize baktı. Gene kendi kendine konuşuyormuşçasına, Türkçeleştirdi:

"Ferah ve geniş görünen yer ve gök, darlığından, yüreğimi parça parça etti"

Bir süre, akşam, deniz, deniz kenarındaki küçük masa, rakı ve suskunluk oldular.

Selim Şahin, duyulur duyulmaz bir bas sesin, insanı, gizemli akşamın, giz dolu titreşimleriyle saran bir şiir daha okudu.

"En regardant la mer, le mur, je vois, une phrase, une dans, un cercle.

En regardant, le ciel. Le ciel grand et nu elargit tous mes muscles.

Je le regarde de tous mon corps."

İlk kez gevşemiş, rahatlamış olan genç, bahçe koltuğunda, iyice kaykılarak gülümsedi. "Valery" dedi. "Doktor amca da bunu sık sık söyler. Şöyle:

"Denize, duvara bakarken, bir cümle, bir raks, bir daire görüyorum.

Göge bakarken, uçsuz bucaksız ve yalın gök, tüm adalelerini mi genişletiyor.

Göge bütün vücudumla bakıyorum."

Doğru mu?

Sonra, hava indi, ortalık karardı. Yıldızlar ortaya çıktı.

Sonra gece yarısı oldu. Sarhoşluk denilen, getirdiği duyguları anlatmanın kolay olmadığı gevşemeyle, sabah ısıtıldı.

Karar verilmişti.

Bu uyumsuzluk, bu yeniyetmeliğin deneyimsizliğiyle yapılmış evlilik bitirilecekti. (Çökertici, ağır, bastırıp, derin, koyu karanlıklar getirmiş olan bir ilişki, böyle bir geceyle yok edilebilirdi. Edildi.)

Biraz sallanarak, yatmak için eve doğru yürüyen genç olanı (genç adam dediğimiz) kendi kendine ama yüksek sesle konuşuyordu:

"Onlar benim babam. İkisi de. Kıyı kentin Doktor beyi, doktor amcam da, Selim Şahin amcam da."

Selim Şahin bir kadeh daha doldurup içmişti onun ardından. Yaşlar yuvarlanıyordu yanaklarından. Yarı yatmıştı koltuğunda. Yaşlanmıştı. Eski dayanıklılığı yoktu artık. Diyordu ki mırıl mırıl, şiir okurmuşçasına:

"Oğlum o benim. O benim oğlum. Onu bu pislikten kurtarmak bana düşer. Evet. Bana düşer. Bana düşer..."

Orada sızdı.

Pek çok akşamlar olduğu gibi. Nevin hanım, rüyasında görüp, gelir onu kaldırmaya Gelir nasıl olsa.

"Aa! Yapmayın böyle haylazlık Doktor bey. Bozuşuciz ama, hadi kalkın bakalım" der.

O bir ana, bir dost, bir, aşkını çok derinlere gömmüş naze-nin kadınıdır. Esmerlerin en güzeli.

Sonuç: Kıyı kente göçülecek. (Her şeye boş verilecek, feleğe küfredilecek, o yozluk yaşanmamış sayılacak.)

Peki, iyi hoş da, kıyı kentte, maden mühendisine ihtiyaç var mı?

Olmayabilir.

Önemli olan, umut üretmek, üretilen umudu gerçekleştirmek değil midir?

"Nasıl yani? " diye sorulabilir burada.

Sorulmamalı

Şair ne demiş:

"İnsan tükenmez!"

İşte bu kadar!

*Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı.
Nasıl Yaşamak İstediğime Gelince... Yaşamöykümden,
Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak*

Ben, artık buralıyım.

Ben, artık, bu kıyı kentte yaşayacağım; temelli.

Burada, önce deniz var.

Deniz benim sesim, deniz benim suskunluğum, deniz benim başkaldırışım...

O, alıp başını, ta uzaklara, oralara, görünmeze, bilinmeze (sanki) gidiyormuş, ufka tutkun güneş batarken bir de, suya değince tutuşan, dumanı tüten (sanki)... Bakar kalırım ya, hani sanki ben denizmişim, benliğim sanki...

Ben, denizi çocukluğumdan beri bildim. Onu hep kendim/in sandım. Annemden geçme bu bana. Neredeyse denizde doğacakmışım; sancısı burada, denizde, yüzerken tutmuş; yazlığa geldiklerinde. Dedemin evine. Dedem hep seferde. Büyük kente pek uğrayamıyor. Buradaki bu küçük ev, onun. 'Yazlık ev' denmesi sözün gelişi.

Kaptanın kızına da denizde doğurmak yakışırdı. Annemle güleriz buna; yüzerken, yarışırken onu bir kulaç bile geçsem bağırrır, çınlatırım kıyıları soluk soluğa:

"Ey deniiiiiii! Söyle bakalım! Kim daha layık Muhlis Kaptan'a? Kızı mı? Torunu mu?" Dedem bas bariton kahkahasıyla, "hoh hoh ho" güler. (Hiç kimse, o yıllardır anlatılan, damları, bacaları, uçurmuş, kıyımcı fırtınada gemisinin battığına, beni inandıramaz. Çekip gitmiştir düş denizlerinden bir engin de-

nize.) Ona göre, bu torun bir afet-i devrandır. Kara gözleri ve gülüşlerin en güzeliyle güldüğü için dedesine. Anneme sorarsanız, ufak tefek, cıvıltılı bir kara kızım ben.

Oysa annem mavi gözlü. Göçmenlerin en güzeli denemez ona. Sıkı etli, yapılı bir kadındır; çile çekmesini küçücükken öğrenmiş, kavileşmiş bir dirimdir o. Onun için kimsenin kusuruna bakmaz. Güler yüzünü hiç soldurmaz. Aşk nedir bilmiş olandır. Ovaların sessizliğini, bozkırın uzun havalarını yaşamıştır babamla. Çilekeş memur yaşamını, beraber, aşkla besleyip taşımışlar yıllar yılı. İhtiyarlamadan yaşlanarak. (Keşke ölmeseydi babam. O, dedem gibi çekip gidemez. Polisiye romanlar okuyordur bir yerlerde. Merak içinde, sabahlayarak.)

Gidip kıyıda oturuyorum; denize, bakıyorum. Uzun zaman! Ta ki sesi, sesime, başkaldırışımın, pişmanlıklarımın, gözyaşlarımın, benliğimin çok derinlerinde çağıldayan sessizliğine, haykırışlarına karışincaya dek.

Deniz, dalgaların vura vura parlattığı çakıl taşları, kumun, çok hoşuma giden, tanımlanamaz rengi, kırlar, bir de ben. Bizbizeyiz. Güneş hepimizle beraber.

Bir evim var artık. Kendi evim. Benim evim.

Bu kıyı kentin anacaddesi, rıhtımdan koptu muydu, alıp başını, yukarı, büyük otellerin yan yana, (yüzme havuzları ve kumarhaneleriyle) dizildiği kuzeye vuruyor kendini. Bir zamanlar silme ağaçlıktı buralar. Tüm narenciye. Bu cadde, açılırken, biçmiş geçmiş çoğunu. Kimse başkaldırmamış, kimsenin sesi çıkmamış. Öyle anlatıyorlar... Arastadan, meydanlıktan, küçük, hediyelik eşya dükkânlarının arasından, ekmek, çörek, simit fırınlarından, pastahanelerden, vanilya çörek kokusundan, deniz kenarı kahvelerinin arkasından, geçip giden bir asfalt cadde o artık.

Yukarda dörtyol ağzına geldiğinde, (burası, yeniden deniz kenarına inmeden az öncedir) soldan bir yol ondan ayrılıp, yokuş yukarı çıkar. Dağlara doğru. Zeytinliklere doğru demek gerekir aslında ama, ben dağlara doğru deyince, içimde hoş bir duygu oluşuyor.

Yokuşun başındaki, ağaçların arasındaki ev (dededen kalma, küçük bir ev. Tek katlı. Yetmiş seksen yıllık ömrü var. O,

yeni yapılara benzemez. Eski yılların anılarını taşır; bacasından, yığma taş duvarına dek. O, yılların dağ yellerini, dal kıranlarını yemiş, çevresini kaplayan yol vermez narenciye bahçelerinin kokusunu içine çekerek, tepeden denizi seyrederek büyüt müştür, çardağını kaplayan bugenvilleri, gülleri, yaseminleri, japon-gülleri...) biraz harap, badana, boya istiyor. O ve ben, evimle ben, birbirimizi seviyoruz. İkimiz de, gösterişt en uzak, doğal, doğanın içinde, toprakla haşır neşir yaşamak istiyoruz. Böyle yaşayınca içimiz rahat ediyor. Ne yapıp edip 'kır lık bir yer' havasını koruyoruz. Bakır maşrapamız, bakır sahanlarımız, beşlik bakır cezvemiz, (birlik cezve hep benimle. İşi, ikide bir bana kahve köpürtmek) kırmızı plastik çöp kovamız var. En güzeli, uyanır uyanmaz kitabımı elime alabiliyorum. Akşam kaldığım yerden sürdürmek için söylediklerini, çünkü bir bölümünü düşümde görmüş oluyorum. Biraz bulanık. Okuyunca, düze çıkıyor ne dediği..

Mutluluk denilen şey bu rahatlık, bu yaşayışından memnun olmaks a, öyleyiz. Bu yalnızlığı hiçbir şeyle değişmem.

"Bir kadın, her şeyden önce, zevcinin hizmetini görmelidir" diyen o ince, kurumuş yaşlı kadın sesi, hâlâ gülümseme olamadı benim için. Zehirlenmiş gibi oluyorum anımsadıkça.

Benim soyunmamı, ilk evim anladı. Benim güzel evim.

Önce ben soyundum. Omuzlarıma inen uzun saçlarımı kestim. (Ne demiş şair: 'Kestim Kara Saçlarımı' Bunu, evirip çevirip, binbir yanından yorumlayıp, için için rahatlıyorum.) Kirpi gibi oldum. Etek boylarımı kısalttım. İnce askılı, varla yok arası üstlüklerimi, renk renk, incik cıncık, deli dolu takılarla donattım. Saçlarımı kıpkırmızı, ı şıl ı şıl boyadım. Kapkara yandım. Gözlerime mavi, yeşil boyalar sürdüm.

Ne bu renkler benim, ne bu giysiler. Bir şeyleri yırtmalıydım. Parçalamalı, altüst ederek, baştan sona değiştirmeli, yerlere çalmalıydım. Tut ki insanı hasta eden, perişan eden o acı sarı safra çıkıncaya dek kusmuşsun.

Annem görünce güldü.

"Hacıhüsrev çingenelerine dönmüşsün." dedi, ama, sevgiyle söyledi. "Ne yapsa yakışır kâfire" de dedi; sevgisinin altını çizerek. O, Muhlis Kaptan'ın kızıdır. Mavi gözlerinden belli

olmaz ama akıllıdır. Kimse onun gibi balık kızartamaz. Kimse balığı onun gibi güzel yiyemez. Kimse soğanı onun gibi bir yumrukla ezip sulandıramaz. O kaptan kızıdır. Derya gibidir. O nefreti ses, işaretparmağını bıyıklarının üzerinden geçirerek, "Nedir bu hal? Yapma böyle saçmalıklar rica ederim." der görse; buz gibi. Küçümseyerek; suratının tüm hatları aşağı aşağı dökülerek. Çünkü kendisi sıradan değildi. Yüksek yüksek öğrenimler görmüş, yüksek yüksek yerlerde yaşamıştı. (Anasının dediği gibi, O, yüksek mevkilerde bulunmuştu her daim.)

Sonra evimi soydum.

Bütün perdelerini çıkardım. Deniz doldu içeri. Hangi pencereden, hangi köşeden baksan deniz. Koltukları, kanepeleri, çekyatları, masaları, sehpaları yok ettim.

(Gözlerini kısarak, dudaklarını büzüp 'fikir beyan eden', o benbenciliğin kuruttuğu sıska kadının taktığı dantel perdeleri, tüm 'mobilya'yı, sesleri, yıllarca canımı yakmış sözleri, fısıltıları, kaşın birini kaldırarak belli edilen memnuniyetsizlikleri, dudak ucu, küçümseyen gülümsemeleri, ünlemleri, zapt edilmiş küçük şaşkınlık haykırışlarını... İnat, sevgisizlik, hainlik, kin..."Efendim, nihayet basit bir ailenin kızı. Dede kaptan mıymış, neymiş, öyle bir şey, baba da sıradan bir memur. Onun görüşüyle ev mi döşenirmiş! Benim oğlum..."

O egemendi. Benim evimi de ancak o döşeyebilirdi. Burada madem ki oğlu oturacaktı yazları, onun yetiştirdiği oğluna göre döşenmeliydi. Bu kadar!

"A! Bu ne bu, canım! Gecekondu mu burası rica ederim.")

Hepsi bahçıvan Osman'a.

Ev bomboş kaldı. Taşlıkları, panjurları, hortumla foşur foşur yıkadım. Toprak ve tahta kokusu tüttü, eve dolan güneşte.

Kendime bir masa yaptım. Eski pabuçluk dolabını, bol suyla, sabunla fırçaladım, köpürttüm, kızgın öğle güneşinde kuruttum. Ters çevirip, üstüne, bodrumda duran kocaman oda kapısını yerleştirdim. Çok sevdiğim, çatkılı, çingene pembesi, yeşil ve sarıyla şenlikli bir türkü tutturmuş olan dokumayı da boydan boya serince, sapasağlam, kocaman, tevatür bir masam oldu.

Üzerine kitap, dergi, bilgisayar, kalem kâğıt, bir yazara neler gerekirse hepsini yerleştirdim; şarkılar mırıldanarak. Ev ısıldıkça ısıldadı. Beni kutladı:

"Hadi bakalım!" dedi." Oh! Dünya varmış. O koca, kalın ses yok oldu artık." dedi..

Nerde! Derinlerde de olsa duyuyordum ben. Keyfi kaçmasın diye belli etmedim evime.

"Komiklik etme, Yazar olmak kolay mı sanıyorsun... İnsan haddini bilmeli. Senin finansal hizmet, sigorta poliçesi yok bilmem nene benzemez bu iş. Yüksek eğitimine gelince, hadi efendim!.. Sen sıradan bir banka memurusun. Bırak bu saçma sapan özentileri. Yazar olacakmış!"

Ben o sesi hiç yanıtlamadım. Sustum. Hep sustum.

("Neden! Neden sustum? Neden çektim bu ana oğlu yıllarca? Neden neden neden?..")

Bu susuşun bir bıkkınlık olduğunu hiç anlamadı. Yazmanın, benim seçimim olduğunu da. Bir seçim yapmanın ne demeye geldiğini de. Her şeyi kendisinin bildiğini sanarak. Bağırma hakkı da yalnız onundu zaten.

Artık çok mutluyum. Bir ben, bir de evim. Bir evim, bir kitaplarım, bir kitaplarım, bir de öğrendiklerim, bir öğrendiklerim, bir de bahçem, bir bahçem, bir çiçeklerim. Bir çiçeklerim, bir de...

Az para, çok akıl sahibiyim. (İçimden gelerek gülüyorum. Parasızlık, iyi hoş da, olmadan da olmuyor/olduruluyor.)

Yazmak, yıllardır istediğim gibi okuyamadıklarımı okumak, öğrenmek beni onaracak. Yazarak kendimi yeniden yaratacağım. Bunu, çeşitli kimselerde incelemeye çalışarak.

Şimdi... (i, uzayıp gidiyor. Çekingenlik, heyecan, kıpır kıpır düşünceler, başlangıç cümlesi denilen kapı, daha bir dolu tedirginlik.)

Şöyle başlayabilir miyim? (Denemek istiyorum.)

Önce, tasarladığım bu öykü için elimde neler var, onlara bir bakıyorum.

Birincisi, bir tatil yöresi olan bu kıyı kent. Sonra, bu kıyı kente yerleşmiş, öyküler yazan bir kadın.

O, benim. Artık gencim. Öyleyim.

Kendimi tanımaya çalışarak, birçok insana ışık tutacağımı sanıyorum. (Çılgınlıkları da hesaba katmalıyım.) En azından, böyle bir umudu büyütüyorum. Güzel olanı yaşıyorum.

İkincisi, genç (ama orta yaşın genci) iki adam var.

Şimdi, tatil yöreleri diyerek başlıyorum:

Tatil yörelerinde, insanı neredeyse canından bezdiren, o yoğun yaz sıcaklığının ardından gelen, sonbaharın habercisi günler ne güzeldir. Akşamın, güneşi önce soldurup, sonra çevresine yaydığı koyu sarılar, kırmızılar, hatta morlarla gölgelemeye çalışması, esintinin, çıksam mı çıkmasam mı dercesine, hafif mi hafif kendini belli etmesi ne hoştur; yaşadığı anın tadını çıkarmasını bilenler için. "Oh, akşam serinliği çıktı" demeye iki üç saat varken, incecik elbiselerle (omuzlara alınan atkılar, hırkalar bile daha ortaya çıkarılmamışken) deniz kenarında oturup çay kahve yudumlamanın verdiği keyif anlatılamaz.

Hele benim gibi, özgürlüğün tadını, orta yaştan sonra çıkarmaya başlayanlar için.

Kendini, bitmekte olan yazın yorgun gevşekliğine bırakır insan. Yazlıkçı kalabalığının, gürültüye varan bağırışların, seslenmelerin, gülüşmelerin, küçük sevinç dolu çılgınlıkların elenmiş olduğu bir zaman başlamıştır. Akşamüzeri, bu deniz kenarının salaş lokantalarında, sonbahar günlerinin, yumuşak ışıklı sıcaklığına tatlı mırıltılar, nazlı gülüşler, bardak çanak çingirtıları, ızgara balık, ızgara köfte kokuları karışmaya başlar. Kızartılmaya başlayan patatesin, patlıcan biberin ki çoktan tüm kıyayı sarmıştır. Az sonra rakının, hınzırca 'davetkâr' olan anasonu dalgalanmaya başlayacaktır; kıyılmış soğan maydanoz kokusuna karışarak. (Artık dünya yıkılıyor dense, kimsenin umurunda değilmiş gibi görünür, uzaktan bakınca. Ajans haberlerinin verdiği çılgın savaş, ölüm, aç çocuklar; genç, kadın, çocuk demeden vızıldayıp can alan kurşunlar, ölümler, ölümler, ölümler... Masumların çılgınlıklarına dayanamayanların, bağırışları, küfürleri, ilenmeleri birbirine karışmaktadır: Tüyleri diken diken eden, yüreği bayan acı çökelmiştir, unutulmamıştır ama, insanoğlu...)

Benim, akşamüzerleri, bu, kıyıkentin, deniz kenarındaki en sevdiğim bahçesinde oturmayı âdet edişim çok eski yıllara da-

yanır. Buraların bomboş olduğu, yeni yetme küçük bir kız olduğum yıllara. Akşamcı kaptan dedem sağdı o zamanlar. Kalın, gür sesinin kahkahalarını hep duyarım.

O zamanlar, aşk sözcüğünü, gizem sözcüğünün belirsiz, ürpertili titreşimlerini, yüreğimin çok derinlerinde, utanmalar içinde gizlerdim; ne olduğunu tam bilmesem de. Aşk her şeydi. Her yerde, her sevincin, her güzel haberin, her bebeğin bağıra bağıra gülüşünde, her zaman, hep vardı benim için.

Deniz kenarında otururur, uzun uzun denize bakardım, bunlara benzeyen duygular içinde. Rahatlardım. Eve dönmeyi özlerdim. Fırından çıkan ıspanaklı böreğın kokusunun, Rumeli göçmenciği Hatice halamın ince sesiyle söylediğı "potin bağım çözüldü, bağla da sevdiğim bağla" türküsüne karışması sevinç için yeterliydi. Aşk, böyle, bu sevinç gibi bir şeydi.

O yıllarda anı defterime yazdıklarımı okudukça anlıyorum bunları. O zaman da hep yazardım, bir gün yazar olacağımı bilmeden.

Sonunda işte ben bir yazarım. Bu kıyı kentte, küçük evimde, öz başıma, mutlu yaşıyorum.

Bu şu demek: Artık kimsenin sorumluluğunu taşımıyorum. Burada, deniz kenarındaki bu çok sevdiğim kahvede oturuyorsam, böyle istediğim için. Eve (kendi başıma sahip olduğum evime) ne zaman istersem o zaman giderim. Kıyı kent beni sarar sarmalar. Kıyı kahveleri, lokantaları, her yıl yenileri açılan mağazaları, dükkânları, kalabalığı, arasokakları, dondurmacıları, pasta, simit, kurabiye fırınlarıyla... Bakkalı, kasabı, manavı, terzisi, öğretmeni, avukatı, eczacısı, doktoru, fırıncısı, lokantacı hepsi tanır beni. Birbirimize gülümseriz, selamlaşırız, ayak üstü iki üç lafımız vardır her zaman. Dertlisi, fıkra seveni, şakacısı... Evet! Ben bu kıyı kentin içinde, onu severek, onun tarafından sevilerek, korunarak, dolaşır dururum. Onunla ben, burada yaşayan bizler, hep beraber, denize karşı, güneşe karşı, yaşar gideriz. Pazarımız, yeşilliğın, meyvelerin, sebzelerin bolluğu bereketi içinde, bağıra çağıra söyler şarkısını, türküsünü. Hatta tekerlemelerini, bilmecelerini... Güler, güldürür, şakalaşır birbiriyle pazar ahalisi. Sağlıklı sebze aşlarımız, kavurmalarımız, zeytinyağı has, limonu bol salatalarımız vardır.

Burada, kimseye hesap vermeden, zamanı kendi isteklerime göre kullanarak yaşıyorum. Arkadaşlarıma rastlarsam, onlarla beraber her yere gidebilirim. Eve döndüğümde, ev beni karşılar. Bana hesap sormaz. O kalın ses, kalın perdelerin arkasında değil benim yüreğimin başında, hıncımı, kahrolmamı, lanetlememi kanırtarak bağırılmaz:

“Bu ne başına buyrukluuk. Ne zamandan beri kadınlar eve bu saatlerde dönüyorlar? Bu bir saygısızlıktır. Anlayana tabii”

Evim, kavga çıkarmaz. Günlerce sürecektir olan surat asmaları, huzursuzlukları başlatmaz. Yumuşacıktır. Sıcacık gülümser ışıkları yaktığım zaman; kendi zevkime göre yerleştirdiğim lambalarla aydınlatırım onu.

Yanımda arkadaşlarım varsa, onlar evimi beğeniyorsa, övüyorsa, evim sevincinden uçar. Sedirim, yerdeki minderlerim, kocaman bakır tepsim, ocağım...

“Vazgeç lütfen bu turistik numaralardan. Üçüncü sınıf, sözümona turistik otellere benzettin evi.” derdi görse, bağırırdı o kalın, o sevgisiz, o... (Allah Allah! Ben ne diye evlendim ki bu adamlarla?)

Aldırmamayı öğrendiğimde, artık dünkü çocuk değildim. Kaldırıp yere vurmayı, sesini ümüğünden yakalayıp kısmayı düşündüğümde, avazım çıktığı kadar haykırıp, hayatımdan çıkıp gitmesini istediğimde ise, orta yaşlıydım. Sinir ilaçlarım, ağrılarım, ağlama nöbetlerim var/dı.

Ama şimdi çok gencim. Yapayalnız, boyasız cilasız, özsu-yunu yeniden bulmuş sapasağlam bir keresteyim. Önemli olan, sözü bir yere koymaktı. Başardım. Şimdi su baştan aşmadan, işimi sürdürmeliyim. Çılgınlığımı yaşadım bitti. Şimdi giyinebilirim; kendi beğenim, kendi seçimim olan renkleri, kesimleri, bana has olan, benim gibi olan giysilerle.

İnsanoğlunu aramıyor muyum ben. Geçmişte, şimdide, gelecekte. Madem ki akıllıyım, madem ki düşünüyorum, eh, bunu sürdürmeliyim. Önce kendimi demiştim... Onu başardım. Şimdi...)

Bu kıyı kahvesine gelir, yerleşir otururum. Çantamda, kitabım, gazetem, dergilerim, gözlüğüm, kavrulmamış bademim, yağsız tuzsuz kurabiyelerim vardır her zaman. Çay içerim, kah-

ve söylerim. (Beni tanırlar. Her şeyin en güzeli getirilir bana. Çünkü ben, orada hizmet veren çocuklarla, delikanlılarla, hep- siyle konuşurum, şakalaşırım, onları dinlerim. Severler beni. Patronlar da. Ben yazar hanımım onlar için.)

Akşam inip de sular kararmaya başladı mıydı, bir bardak kırmızı şarabım, kızarmış patateslerim, koca bir kâse balıklı salatam söylemeden gelir. Bardağım yarıldığında, başlarım gündüzden biriktirdiklerimi, bir bir çıkarıp kendimi eğlemeye. Yalnız yaşamayı kolaylamanın bir yoludur bu. Şarap yardımcı.

Yazar olduğum için her şeyi bilirim, duygularım, sezgile- rim çok kuvvetlidir diye öyle inanmışımdır ki... (Elbette benim de eksilerim var. Fakültenin parmakla gösterilen en parlak öğ- rencisiydim ama, dalgacılığım yüzünden yaptığım yanlışlar ünlüydü.)

Çevremdekilere derin derin bakarım. (Ben kendisiyle dalga geçmesini, kendisini eleştirmesini bilen biriyim. Hep öyleydim. Elbette onların tuttukları partiyi de eleştirdim, elbette, hayran oldukları hükümeti de... Elbette... Yahu, bunca yıl neden çektim bunca sıkıntıyı, bu çürük sözlü kadını? Neden? Bunu hep düşü- nüyorum. Neden?)

Derin derin bakarmışım! Seslerini dinler, kullandıkları söz- cükleri, gülüşlerini, mimiklerini, el kol hareketlerini tartar, öl- çer, ses tonlarıyla karıştırıp ince eleklerden geçirirmişim... (Öyle diyorum kendim için.)

Kendimi yazdım. Yaşadığım yöreyi de; ucundan, kıyısın- dan...

Şimdi elimde iki genç adam var dedim ama, aslında üç tane bunlar:

Biri, benim oturduğum kameriyeli bölümde, kenardaki ma- salardan birinde oturuyordu. Ben onu yandan görüyordum. İn- cecik, sert, sıkıntılı, dalgın bir yüzü vardı. Okur yazar, bilgili biri diye düşünüyordu insan bakar bakmaz. Bunun ille piposu vardır diye bakındım, sigara paketi vardı. Kitabı? Yoktu. San- dalyesinde kaykılarak oturmuş, lastik ayakkabılı koca ayakları- nı parmaklıklara dayamıştı. Vursan kanı akmayacakmışçasına dalgın, sıkıntılı görünüyordu. Âşık olduğumu düşündüm önce. Sonra parmağındaki yüzüğü görünce, ya karısıyla kavga edip

çıkılmış gelmiş buralara, dedim, ya da bu aşk ilişkisi çok karışık. Vurgun yemiş gibi...

Bir meslek yakıştırmaya çalıştım, bulamadım.

Çökelmiş bir sıkıntıyla, çevresinden tamamen kopmuş, düşüncesinin içinde yaşıyordu, öyle ki, ne koşarken düşen bir bebeğin çığlık çığlığa ağlaması, ne rastlaşan iki genç kızın, birbirlerine sarılırken avaz avaz gülüşmeleri, kılını bile kıpırdatmıyordu onun.

Tam, onun bir yazar olabileceğini düşünürken karısı geldi. Dağınık, bakımsız, omuzlarına inen sarı saçları vardı. (Boyalı, dipleri çıkmış, hem de siyah.)

Genç irisi denebilirdi ama, memeleri ve karnı onu tombul yapıyordu. Kocaman bir deniz çantası, üç dört yaşlarında bir kız çocuğu ve iri mi iri bir haşlanmış mısırı kemirme gayreti içindeydi. Baldırları çok kalındı. (Mini etek giymişti. Hem de daha yanmamıştı. Esmer ve kıştan çıkma soluk bir teni vardı.)

Dudaklarını koyu kırmızı boyamıştı. (Ne gözlerine sürdüğü maviyle, ne teniyle uyuşuyordu. Ağzına burnuna mısır kırıntıları yapışmıştı.)

Yayık, soluk soluğa, ayarlanmamış bir gülüşle karışık, "Meraba" dedi. "Ay geç kaldık diymi. Neler oldu sorma?"

Ben, (yazarım ya, insanları baktım mı anlıyorum ya hemen...) isterdim ki, bu yarım saattir, uzaktan, neredeyse göz hapsine aldığım adam, aynı sıkkın bakışla, kaşının birini, sıkıntılı bir kaldırışla kaldırarak baksın bu asla beğenmediği karısına, kalın, yorgun bir sesle:

"Gelin bakalım" desin. "Ben de yeni geldim"

Belki küçük kızı kucağına alırdı. Evet olabilirdi. Karısının mısır dişleyerek, küçük kahkaha fıkırtılarıyla anlattıklarını, denize doğru bakarak, ya da küçük kızın saçlarını koklayarak, öylece, ilgisizce dinlemeliydi. Başka çaresi yoktu. Bir karısı vardı. Bir de küçük kızı; onun boynuna sarılıyor, öpüyor kıkırdıyordu.

Hayır. Tam tersi oldu. Onları görünce, yüzü gözü ışıldadı. Ayaklarını indirerek, kızını kucakladı, karısını iki yanağından öperek, uzattığı mısırı dişledi, gülerek, kişiliksiz, renksiz bir sesle sordu: (Gülmek ona hiç yakışmadı. Dişleri küçük küçük-tü. Sarıydı. Gülünce, bir sıradanlık, bir yıllık yayıldı suratına.)

"Yavruş! Gülüyorsun! Tamam mı?"

"Kaçar mı abisi. Ossaat!"

"Yapma yağ! Harikasın. Eee?"

"Ay n'oldu biliyor musun, bak şimdi... Herif tam hanzo. Ben daha..."

Diz dize oturarak, çantayı boşalttılar. Paketler açıldı, kapandı, gülüşler, el şakaları, küçük sevinç kahkahaları arasında çanta yeniden dolduruldu. Çağrıldıkları beleş yemek davetinin tadını iyi çıkarmak için, birer büyük bira söylediler. Küçük kız, Pepsisini üstüne başına dökerek içiyordu, ama, annesiyle babası, harıl harıl bir para meselesini konuştukları için onu görmüyorlardı. Öyle gülüyorlardı ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

Çok bozuldum.

N'oldu benim yazarlık?

İnsanlara değgin sezgilerim, insan hakkındaki bilgilerim, derin derin bakmalarım? Buna bozuldum değil 'bozum oldum' demek gerekir.

Öbür ikisini yazmayı düşünürken, ikirciklenmez miyim şimdi ben?

Şu da var:

Dedem de annem de, için için benim aşkı tanımamış oluşuma yanarlar. Bilirim. Dedem, kaptanların en yakışıklısı, en çapkını dedem. Tamam, her limanda bir sevgili. Ama, ille de komşu kızı Ebruşka!

Ah dedemin kavuşamadığı Ebruşka!

Annem için babam.

Ben?

Ben Sait Faik'i tutuyorum. Yazmadan yaşayamam.

Bu aşk 'müptela' olmayana anlatılamaz. Ki!

Çisenti

1

“Hey! Çocuk!” diye bağırdı kadın. Sokağın en büyük apartmanının, göz kamaşmadan bakılamayan, ta yukarı katlarından birinin penceresinden. Çocuk başını kaldırıp baktı; gözlerini iyice kırıştıtararak.

Ses, çocuğun içinde, sevincini tuzla buz ederek yankılandı: Heeeeeeeey Çooooooooooooooooocukkkkkkkkuuuuuuk!

Oysa, onun keyfi yerindeydi. Bakkala gidiyordu. Bir paket unla, kabartma tozu alacaktı. Çünkü anne, ona ve kardeşine (hani hani o çok sevdikleri, hani böyle, içi ceviz dolu, üstü çikolatalı kurabiyeler var ya, işte ondan) kurabiye yapacaktı. Eğer para artarsa, o yeni çıkan çocuk dergisini de (ay adı neydi ya! Şeydi...) alacaktı. Çünkü onun çok güzel bir dergi olduğunu, öğretmen söyledi.

Kadın pencereden yarı beline dek sarkarak, bağırmasını sürdürdü:

“Bana bak, şu düşen bezi, bana yukarı getirir misin? Yedinci kat. Kırk iki numara.”

Çocuk, kaşlarını çatarak, sevincini toparlamak istedi. Neydi? Şeydi...

İpi topaca dolarsın, dolarsın, dolarsın, sonra bir fıncır atarsın betona! Bir döner, bir döner. Fırıl fırıl bir şenlik.

Funda nasıl güler, nasıl tutturur:

“Yaa, ben de, ben de yapıcım” diye. Onun bebekleri var oysa. O daha küçük bir kız. O daha evcilik oynuyor. Bebeğinin

çantasını hazırlar, onu tatlı sözlerle şımartarak, öpe seve kucağına alır, parka gitmek için yola çıkar. (Şakacıktan. Bebek, bez bebek, park çiçeklerle donatılmış balkon. Bunu bilmeyecek ne var! Ama olsun. Oyun bu. Salıncaklarla, baloncuklarla, dondurmacılarla, simitçilerle dolu bir oyun.)

Çocuk, kadına baktı baktı, sonra hiç yanıt vermeden başını çevirip yürüdü. Caddeye çıkmadan, kaldırımı izleyerek sola dönecek, eczaneyi geçince...

İçinde tanımlayamadığı o sıkıntı var. (Anne bazan kızınca bağırır ya.) Midesi de acımaya başladı galiba. Evet. Midesini eliyle bastırmak istiyor.

Kadının sesi, bir şeyler söyleyerek ona dek geldi ama, o tam anlayamadı. Çünkü, önünden geçtiği apartmanın, giriş katının balkonundaki abi, ona bir şey (hani şu gitar çalan abi) söylüyordu. Diyordu ki:

"Günaydın küçük abi. Nasılsın bakalım? Ne kadar güzel bir kazağın var!" Başını öne eğdi, hiç sesini çıkaramadı. Teşekkür ederim diyemedi (hani anne hep öğretir ya). Ya da,

"Ah, sevincimi bulur gibi oldum" diyebilirdi ama, o, evet, küçük bir abi. Kıpırmızı oldu. Duralar gibi olup vazgeçti. İçindeki hafifliği anlayamadan köşeyi dönüp, yürüdü.

Balkondaki abi, onun arkasından baktı. Uzun zaman, öylece balkon parmaklığına dayanmış olarak, düşündü kaldı. Bu küçük çocuğu izliyordu. Bir gün içerde gitar çalarken, o dışarıda durup dinlemişti. O günden sonra ona hep baktı. Sokakta, arkadaşlarıyla oynarken, kardeşinin elinden tutup bakkala giderken, duvara dayanıp elindeki dergiyi okurken, gofretinin yarısını arkadaşına verirken. İşte şimdi de, ona "Hey! Çocuk!" dendiğinde, bozulunca.

"Acaba?" dedi içinden; bir düşünceye başlayıp başlayamayacağına karar veremiyormuş gibi alnı kırışarak...

Sabah karısıyla kıyasıya tartışmışlardı. Sözün bir yerinde, birden onun gözleri dolmuştu. Neden? Sıradan bir tartışmaydı oysa. Bir çeşit, sen bilirsin, ben bilirimli, saygı dozu biraz kaçırılmış bir tartışma. O sıkıntılı, arkasında insanın içine dokunan bir hüznü gizleyen bakış, nasıl bir bakıştı öyle.

"Acaba onun da çocukluğunda, anlatmadığı, anlatmak is-

temediği, içe atmalar, alınganlıklar, biriktirilmiş küçük küçük 'şeyler' mi var; anımsandığında insanın yüreğine iğne batmış gibi olan. Onun için mi öyle, hep öyle açılmamış bir gül goncası gibidir; onu çirkin sanırlar. Değildir. Bakmasını, görmesini bilenler için, yaşama katılışındaki kıvraklıktır onun güzelliği. Beni yakışıklı saymaları aynı aymazlık. Ben inceyim, uzunum ama, kuruyum. Bol, kumral, dalgalı, uzun saçla, sakalla gizlenmiş bir kuru kafa, bir çipil maviyim."

"Hey! Çocuk!" Bunu anneye söyleyecek. Tanımadığı bir kadın ona neden "Hey! Çocuk!" demişti.

"O fena bir kadın" diye düşündü ama, sıkıntısının tam geçtiği söylenemez.

Bakkalın kızı, o, kapıdan girerken, raftan bir kutu indiriyordu. Dönüp de onu görünce, yüzü aydınlandı. Güldü. Dişleri bembeyaz ve düzgün olduğu için, gülmek onu güzelleştiriyor.

"Vay efendim kimler gelmiş" dedi. "Prens gelmiş. Prens. Bu çocuk prens. Bakar mısınız şu duruşa!"

"Ah!" Bu nasıl oldu. Bu iki damla gözyaşı nerede duruyordu da, birden pıt pıt iniverdi o solgun yanaklara; bakkalın kızını öylesine telaşlandırarak.

"Ah canım benim! N'oldu sana? Kim tavuğuna kışt dedi?" Ne?

Kim tavuğuna kışt dedi?

Buna gülünmez mi? Gülünür! Çünkü o daha çocuk. Bilmediği komik bir laf duyunca güler işte böyle. Bu gülüş, ucundan tutup, sevincini de geri getirir:

İpi dolarsın, dolarsın, dolarsın, sonra bir fındırır atarsın be-tona!

Nasıl döner ama! Fırıl fırıl bir şenlik.....

Çisenti

2

Neydi?

Uğultu/ydu. Öyleydi. Öyle miydi? Uğrun uğrun...

Sesler, uğultunun içinde, döne döne, döne döne dibi görünmez karanlık kuyularda kaybolarak... Tınlayışlarının, (ay ışığı sanırsın) öyle ince aydınlık, öyle saf, temiz, dupduru duyulduğu zamanlar yok değil. Bu gözardı edilemez elbette. Ya müzik? Evet! Ama, sadece o değil. Aşk gibi, anlatılması (da) anlaşılması (da) zor bir duyarlığın...

Renkler birbirine karışmıştır. Bulanık mı? Değil. Hatta bazı bazı uğultu durur gibi mi olur ne. Bir yerden bir ışık vurur, renkler pırıl pırıl çıkar ortaya, ayrıntılarıyla, açıktan koyuya, koyudan açığa. Ama bulandığı zaman, o, gamın çöktüğü vakitler. Sanırsın oğlak kıran yemiş de, kararmış, özü geçmiş.

Renksizliğe dayanılmaz. Zordur. Çok zordur.

Çökkünlük, damarda akan kan neyse (kendini belli etmeyen) öyledir.

Başı kara, bağı başlıdır da, çeken bilir, bilen bilir.

Evet evet, bir 'şey'dir o. Taşması zor, yaşaması zor. Bulantının ağırlı oluşu gibi/mi?

Yok, bu biraz abartılı olur. Zaman zaman belki. O hep var dendi ya; vücutla, ruhla, duyguların iniş çıkışlarıyla hep var. Anlatılamaz ki! Ne öldüren, ne umduran.

Çıkmaza girmeye çeyrek kala, sözü döndürmeli.

Bunu irdelemesi zor çünkü. Ama gene de, sözü dolaştırma-

san, bir çıkış yolu bulunabilir. (Bu, kısaca yazılmak isteyen öykü, fazlasını kaldıramaz zaten.)

Aslında başka bir giriş düşünülmüştü. Bir, tersinden başlama geliştirdi kendiliğinden. Oradan çıktı bu zorlanma.

Şöyle:

Zaman zaman içinde, zaman hazan içinde, hazan oldum olası hüznün içinde. Vakit akşam. Anneanneninin akşamı; perde perde inmekte menekşelenerek. Gözyaşları, göz pınarlarından, başındaki beyaz tülbinden ucuna emdirilir yavaşça; çocuk görüp sormasın, üzülmesin diye. Hüznün hep oralardadır çünkü. O zaman beş altı yaşlarında olan küçük çocuk, büyüüp, delikanlı bir adam olduğunda, akşam olurken, çoğu zaman anneannesinin sesini duyar gibi olur, o hüznün kokusuyla birarada.

"Kız gibidir yavrum. Öyle duygulu, öyle ince. Hiç oğlan çocuğu demezsin."

Anneanneninin odası olduğu gibi gözünün önündedir.

Sokak üstü bir odadır bu. Pencerenin önündeki sedire, boydan boya, çeşitli bez parçalarından dokunmuş bir yürüdümlü serilmiştir. El örmesi dantel perdelerin ortasında tavus kuşları vardır. Ne emek, ne göz nuru. Her şey gençlikte.

Çocuk anneannesinin kucağına oturur. Başını onun tom-bul, pembe beyaz, gül suyu kokulu göğsüne yaslar, bastırır. Anneanne duyulur duyulmaz bir sesle şarkı söyler:

"Hâlâ Kanayan Kalbimi Aşk Ateşi Dağlar" (o, geçmiş zaman içinde, Beşiktaş'ın Serencebey yokuşunun, yüksek duvarlarının arkasındaki büyük, konak misali evlerden birinin güzel gözlü, güzel sesli Şahende'siydi. Şarkı söylediği zaman, yukarki sofanın açık pencerelerinden çevreye yayılan sesi, bir yandan alıp başını, esintinin içinden geçerek, Boğaziçi'nin koyu mavi akıntısına, bir yandan, hışıltıyı göğüsleyip Yıldız koruluğuna doğru yayılır, çevredeki tüm canlıların yüreğini titretirdi. Öyle yanık, öyle sevdalı bir sestir. Vermediler kızı, tutkun olduğu, o aslanlar gibi, kükreymiş güzelliğin timsali, o civan bahriyeliye. Sevdası içinde kaldı. Masal olup, yandı bitti kül oldu. Ah!)

Anneanne, usuldan söylerken şarkısını, kararan havanın gölgeleri koyulttuğu odasında, gözyaşları artık ferman dinle-

mez, iniverir yanaklarından. Küçük çocuk, bunun ne demeye geldiğini anlamaz ama, acıyı duyumsar.

Korkar gizlice.

Anneannesine daha sıkı sarılır. Başını daha çok yumar, o mis kokulu göğse. Anneanneyle birlikte, onun da gözyaşları iner yanaklarından dizi dizi. Anneanne anlamasın diye burnunu çekmez. Anneanne onu saçlarından öper, koklar.

“Meleğim benim” der. “Uslu çocuğum. Kız olacakmış, ters olmuş. Öyle kibar, öyle sesiz, öyle zarif... Yavrum benim.”

Çocuk sevildiğini, korunduğunu bilir, usulca içini çeker.

Delikanlı olduğu yıllarda, bunları gülerek anlatırdı ama, o hüznün dolu uğultu gelip onu bulurdu, çok derinlerde; gözlerine bakınca bile anlaşılmazdı boğuntusu.

Doluksardı. Bir süre susardı. Susar kalırdı.

Neden?

Yaşamın acılarını çok küçük yaşlarda sezebildiği için mi? Bu onu (yaşamak zor, hayat acı derdi hep anneanne) bu yalnız ev çocuğunu korkutmuş muydu?

Anneanne, onu bırakıp, gökyüzüne uçtuktan sonra, akşam olunca, karanlık pencerenin önünde tek başına, karanlıklar içinde tek başına, anneyle babayı beklediği o akşamlar...

Baba hep önce gelirdi. Çocuğa terslenirdi:

“Anan hâlâ gelmedi mi?” Sonra anne gelince, çocuk telaşla koşardı. Kapıyı açınca, anne sıkıntılı bir sesle, fısıldayarak sorardı:

“Baban geldi mi?”

Delikanlı olduğunda... (Çok duygulu, çok incinen, çok derinlerde bir yerde o anlayamadığı duygulardan korkan.)

Babasından göremediği sevgiyi, şefkati, ötekilerde mi buldu? Onu seven, saçlarını koklayan, kuvvetli erkekler. Çekip alan, alıp götüren, koruyan...

Uğultu yıldırmaştı onu: Renksizlik. Sessiz kalış. Hep uğrun uğrun.

Sanırsın, oğlak kıran yemiş de özü geçmiş.

Uğultuydu. Oydu hiç durmayan. Bakışlardan, davranışlardan, fısıltılardan, bozulan, çarpılan, eğrilen, kopan ilişkilerden oluşan.

Evet! Bir 'şey'di o. Şöyle denebilir mi: (Binlerce nedenden biri olabilir. Küçük de olsa, yıkıcı bir parça.) Bir özleyişe kavuşmamak! Olamayacak olana duyulan öldürücü istek...

Belki.

İnsanoğlunun karmaşık dokusu!

Uğultuyu yok etmek istiyordu ama...

Ölüm ona yakışmadı.

Bu kumral, ince, zarif çocuğa ölüm hiç yakışmadı.

Geceleri karanlık basınca, orada, bir uğultu tutuyormuş tüm ağaçları.

İlkin çevresinde dolanıyor kapalı evin
Kum yürümüş eşiğe, otlar bitmiş betonun arasında
Tozlu camları sarmaşık örtmüş
Eski bir kundura basamakta yazdan kalma
Çürümüş ip, testi kırığı, otlar otlar.
Çarpık bir iskemle duruyor söğütün altında
Dostluklar, giysiler, yüzler düşüyor aklına.
Biri geliyor arkasında, bir kadın olabilir
Dönüyor, ne gelen var ne giden.

Oktay Rifat

Çisenti

3

Bir adam!

Yüzü sıkıntılı, elleri cebinde, boyu uzun. İnce ama, zayıf değil. Yapılı. Yokuş yukarı çıkarken, omuzlarını kısıp, kendine yumulmuş. Sanırsın, ne zeytin ağaçları, ne yol boyu açmış beyaz zakkumlar, ne çardaklardan taşan bugenviller var.

Kızıl saçları, omuzlarına inen kadın, set üstündeki evin camlarını açarken gördü onu. Önce,

"Bu da kim" dedi, güneşten yüzünü kırıştırarak. Ayırdında olmadan saçlarını düzeltti, acele geceliğinin yakasını örtmeye çalıştı. Sonunda,

"Ha, yukarki yalnız adam bu. Nereden çıktı. Ortalarda yok-

tu. Hoş ötekiler de yok ya" diye düşündü. Ama baskın olan, yüreğini oynatan düşünce,

"Hoş adam" oldu.

Adam yokuş yukarı çıkarken, (hani omuzlarını kısıp, kendine yumulmuş) sözcükler, görüntüler, karmakarışık duygular halinde, bir görünüp bir kayboluyordu.

Zeytin, mandalina, bugenvil, yokuş, deniz, yabancı bir gemi gelmiş, üç gemi, mevsim daha açılmadı diye düşünürken, işte bahçe, işte ev. (Yolun başında, zeytin ağacının yanındaki o kuş yuvası evin penceresindeki kadının ayırdına bile varmadı.)

Mavi mavi değildir. Esintinin neresine yüzünü çevireceğini bilemez insan. Esinti ne? Ne ki? Var mı ki? Hani?

Evi ot bürümüşse, kepenkler açık değilse, içerlerden konuşma sesleri gelmiyorsa gülüşmelerle karışık... (O hep gülerdi, bazan, suya, yüksekte boncuklar atılıyormuş gibi tek tek; cup cup; bazan pencere camlarında yağmur tıptırtısı; pıttıdı pıttıdı.) Bahçede tekir. Daha yavru. Adı, Gümüş. Kulaklarını dikmiş kuş yakalama gayretinde; kafa, sanki bir güvercin; bir o yana hafifçe, bir bu yana belli bile olmadan. Büyük hala sabah kahvesini içerken gülümsüyor:

"Şu maymuna bakın" diyor. "Nasıl da pür dikkat. Bacak kadar boyuna bakmadan, akli sıra kuş avlayacak. Hah ha! Ay maymuun!"

Çoluk çocuğun, telefonların, kız seslerinin sabah şamatası nerede? (Hani hiç dayanamazdı. Çıkıp deniz kenarına, Abdi'nin kır kahvesine kaçardı; gazeteleri ve kitabıyla.) Sesleri duyuyor mu? Duyuyor. İç içe, birbirine girerek, arasına gülüşmeler karışarak, yarım yarım, yaz evine denizden gelen, eve çarpıp dağılan ses yumağı, mutfaklardan gelip bahçede oyalanan dumanlı koku, seslenmeler, küçük çığlıklar, ah, aaaaaay, vahlanmalar, gülüşüvermeler. Karnıyarık dibini tuttu, gene, gene mi, gene gene gene, Suna, Ayşin, Müge kızlaaaaaaar... Vah vah vah yemek dibini aldı. Oh, mis gibi toprak kokusu. İbrahim abi, hani gül almaya gidecektik. Erkan abiler geliyor yarın. Çocuk nerde? Aman bu kızların kıkırdaması. Gene kavga ederler karısıyla vala... Zil sesi var. Koşup bakın şuna. Sucudur bu, kaçırmayalım. Gene yürüyüş varmış. Bu elbise sana çok yakışıyor, sarı herkese

yakışmaz. Tadını kaçırdılar ama. Aman hadi be halaaaaaaaaaaaaa!
Konuşma. Annen oyuna gidiyor mu bugün? Kaçırır mı! Bu Erkan'ın karısı da! Çok kıskanç kadın canım. Erkeğin üzerine bu kadar düşülmez ki. Kızlar bana da bir kahve yapın. Hadi denize gidiyor muyuz? Akşamüzeri ben oyundayım. Olmaz! O genç kız, sen daha çocuksun. Bence Hüseyin abi çok haklı. İşçilerden sonra, memurlar da yürüyecekmiş. Babamın yazısını okudun mu anne? Heeeeey süt taşıyor. Okusa da anlamaz ki be! Aa! Gülsereen ablalar geliyor. Yihhuuuu!

Sadece sıcak 'hükümrân!' Bir de ağustosböcekleri, yüreği sıkıştıran bir tekdüzeliğin ağır sıkıntısıyla birarada.

Şimdi ev... Sarı, kuru, sessiz, tozlu, eskimiş, terkedilmişliğin yoğunlaşmış, kabuk tutmuş... Bir ağıt, denizin dibine dibine, karanlık, kararsız, belirsiz, boğuntulu, tuzlu, ölümcül...

O kargaşanın, o çoluk çocuk...

O çoluk çocuk şamatasının...

Şamata.

Evet!

Onların ortasında, onlarla birlikte yalnız olmak vardı.

Evet, onların arasında...

Oysa, şimdi...

Artık..

Artık hep üç nokta!

Tek başına yalnız olmak, renklerin, seslerin, şamatanın (baş üstüne) gülüşlerin, küçük çekişmelerin, tatlı dedikoduların...

O gülüş, suya, ta yukardan, tek tek boncuk atılıyormuş gibi tek tek tek tek, peşpeşe peşpeşe...

Alıp başını, yumulup kendine çekip gitmeli.

Ne bu şimdi? Ne?

Onlarla birarada yalnızken, şimdi böyle, tek başına...

Zaten mutluluk ya da mutsuzluk tanımlanabilinir mi? Yaşamın bir ucundan tutmak gerek.

Çisenti

4

O adam, 'Çisenti' dizisinden birinde rastladığımız uzun adam, yazlık evin önünde, bir süre öylece dikildi kaldı.

Evi anımsayalım: Kaç yıldır semtine uğrayan olmadığı için, küsüp içine kapanmış, rengini, sesini, kokusunu derinlere gömüp, küf tutmuş olan ev.

Adamın duruşundan, bakınışımdan, ne düşüneceğini, ne yapacağını bilemediği belliydi.

Kararsızdı. Bir ayağı, iki basamaktan birinde, öbürü otların arasında... Sağa sola bakınarak, ağır ağır döndü, ağaçların arasından, bayır aşağı yürümeye başladı. İçinden, şöyle söyleniyordu diye düşünülebilir:

"Dönüp gitmekten başka çare yok anlaşılan."

"Ne diye geldim ki zaten? Ne yapacaktım ki!"

"Aşağıya inmeli. İçmek de istemiyorum birader!"

"İçmeyip de ne halt edilir ki? Tek başına..."

"Ulan Allah kahretsin. Ne diye geldim. Hangi akla uydum; bu içime çöken sıkıntıyı yaşayacağımı bile bile."

"Ulan eşek herif be! Bunu hep yaparsın sen: Kurduğun düşler hep taş çarpar."

İçindeki sıkıntıyı hiçbir şeyin dağıtamayacağını sanmaktan duyduğu yoğun, yüreği sıkıştıran duygu, o çardağından bugenvilllerin taşıdığı, bahçesinde mavi yaseminlerin (mavi yaseminleri çok seviyordu. Aslında, beyazlardır güzel kokan ama, ne denir. Öbek öbek mavileri görünce, sevince benzeyen

bir duygu kaplıyordu içini) coştugu evin önüne gelince birden duraladı.

“Ben bu kapıyı tanıyorum” diye düşündü. Ne olduğunu tam anlayamadığı, hoş bir yürek sızısı vurdu geçti.

Bu, çok eski bir tahta kapıydı. El işi.

Bir adam, dağda, yapayalnız bir adam. Ağaçların altında, aylarca, kütüklerle, bıçakla, dedesinden kalma eski rendeyle, yontulmuş ağaç kokusu, yalnızlığın, ıssızlığın insanın üstüne sinen, boynunu büktüren, dudaklarının arasında ıslık olan dinginliğiyle birarada yaşamıştı; kapı ortaya çıkıncaya dek. Uzun zaman. Bir yaz boyu. Yaşam üzerine düşündükleri, Tanrısını arayışı, kim olduğunu bilmediği, pek de aramadığı, ama sevdalı olduğu (burası gerçeğin anlatılması zor bir yanı) bir aşkın, gönlündeki biçimlerini, kapıyı işlerken, motifleri, ince ince, bıçak ucuyla oymuş, kazımişti. Ağacın (da) tüm sırlarına, düşlerine, aşkına ermeye çalışarak.

Karanlık, acı veren bir duygu mu geldi, yakıp karartmıştı orayı. Sevinç, güneşin doğuşu, aşk mı? İyice oyup, öz ortaya çıkıncaya dek uğraşmış, bembeyaz oymalar yapmıştı. Erbabı olmayan, o motiflere bakınca, göremezdi yalnızlığı, adamı, Tanrısını, aşkını...

Birden, anımsar gibi olduğu, duman gibi, unutulmuş bir ad gibi olan bir şeyler, toparlanıp çıktı ortaya.

Bir iki yıl önceki yıllardan birinde, alıp başını, teknesiyle açılıp gittiğinde, gün eğilirken bir gün, rüzgâr sertleşince akşam karanlığında sığındığı o koy. Suyunu hiç sevmemişti. Dibi görünmeyen, koyu yeşil bir su.

Çepeçevre ağaçların arasında. Her şey, karanlık, sessiz. Ağaçlardan birinin, ta yukarılarda, tepesindeki iki küçük yaprak bile yoktu, batan güneşten ışık alıp yemyeşil parlarsın. Bir bataklık kuşu bile yok, gaklayarak fırlayıp ucsun.

Teknesiyle burada sabahlamak zorunda. Sabaha kadar oturacak. Bu suyun üzerinde, uykuya veremez kendini.

Gece yarısı bir başka tekne gelmişti koya. Neşeli, kahkahalı, küçük bağırışlar, ıslıklarla şişmiş bir kalabalık. Gecenin, sessizliğin ortasında patlamış bir şamata. Geceyi, karanlığı, ıssızlığı bozan, sessizlik perilerini kaçırtan gümbürtülü bir müzik.

Kıçta bir kadın var. Ay ışığında parıldayan kızıl bir ışıltı. Saçları parlıyor. Gür kızıl saçlar. Yüzü seçilmiyor.

Başını, adamın karanlıkta seçemediği, ne olduğunu anlayamadığı, bir şeye dayamış uyukluyor.

Adam merak ediyor. Kocaman karanlık bir şey. Ne olabilir? Karar vermek zor. Teknede bulunabilecek hiçbir şeye benzemiyor.

Adam bir süre baktıktan sonra,

"Dur bakalım, sabah anlarız" diye düşünüp, yakıyor sigarasını.

Sabah olurken, el ayak çekilmiş oluyor. Deniz üstünde, uyu-
madan, geceyi tüm ayrıntılarıyla yaşayıp, sabahlamak değişik
bir duygu; dinlendirici bir yorgunluk.

Karanlık inceliyor, tan üstü renklenmeye başladığında, ses-
sizlik, tek tük konuşmaları da söndürüp, geri gelmiş oluyor. El
ayak çekilmişken, adam, dayanamayıp, gemici fenerini, o koca-
man, karanlık şeye çeviriyor. Bir tahta kapı. (Kadın artık orada
değil. Bu bir yazıklanmaya benzeyen çırpıntı getiriyor yüreğine;
şaşıyor.) Harika, el yapımı bir tahta kapı.

"Allah Allah" diyor. "Ne güzel bir kapı"

Şimdi, o kapının karşısında, bunca zaman sonra, kadının o
gürültünün içindeki sesini duydu:

"Siz ne anlarsınız be! Hadi ordan! Tapıyorum bu kapıya
ben, tapıyorum. Aşk bu işte. Aşk var bu kapıda, aşk! Anlayana
tabii."

Eğilip kapının yanına çakılmış, küçük tahta parçasında ev
sahiplerinin adını okudu: Artemis'le Akın Muratlı'nın evi.

"Bu bizim Akın" dedi kendi kendine. O zaman başını kaldı-
rıp, eve şöyle bir yukardan aşağı baktı. Mavi yaseminleri de fark
etti o arada. Az önce eve gelirken pencereleri açan kadın, şimdi
panjurları kapamak için, gene yukarı kattaydı. Başını kaldırdı-
ğında, yaseminlerle birlikte onu da gördü. Saçlarını da. Gene şa-
şırtıcı bir heyecan dalgası vurup geçti yüreğinden; bildik birine,
sevgili bir arkadaşına rastlamış gibi. Onu tanıyordu. Kapıyı bilen,
onu seven kadındı. Gece yarısı, teknede... Ona merhaba denirdi.
Kadına baktı,

"Merhaba" dedi. Sesini hafifçe yükselterek. Kadın, tam ara-
dığı sesle yanıtladı:

"Merhaba."

"Bu Akın Muratlı, mimar Akın olabilir mi?"

"Aynen. Ta kendisi"

"Buralarda mı?" Küçük, ama içi neşeli kahkaha parçacıklarıyla dolu bir gülüş geldi kadından:

"Allaha şükür hayır! Aman bu güzel günde, aman aman, hayır." Gülüş gelir gelmez, adam, şöyle yan gözle bir baktığı kadına, dikkatle yeniden baktı. Onu gördü. O 'hödük' Akın'a göre değildi. Çok kısa bir an gözlerini kısarak durdu. Sonra, yanıt beklediği açıkca belli olan bir sesle sordu (kadının omuzlarına çağıldayarak dökülen kızıl saçlarına, hemen oracıkta tutularak):

"Ne demek şimdi bu? Bundan ne anlamalıyım?"

Kadın ona bakıyordu; bir şeyleri anımsamaya çalıştığı belli bir bakışla.

"Ah!" dedi, "Siz, şeysiniz..."

"Erkan Tunaboylu." 'e'leri uzatılmış, vurgulu bir 'Eeveeee-et!' geldi kadından.

"Sizi biliyorum. Şu yukarıdaki kalabalık evin yalnız adamı. Akın'ın da Galatasaray'dan arkadaşı, yabancı Erkan."

"Öyle. Sorumun yanıtı açıkta kaldı ama." Kadın gene güldü. Gülmek ona yakışıyordu. Onu güzelleştiriyordu. Gülünce ışıklanıyordu. İki kaşının arasındaki derin, sıkıntılı çizgi, neredeyse yok oluyordu. Gene gülerek sözünü sürdürdü:

"Valla, Akın beni bıraktı. Çok güzel, çok genç, çok aptal bir kızla kaçtı"

Adam ilk kez gülümsedi. Hafiflediğini duydu; sanki sevinmiş gibi oldu.

"Eeee?" dedi. Kadın bu sefer de 'i' leri uzatarak güldü:

"Hiiiiiiç..." dedi. "Hiç! Böylece, ben de "Oh be!" oldum. Aslında benim onu bırakmam daha münasipti ama, tersi oldu." Adam bu sefer, daha belirgin bir gülüşle güldü. İyice sevinmişti. Bu, sevinme, rahatlama, hafifleme duygusunu sürdürmek istiyordu, çok istiyordu ama, bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Kadının gülüşü değişmişti. Anlayış, erkekleri tanıma falan gibi açıklamalara girilmemeli. O, akıllı, gözlemleri, yorumları olan, tahta kapıdaki aşkı bilen, onu, dağ köylelerinden birinden omuzlayıp, binbir zorlukla evine dek taşıyan

kadın değil miydi? Oydu. O, yaşamına, kendine sahipti. Egemendi. Dedi ki:

"Kaç zamandır nerelerdeydiniz? Ortak bir yanımız var. İkimiz de bırakılanız." Bir ikircim, bir küçük kasıntı geçti havadan.

"Nasıl yani? Ne demek şimdi bu?" Kadın dudaklarını büzerek gülümsedi bu kez. Gözleri kısılmıştı onun da.

"Bakın" dedi, "bu siteleri pek bilmezsiniz. Gelmenizle gitmeniz bir oluyordu çünkü. Buralar felakettir. Herkes, herkesin her şeyini bilir. Bu bilgiler, bire beş katılarak kaynatılır, üretilir. Bu, bir mutluluk oyunu gibidir âdeta. Yani efendim, zatınızın da, aynen benim gibi terkedildiğinizi biliyorum. Senin ki, Mavi Yolculukta tanışılmış, kumar borçlarını ödeyen, paralı bir herif, benimki, plajda tavllanmış bir aptal kızcağız. Oldu mu?"

Adam, öylece kalakaldı. Gözlerini kısmaktan vazgeçerek, dikkatle baktı kadına. Hiç ummadığı soru gelince de, büsbütün şaşırdı.

"Nereye gidiyorsun?"

"Bilmem. Rıhtıma inecektim."

"Boşver rıhtımı. Ben, çok kıyı köşe ama, sakın, sevimli bir balıkçı meyhanesi biliyorum. Orayı çok seveceksin. Seni az çok tanıyorum. Mesela, durmadan okuduğunu, şiir yazdığını falan... Gidip bir güzel balık yiyelim, rakı içelim, sohbet koyultalım. Olur mu? Ne olsa misafir sayılırsın. Benim misafirim olacaksın." Adam, şaşırmış görünmemek için yutkundu.

"Bana söyleyecek pek söz kalmadı. Ne diyebilirim ki?"

"İyi. Bir şey deme zaten. Ben de aşağı iniyordum. Seni Allah gönderdi. Sırtıma bir şey alıp geliyorum."

"Şöyle bir şey var..."

"Nasıl bir şey? Ah, ben hep böyle patavatsızımdır, başka bir sözün falan..."

"Yok, öyle değil. Ben seni tanıyorum."

"Biliyorum"

"Nereden biliyorsun yahu!"

"Sen anlat bakayım."

"Kapıyı getirirken, tekneniz, tam benim teknemin yanında..."

"Biliyorum. Tek başına kıçta, sabahın dördüne kadar öylece oturdun. Çok sigara içtin. Ateşböceği gibiydin. Bir ara, ay ışığında

gördüm seni. Yukarıdaki, çalmadan oynayan kalabalık evin yalnız adamı. Akın'ın arkadaşı olduğunu sonradan anımsadım. İyi bir şair olduğunu da. Sonra da, tan ağarmadan çekip gitmişsin."

"İyisin bakıyorum."

"Öyleyimdir. Görüyorsun konuşacak çok sözümüz var. Ben de mimarım biliyor musun. Sizlerden on yıl falan sonradan geliyorum. Ama ben de senin gibi mimarım. Akın gibi değil. Onun için ikimiz de çulsuzuz."

Hırkasını omzuna atıp, kapıyı kilitlerken gene güldü.

"Güller nasıl kokuyor duyuyor musun? Şaşırttım seni biraz. Güldüğüme bakma. Bu gülüşler, birazda sinirlilik alâmetidir bilirsin. Ben de senin gibi yalnızım. Hadi yürü bakalım."

Adam, ilk kez içinden gelen bir gülüşle gülüp, atlaması için kadına elini uzatırken,

"Yahu" dedi, "biliyor musun, çok sevindim seni bulduğuma." Kadın o güzel gülüşüyle güldü gene. Akşam güneşinde dişleri parıldadı.

"Biliyorum" dedi gene. Bu kez ikisi birden güldüler.

Bu öykü uzar gider. Ama, uzaklaştıkları için, kadının duyulan son sözlerini yazıp bırakmalı.

"Canım ben de yani, hiç tanımadığım bir elin adamına, gel gidip rakı içelim der miyim, aklını kullan biraz."

Galiba bu kez, ikisi birden gülüyorlardı.

Çisenti

5

Gece uykusu kaçanlar, bir türlü uyku tutturamayanlar, 'sabahu sabahladım' derler. Geceyi nasıl geçirip, sabaha nasıl erişeceğini bilemez insan. Yatar. Olmaz; bir türlü yerleşemez yatağa. Sağa döner olmaz, sola döner olmaz, gene sağa, gene... Döner durur. Düşünceler bile baştan başlayıp, sonuna dek sürdürülemez. Bölük pörçük, oradan oraya atlayarak dolaşır durur.

Sonunda, kalkılır, evin her zaman oturulan, yatmadan öncenin kalıntılarıyla dolu oturma bölümüne geçilerek, uykulu uykulu, bir yere ilişilir.

Devreye, çay, kahve, sigara girer. İşe yaramaz; sırada gazeteler, dergiler vardır karıştırılacak...

Böyle bir gece; uykunun tutturulamamış olduğu bir gecenin, sabaha yakın bir vakti.

Çok genç olmayan, yaşlı da sayılamayacak bir kadın, Boğaziçi'nde, denizi tepeden seyreden bir apartmanda, iki çocuğu, (kazancı iyidir, çoluğuna çocuğuna pek düşkündür, keyifli adamdır, dünya umurunda değildir, diye tanımlananlardan) bir kocası olan, solgun yüzlü, bir kadın, fena halde sıkılıyor. Bu yüzden, iki de bir eliyle göğsünü bastırıyor.

Neden?

(Of of of! Bulanık. Koyu yeşil bir su; dibi görünmüyor. Zeytinliklere gece indi miydi kapkara... Yağmur şakırtısı! Ege'de bir koy. Koyu yeşil. Dibi görünmüyor. Hani elektrikler kesilince uzun zaman, hiçbir şey yapamamayı yaşamak; hayal kurmayı

bile... Bunalmak! Sıkıntı; oğlan gene öksürüyor. Gene. Hep. Of! Konuşacak kimse yok. Yok mu? Kim? Yok! Ağlamak. Yok canım. Değil. Peki ne yapmalı?)

Bu kadın, yaşamında, bir anlam kuramadığını düşünürdü zaman zaman. Ne istediğini ya da ne istemediğini bilmiyordu.

(Rahat sana batıyor diyorlar, onlar, hayır, anlamıyorlar, anlatamıyor, rahattan ne anladıklarını soramıyor. Rahatsızlıkları sorulsa, yanıt hazır: Para...

Kabuk bağlamış yaradaki eflatunumsu gri renkten nefret ediyor. Parasızlık zor. Ama, o paranın getirmediğinde bunalmanın ne demeye geldiğini... Düşüncesi hep üç noktada dağılıyor...)

Kocasını seviyor muydu? Rahat, sakın, hafif hafif püfürdeyerek, ne güzel uyuyor içerde.

Sağlıklı, iyi huylu, ağzı, boynu, güzel kokan, (tütün kokusuyla karışık, çok hoş bir kokudur o, biraz şişko olmasa) saygılı, onu hiç incitmeyen bir insan.

Seviyor muydu?

Evet. O iyi bir insan ama, Ahmet'i gördüğü zaman tepesinden ayak parmaklarına dek inen o ateş, o titreme! O başkaydı. Ahmet'e âşık mıydı? Aşk nasıl bir şeydir acaba?... Bunu hep düşünmüştür.

Bir anlam kurmak, bir...

"Ne yapabilirdim ki. Para yoktu, okuyamayacaktım, annem ölünce...."

Bir şey eksik. Hep bir şeyin eksikliği...

"Ahmetlerin peşinden gitseydim, Selmin küçücüktü. Daha bebek sayılırdı. Annem ölünce ona babam mı bakacaktı. Hem Ahmetler de hapislerde çürüdüler zaten..."

Bunu da sık sık düşünür.

Eksik olan, bir türlü rahat ettirmeyen, iç sıkıntısı gibi...

Lisede de durmadan düşünür, merak eder, sorular sorardı.

Sonra?

Ne demişti annesi (zayıf, hastalıklı, ömür boyu çile çekmiş o nazlı annesi).

Demişti ki:

"Benim sağlığında evini barkını bil yavrum. Görüyorsun babandan hayır yok. Ben çok çektim, sen bari kurtar kendini.

Kardeşinin senden başka kimi var?" demişti. Aynen böyle demişti.

Bazı akşamüzerleri hava kararırken, aklına gelince annesi, doluksar. Gözlerinden yaşlar iner. Burnu sızlar. Neden desen açıklayamaz ama, çok tasalanır.

"Oy gençliğim eyvah" der ya türkü; gözleri dolar insanın. Gibi. Sanki...

Kendini kurtarmış mıydı şimdi o?

Kendini kurtarmak ne demek? Annesinin sözünü ettiği 'kurtulmak' hangisiydi?

Derdi ki sık sık,

"Bir kulübem olsun başımda, başka bir şey istemem. İnsan nasıl olsa geçinir. Kan içer, hekim hoşafı içtim der. Ekini belli etmez. Ah, bir kulübem olsa başımda."

İçerde uyuyan o iki çocuk onun canı. Canını vermişti onlara. Onlarla tamamlanmıştı. Daha lisedeyken bile, bir oğlan bir kız istiyordu, gizlice, içinden, kimseye söylemeden. Sonra?

"Çocuğum olmasa intihar ederdim." demişti de, gülmüştü kızlar ona.

İşte iki çocuk. Biri kız, biri oğlan.

Oğlan küçük. Güldü müydü, tüm yüzüyle güler. Dişlerinin tümü ortaya çıkar. Boğazına düşkün, keyifli.

Kız, çolpandır. Evi, çın çın çınılayıp dolduran, bir güzel esintisi olan.

Tamamlanmayan, eksik olan ne peki?

"Hiçbir işe yaramıyorum!" diye düşünür sık sık; neye, nasıl yarayacağını, ne yapması gerektiğini bilmediğini de... (Tam burada işte, bir şey, o şey ve üç nokta.)

"Keşke! Ah keşke bitirseydim okulu. Şimdiki aklım olsa!"

Cevizin, gürgenin, meşenin, pahalı, saltanatlı mobilyalarıyla dayanıp döşenmiş bir salonda, parlak renkli çiçekleri olan sabahlığının içinde sarı saçlarını tepesinde toplayıvermiş, içi uyuyarak öylece oturuyor.

Bir ara gene gazetelere daldı. Şöyle bir bakıp bırakıyordu. Elindekinin de, orasına burasına bakıp bıraktı. Kapağında çıplak, hoş bir kız resmi olan dergiye uzanırken, (ki çok sıkıldığı, bunaldığı, başının da ağrımaya başladığı açıkça görülüyordu)

gözü, bir gazetenin, koltuğun kenarında kalmış açık sayfasındaki bir yazıya ilişti. Tutulan boynunu uğuşturarak, yazıyı uzaktan okumaya çalıştı.

Ne var ki, yazı büyülüydü.

Büyülü olduğu için kadının solgun yanakları birden pembeleşti. Yüzünün uykulu, yorgun anlamında, bir canlanma oldu, aydınlık gibi bir şey çaktı âdetâ. Bir sigara yaktı.

Ne yakışı, ne dumanı içine çekışı az öncekilere benziyordu. Bu, içten gelen, sevince ermiş bir gülümseyişin karşıtıydı.

Başının ve tutulan boynunun ağrısı geçiverdi sanki. Uzanıp aldı gazeteyi, katladı, dikkatle okumaya başladı.

Okuduğu yazı, içinde tevatür ışıktanlar taşıyarak, ekçe kökçe doluverdi ruhuna. İçindeki dirim, içindeki can, kabuğunu çatlattı, doğuşun sevinciyle ışıldadı büsbütün.

Kalkıverdi kadın...

Önce uzun uzun esnedi. Sonra, kemiklerini kütürdeterek gerindi, gerindi...Canlanabilmek, o rahatlamayı, o ferahlamayı taşıyabilmek için, elinden geleni yapmalıydı. Bir kararlılık, bir bilinmez ama güvenilir 'şey'e ermişti.

Kimseler anlayamaz görse, ama o içinden gelen sesi dinlercesine varlığının tümüyle ferahladığını duyuyordu.

Varıp pencerenin önüne, evin dışındaki dünyaya, az sonra devinmeye başlayacak günlük yaşamın uyuyuşuna bir göz attı. Artık canı sıkılmıyordu. Şimdi yaşamı dillendiriyordu içinde.

Günün, hemen her saatında başkadır Boğaziçi. Bir onu seven, ona bakmasını bilen için, bir de, kıyısında, onunla göz göze uzun yıllar oturan için.

Gülümsedi; içinde, yüreğinin gizli bir köşesinde, yaşamaya başlayan, yaşama değgin bir duyguyla.

"Canım, su akar deli bakar' diye düşünenler bu dünyanın 'namevcut'larıdır" dedi. Felsefeci Emine Bozacı gibi.

En ön sırada oturuyordu, felsefeci dersi hep ona bakarak anlatırdı.

Sabahın bir erken saati vardır. Cadde bomboştur; gürültüsü henüz başlamamıştır. Arada bir geceden kalma, gecikmiş, ya da erkenci bir araba geçer. İlk otobüsün eli kulağındadır. Ondan bir öncedir bu vakit. Boğaz'ın gizemi, yoğun bir sis olup, sarmış-

tır her yanı. Ortalık aydınlıktır oysa; güneşsiz, ışıksız, dupduru. Ama göz ille güneşi arar.

Karşı kıyılarda herşey, ağaçların koyu yeşili, çatıların solmuş, kahverengimsi, pembemsi kiremitleri, beton yüzeylerin kum rengi, pencereler, o kadar belirgindir ki, sanki ancak, bir tek güneşli havada olabilirmiş böyle bir görüntü gibi gelir insana. Şaşırtır.

Güneş kendini en önce pencerelerde belli edecektir. Bu hemen olmaz tabii. Sabırla beklemek, bakmak gerekir. İlk olarak karşı kıyıdaki beyaz apartmanın, en üst katından üç pencere ışılanır. Bir ışık parçası da, pembe yalının önündeki motora düşer. Kıyı öylece, güneşsiz, aydınlık ve belirgin dururken, yukarda yeşilliklerin arasında bir nokta birden pırıl pırıl olur; bir anten belki. Orada ne olabilir ki diye düşünürken, aşağıda, bu yanda, hemen kıyıdaki yalıların çatılarında denize doğru pırpırlanan kuşlara bakarken, karşıdan deniz kenarından otobüsler geçmeye başlar. Işık alan yalının önünden geçerken, onlar da bir an aydınlanır, renkleri ortaya çıkar.

Kadının aklından, bu erkenci otobüslerin şoförleri geçti. Onlarla beraber, uzun uzun esnedi o da. Cam buğulandı.

Sonra, "Yukardaki ışık kayboldu, ne oldu?" demeye kalmadı, üç beş yalı birden camlarından tutuştu. Güneş doğuyor denemez, çünkü ortalık, güpegündüzdü şimdi. Görünmeyen güneş yükseliyordu. Suyu ışığı düştü; dipten aydınlanıyormuşçasına.

Kadın, Boğaziçi'nin sevdalısıdır. Hep bakar ona. Onun bütün oyunlarını, onun hırçınlıklarını, ay ışığıyla, lodosla, akıntılarla olan bütün cilvelerini bilir; sandallarla, gemilerle, yelkenlilerle, hatta balıkçılarla bile. Bazan yeni yetişen küçük bir kızın utangaçlığı kadar masum, bazan feleğin çemberinden geçmiş, dünyaya yuf borusu öttürmüş, hayın, fattan, acımasız bir kadın kadar can alıcı olabilir.

"Keşke ressam olsaydım. Şu Boğaz'ın resimlerini yapmayı ne çok istiyorum. Arzu gibi ben de Akademi'ye gidebilseydim. Kimse benim kadar tanıyamaz şu Boğaz'ın suyunu, renklerini, huylarını..." diye içini çekti; belli belirsiz.

Bir vapur geçti; burnunda beyaz köpük, ardında koyu mavi bir çizgi.

Kadın gülümsedi; güldü hatta. Gülüşü yüzüne yayıldı.

"Kaptana anlatsam, sorsam, bu vapurun geçişini nasıl tanımlarsın, sabahın bu erken saatinde diye, gözlerini yumar, sigarasından koyu bir duman alır içine, 'Süzülüyor, derim,' der. Çok beğenirim, katılırim, yinelerim: Vapur süzülerek geçiyor, derim. Sözde yazar olacaktım. Edebiyatçı hep öyle demez miydi benim 'kompozisyon'larımı beğenerek.. O kabiliyetsiz Neriman'ın ödevlerini hep ben düzeltmez miydim? Ünlü yazar oldu çıktı."

Sabah oluvermişti.

Az önceki büyü?

Büyü bozulmuştur. Hemen bozulur; gözle görülmez, elle tutulmaz, 'dil ucuynan' anlatılmaz. Deli duman değildir ama, uçurumludur. Tan üstü yağın tavşan tüyü yağmurdur desen, (eh biraz) değildir... Tanımlamaya kalkışınca taş köke sarar. Gizemlidir o.

Kadın 'gizem' sözcüğünü çok sevdiğini düşündü. Bir an daldı. "Oğof of!" dedi. Gözlerini yumup, içini çekti. Dingin, içindeki, hafif sesle kendi kendine mırıldanan şarkıları dinleyerek camın önünden çekilip, evin içine döndü, sessiz adımlarla.

İşte yeni bir sabah.

Çayın kokusu tüm eve yayıldı. Kedinin hırıltılı soluk alışları içinde, 'i' harfi belirgin yav yavı, açıldım, kapandım diyen kapı sesleri, musluklarda su şakırtısı...

Günlük yaşam denilen şey başlamıştır. Sıradan bir gündür.

"Onu güzellemek benim niyetimde" diye düşünen kadının yüzüne yayılan, sevinmeye benzeyen gülümsemeyle, sesi duyuldu evin içinde: Günaydın! Uykucular günaydın!

O yazı, bu yazı: "Kahrolmak"

-Mümtaz Soysal'dan alıntı-

"... En iyisi kahrolmaktan kurtulmayı öğrenmektir.

Bu vurdumduymazlığı öğrenmek değildir. Aldırmazlıkla, kahrolmak arasında daha sağlıklı, daha yapıcı, daha yaratıcı bir yol olmalı. Vardır da. Bilinçlenmek. Yani, yalnız durumları bilmekle

kalmayıp, durumların içinde, kendine düşeni de bilme-lidir. (...) Bi-reylerden başlayan bir bilinçlenme, kahrolanların, kendilerini kah-redenlere karşı birleşmeleriyle tamamlanınca, kahredici durumların ortadan kaldırılması için en önemli adım atılmış olur.

Yine de başarısızsanız, her şey olduğu gibi kalmışsa ve üstelik toplum gene sizi ezmiş, değeriniz bilinmemiş ve hakkınız gene çiğ-nenmişse, sakın kötümserliğe kapılıp kahrolmayın. Bütün yenilgiler-den sonra da, elinizde bir tek zafer olanağı kalmıştır: Kahrolmamak. Hiç olmazsa, "Yine de kahrolmadım ya!" diyebilirsiniz. Kendiniz-den, bu kadarcık bir zaferi esirgemeyin.

Sonra, bu küçücük zaferler birleşir, bir büyük zafere dönüşür. Dünyayı hep kahrolmayanlar değiştirmiştir. Onlar olmasaydı, kim bilir daha ne çok şeye kahrolacaktınız."

Çisenti

6

Nezihe Meriç'e
-1940'lardan esinti-

Büyük kent sözcüğü, acı sözcüğüyle beraber geliyor bana; her laf açılışında. Uzak, üstü küllü, karıştırıldığında bile, birden kendini vermeyen, ince ince sızlar gibi olup kaybolan bir acı. Anımsayışlar, akla gelmesiyle kaybolması bir olan, unutulmaya bırakılmış özelemler, onları yeniden yaşamamanın olanaksız olduğunu bilmenin getirdiği üzüncü gibi bir şey. Sanki rüya görmüşüm; tümünü anımsayamadığım, bazı yerleri çok belirgin.

"Yaşanılıp geçilmiş olan o, bitmiştir"e gelindiğinde, acı biçim değiştirmiş oluyor zaten; umutsuzlukla karışmış olarak.

Düşünüyorum da, masal gibiydi benim çocukluğum. Önce büyük bir gökyüzü vardı. Bulutları ve yıldızlarıyla, derin, göz alan bir gökyüzü. O benim kabuğumdu sanki. Hep vardı. Ben onun içinde yaşıyordum. Kırık yerlerde, dağlara doğru koşarken, ağaçların altında sırtüstü yatarken bakarsan ona, gözünün kamaşmadığını, rahatça bakabildiğini sanırsın. Başını nasıl döndürdüğünün, ne düşler kurdurduğunun ayırdına varmadan.

Ben geçip gitmiş olan o zamanlarda, yollarda yürüyüp giderken, hep dağları görürdüm diyorum kendi kendimle konuşup dertleşirken.

Hangi aralığa sapsan, hangi çayırılığı geçsen boydan boya, hangi yokuşu çıksan hep dağları görürsün çünkü.

Küçük bir kızsındır. Yürürken bağıra bağıra bir okul şarkısı söylersin. Kimseler duymaz.

Esinti, alır sesini, gökyüzünde daireler çizen kuşların sesine katar.

Ya da, hiçbir nedeni olmayan bir koşu tutturursun ki, soluğun kesilir, göğüs kafesine sancılar girer. İki üç kez düşersin. Dizkapaklarından ince kanlar sızar; uğunursun ama, gıkın çıkmaz.

Güzel toprak, dağlara doğru öyle bir yayılır gider, dağlar ta karşıda bulutlara öyle bir karışır ki, yüreğin şişer güzelliğinden. "Heeeeeey!" diye bağırırsın olanca çocukluğunla.

Ama o dağlar, oralıların dağlarıdır. Bir zaman gelir, seni tüm bunlardan ayırır, yollara vururlar yeniden. Baban 'tayin'* olmuştur. Bu sözcük senin için korkuyu koyulaştıran bir karabasan'dır. (Bir anda ev altüst olur. Eşyalar, sandıklar, denkler, odacılar, kamyonlar, şoförler, annenin telaşlı yorgun, oradan oraya koşuşması, babanın, elinde Bafra sigarası ortalarda dolaşması.)

Çeşmeler, bakır maşrapalar, avlular, gökyüzünün, güneşin altında bağırsarak koşan, çakır gözlü, kara gözlü çocuklar, saçın üzerinde sana akıtma döküveren seni (çok) seven kadınlar (parlak kara gözlü, dişleri bembeyaz, yemenileri hem renkli, hem boncuk oyalı; güneşte yanıp sönen) arkada kalır. Ağlar-sın. Özlem, acı, daha o zaman başlamıştır da, çocuksundur, pek anlamazsın. (Annen seni öper. Eline kocaman bir cevizli sucuk tutuşturur. "Ağlama canım. Bak orası çok güzelmiş. Bağlık bahçelikmiş. Alışırız oraya da" der.)

Yollar dağlara tırmanır çoğu zaman. Eşyalarınızla yüklü kamyon/lar vınlaya vınlaya, ağır ağır çıkar dönemeçleri. Durmadan çıkılır, yükseldikçe yükselir yollar. Dudak uçuklatan uçurumlara, (annenin dudakları kıpır kıpır oynar hafiften. Tanrısına korkusunu iletir durmadan, yardımcı olmasını diler içinden) göz ucuyla, ürpererek bakarken (Tanrının oralarda olduğunu düşünürsün gizlice) tam da gökyüzüne ulaştık sanıldığında, iniş başlar. Baş döndürücü yükseklerden, döne döne inen yol, dağın tepesinden fışkıran, taşlara, kayalara çarpıp köpürerek dökülen, selli akışı, uğultulu kükreyişi insanı ürperten nehrin kıyısına varacaktır sonunda.

* Tayin olmak: Atanmak

Böylece, ovalara, vadilere, geçit vermez sıradağlara, dağların arasında dumanı tüten dağ köylerine, nehirlere, derelere, çaylara, göllere, mağaralara, ceylanlara, dağ keçilerine, mor dağları görülmemiş, duyulmamış renkleriyle renklendiren çiçeklere bulanmış olan seni, getirir, İstanbul kentinin orta yerine bırakırlar

Arkanda bıraktığın kentlerin hiçbiri senin değildir. Onları bir daha göremeyeceğini bilirsin.

Acı buradadır işte: Sevmek, ayrılmak, özlem. İşin kaynağında bir yerli olamamak vardır. Bir köyün, bir kentin yoktur senin. Orada doğup, yaşamayı sindire sindire orada büyüdüğün; mahalle, komşular, akrabalar, arkadaşlar, anılar, ölülerin...

Burası Karaköy derler. Senin aklın karışır. Kalabalığın içinde şaşırır kalırsın. O zamanlar, ozanın "Benim yarım gurbet elde küçüldü" dediğini bilmesen de, ta yüreğinin başında duyar-sın sinip kalmayı. Kaynaşan, giden gelen insan kalabalığı, ilk kez gördüğün tramvaylar, tepesine dek insanlarla dolu otobüsler, konuşmalar, gülüşmeler, alışık olmadığın bir uğultu; kentin uğuldayışı seni sersemletir. Başın ağrır. Tramvaya binmekten korkuşun, anneni güldürür. Kızar, suratını asarsın.

İlk zamanlar, hoşuna giden şeylerden biri, köprü üstünde balık tutan avaralardır. Mısır Çarşısı bir de. Ama şu otomobiller, şu acele acele giden gelen, bir yerlerde toplanıp, bekleyen, gürültücü insanlar olmasa. Kent, bağırان satıcılarla, irkiltici, kızdırıcı korna sesleriyle, vapur düdükleriyle yüklü olarak, ara vermeden uğuldamasa... Uğuldamasa, çünkü sen, kentin, gürültünün dışındaki kendi sesini, sessizliğin çınlayışını duyamayınca, şaşırıyorsun. Elen belen oluyorsun

Mısır Çarşısı'nı bu yüzden tam anlayamıyorsun.

Gökyüzü de senin bildiğin gökyüzü değildir. Çatılar, bacalar, teller; teller arasında, bölük pörçük, tuhaf maviliklerdir.

Önce gökyüzünü, arkadan dağları kaybetmenin, acısı katı-lır acına.

Ne aradığını, aradığının ne olduğunu tam anlayamadığın bir aranişın sıkıntısı içinde küsersin. İlk günlerde başlayan bu küskünlük, hep sürüp gidecektir.

İstanbul (da) hiçbir zaman senin kentin olamayacak. Şu, özellikle, gurbet ellerde sorulan sıradan soru, "Aslen nerelisi-

niz?" ya da " Kız sen İstanbul'un neresindensin?" bile içini (aldırmıyorum sansan da) bir hoş edecektir.

Denizi bir türlü sevmeyeceksin önceleri. Hep Moda Burnu'na gidip, yukardan, suyun, kıyıdaki kayalara, çakıllara vurup vurup çekilişini seyredeceksin. Tut ki nehir kıyısındasın. Ya da, çakılları sürükleyip götüren bir deli çay! Güneş suyun içinde, su güneşi çalkalar durur. Vapurda, hep güverteye çıkmak, buruna gidip suların köpürüşünde, çavlanlı nehirler görmek de var hesapta.

Kadıköylü bir kız olduğunda (yıllar sonra) bir gün birden, büyülenmiş olduğunu anlayıvereceksin. İstanbul seni büyülemiştir. Sen kırları bulmak, denizde nehirler, dereler görmek için kendini deniz kenarlarına, yollara, yokuşlara vurduğunda, nereye çıktığını bilmediğin sokaklara girip çıktığında, İstanbul kenti sana sızmaya başlamıştır. Bunu anlatmak kolay değil.

Yüzlerce yıllık, ünü dünyayı tutmuş bir düş olan, böyle bir kentte yaşarken insan, o yüzlerce yılın yaşanmışlıklarını sezer. Hakkında çok şey yazılmıştır. İmgeleminde, gezginler, anılar, ozanlar, şiirler, romancılar, romanlar, resimler, fotoğraflar vardır. Okuyup öğrendikçe, gezip, bakıp gördükçe, tam öğrendim, bildim bu kenti dediğinde, öyle sandığında, bilmediğin binbir sokakla, aklını durduran görüntülerle karşına, çıkıverince karşına, bir büyüünün içinde yaşadığını iyice anlarsın.

İstanbul'un bozulduğu, çarpık kentleşmenin onu bitirdiği söylenir. Doğrudur.

Yalnız, şunu da eklemek gerek: Bu İstanbul, yedi tepe üzerine kurulmuştur ama, kaç yetmiş bin kez, sevmesini bilenlerce efsunlanmış bir kenttir. Ona bakmayı, onu görmeyi, onu yaşamayı bilmek başka bir şeydir. Her kulun harcı değildir.

Hele yazmak! İstanbul'u, yazmak istediklerinin tümünden sıyrılıp, onun delisi, onun divanesi olursan (belki) yazabilirsin.

Onu bilmeye, anlamaya kalkışınca, büyülenmeyi önceden hesaba katmak gerek. Ben bile (bir yabancı olarak) bilmeden büyülenmemiş miydim? Büyülenmiştim ama, razıyım.

Ne yazık ki İstanbul da benim kentim değil. Yarım yüzyıllık beraberliğimize, annemin bir İstanbul kızı olmasına karşın, benim 'bizim orası' dediğim bir kent yok. Yok ki!

Çisenti

7

Büyük kentlerde, geniş, alıp başını giden, sonu görünmeyen caddeler olur; sağa sola sapan küçük caddecikleriyle, sokaklarıyla; bana hep kentlerin kurulmaya başladığı ilk yılları düşündür.

Bu beni çok heyecanlandırır. Ne bulursam okurum bu konuda. Haritaları, biriktirdiğim resimleri masanın üzerine yayar, kendimden geçerim. (Gülümsün bunu hiç anlamaz. Zaman zaman sinirlenir bile. Beni biraz çatlak bulduğunu söyler. Güleriz. O, içimde bazı yerlerin ona karşı soğuduğunu duymaz; onun için soğuyan yemektir. Seslenmelerini duymamışımıdır. Oturup kendi kendine yiyecektir. Söylenir durur. Keşke onun da, kentleri, sokakları, caddeleri benim merak ettiğim, sevdiğim gibi ilgileri, sevgileri olsa. Ya da başka, herhangi bir... Konuşacak ne çok lafımız, sözümüz olurdu. Bana arkadaşlık ederdi.)

Yeni kentin içinde eski kenti bulmaya çalışmak, bir kentin yüzyıllarca süren yaşam serüvenini düşünmek, insanı şaşırtan bir duygulanma getirir. Eski mahalleler, eski sokaklar, eski evler, duvarlar, bahçeler, kapılar, mermer, taş, tahta merdivenler, çeşmeler...

İstanbul kenti, bu çeşit merakı olanlar için, bitmez tükenmez serüvenler hayal ettiren, aklın alamayacağı heyecanlar barındıran dipsiz bir kaynaktır; durmadan yenilenebilir, çeşitlenebilir. .

(Gülümsün [evet] bunu hiç anlamaz. Örneğin, bazı semtleri yıllardır görmemiştir. Çocukluğunun geçtiği, şimdi artık iyice bozulmuş olanlarından da, nefret eder. Suratını buruşturur;

elini sağı sola sallayıp "Aman! Bırak Allahaşkına!" der. Benim oralarda dolaştığımı duysa, kim bilir ne art düşüncelere kapılır. Onun fakir geçmiş çocukluğu falan gibi, beni hiç ilgilendirmeyen [takıntı onunki] düşünceler içindeyim sanıp, hırçınlaşır. Oysa evlenirken bunları uzun uzun konuşmuş, halletmiştik. Babamın paralı olması beni bağlamaz. Ben yatılı okul çocuğuyum zaten. Anlatamadım.)

Ah! En ince ufantılarına değgin bilirim caddelerin yaşamalarını, onların yasalarını; tıpkı insanlarda gözlemlediğim gibi. Gün ışığına göre ne değişik anlamlar kazanırlar. Kentin belli başlı alışveriş merkezlerinin olduğu işlek, büyük caddeler bir yana, kenar semtlerin caddeleri bir yana.

Hemen hemen her cadde, gün boyu insanlarla dolar taşar. Ama bu, öylesine değişken bir kalabalıktır, öyle ince ayrıntıları vardır ki, caddesine göre, semtine göre değişen, bunu ancak, kentte yaşamayı kenti sevmeyi bilenler sezebilir.

Bir kenti sevmenin elbette çeşitli yolları vardır. (Gülümsün, lüks denilen semtleri, onların pahalı 'cafe'lerini, büyük, pahalı mağazalarını sever. Onları 'Avrupai' bulur. Benim sevdiklerim, 'Alaturka'dır. 'la' dille damak arasında, yumuşatılarak söylenir. Ona, bir kenar semtin çardaklı kahvesinde, bir Trabzon pidesi, ya da acılı Adana köftesi ya da lahmacun yediremezsiniz. Yanında bol kıyılmış soğanla maydanoz ve ayran olsa bile!)

Bazıları yürür. Kenti yürüyerek yaşar. Sokak aralarında, anacaddelerde, yangın yerlerinde, kırılık bölgelerde, boş arsalarda, harabelerde, tren yollarında durmadan yürür. (Böyle bir kız var. Bizim sokakta oturuyorlar. Adı galiba Bengi. O bu yürüyenlerden. Sık sık karşılaşırız. Bana bakıp geçiyor. Gördüğünü sanmıyorum. Gizemli bir kız. Bana öyle geliyor. Gülümsün'e soramam kimin nesi olduğunu. Sinirlenir. Anlamaz. Kıskanır.) Bir yerden geçerken, hiç dalgaya düşüp, öylece yürüyüp gitmez bunlar. Hep bakar; bazan bir evin karşısında, bazan bir eski zaman duvarının yıkıntısının önünde dikilir kalırlar, uzun süre.

Bazıları...

Cadde boyu yürüyüp giderken, bir yan sokağa takılır göz. (Hep merak ediyordum. Bugün köşedeki berberin verdiği kü-

çük iskemleye oturup, uzun uzun baktım ona. Berberin demli çayı da çok güzeldi doğrusu. Ahbaplığı da.)

Eski dar bir sokaktır bu. Loşça. Bir kent sever, deneylerine, birikimine, kent üzerine olan bilgisine dayanarak, bilir ki, birkaç yüzyıllık geçmişi vardır bu sokağın. Birkaç yüzyıl. Çok yinelenmiş sözcükler, pek etkili olmaz bazı tanımlamalarda. Birkaç yüz yıl deyip geçiverince, bir sıradanlık çıkıyor ortaya. Oysa kaç kuşak insan ömrü eder.

Bu kara çileli sokak, elbette daracık bir sokaktır. İki yanında, kalın taş binalar vardır. Taş kararmıştır. Pencere camları, güneşi ya da aydınlığı yansıtmazlar ışıldayarak. Demirler paslıdır, duvarlar isten, kirden renksizleşmiştir. Perdeler, kapanma ve açılma diye bir şeyi unutmuşlardır. Oysa onlar, ev içi yaşamının, pek çok değişik yaşamını açılıp kapanarak yaşamışlardır. Onların açılıp kapanması ev için ne değişik zaman parçaları, yaşam çeşitleri muştular. (Gülümsün'ü hiçbir kuvvet bu sokaktan geçiremez. Benim köşedeki kahvede oturup, uzun uzun o sokağa baktığımı, karmakarışık binlerce düşünce ürettiğimi, heyecanlandığımı da [elbette] hiç ama hiç anlamaz. Anlatmam zaten.)

Bu sokaktaki perdelerin çoğu, bir zamanın birinde (ilk takılışlarını düşünüyorum da...) pencerelere asılmışlardır. Doğrudur ama, sonra gün gelmiş, yaşam bitmiş, ev boşaltılmış, perdeler terkedilmiştir. Yüzyıllardır oradadırlar. Bir el degecek olsa, un ufak olacaklar ama, kimseler çıkmaz o çöktü çökecek merdivenlerden. O yüzden, onlar öylece, sararmış, islenmiş, yol yol akmış, kocayıp gitmiş olarak, pencerelerin kenarlarında sarkar dururlar.

Kaldırımın altında kalan pencerelerden görünen bodrum katlarında, ışıklar yanar. (O keçi sakallı ufak tefek adam, hep buraların fotoğrafını çeker. Sık sık karşılaşırız. Onun yüzünü görünce, kendi yüzümün anlamını algılarım. Bir gün, bu aşinalığı ahbaplığa çevireceğim. Onunla konuşacak çok sözümüz olduğunu hissediyorum. O da uzaktan aynı duygularla bakıyor bana, eminim. Ufak tefek ama, konuştuğu zaman, bilgili hali, bilge hali onu, dingin, düşünceli, görmüş geçirmiş kocaman bir adam yapıyor.) İşçiler, çay içen karanlık adamlar, çıraklar dola-

şır ortalarında. Şakalaştıkları duyulur. Sönük ışıklı, yarı aydınlık, koyu karanlıklar içindeki bu yerlere bakmak istemez insan. Ürperir gibi olur. (Gülümsün'ü buralarda düşünemem bile. Zorlamaya kalksam, belki de sinirinden baygınlık geçirir.)

Dalar giderim elimde çay bardağını unutarak. Sanki börtü böcü kaynıyordur oralarda. Fareler! Gece kuşları da uçuşuyordur kıran kırana... İğrenç, yırtıcı ve kanlı. (Gülümsün'e haksızlık mı ediyorum. Onun piyango çıkınca almaya heves ettiği, deniz manzaralı, yüzme havuzlu büyük bir sitedeki ev... Canım efendim, mesele bu değil ki!) Bir deniz kentinde, denizi anımsatan, ufacık, ışıklı bir 'i' bile bulunmayan bu karanlık bodrumlar...

Renkli olanlar tabelalardır. Ütücü, boyacı, komisyoncu, tostcu... Ne kadar zevksiz, ne kadar uyumsuz, ne kadar dayanılamayacak kadar bozuk olursa olsun, sokağı canlandırırlar. Buralarda parlak ışıklar yanar, içerilerin karanlığını örtmek için. Gelen giden, giren çıkan insanların yüzleri bellidir. Dükkânların önünde otururlar, karşıdan karşıya seslenirler, gülüşürler. Yeraltındakilerden başkadır sanki bunlar. Bunların yaşadığına inanılabilir. (Gülümsün için onlar ayaktakımıdır. Tartışmalarımız hep bu tanımlamalardan çıkmıyor mu?)

Böyle binlerce sokak var, bu İstanbul kentinde. Bunlar, kara yazgılı sokaklardır, doğru. Onarılması söz konusu bile olamaz. Böyle bir şey düşünemem. Bunlar, öyle eskidir öyle kök salmışlardır ki, bir yıkmaya kalkışılrsa, (aman Tanrım) bodrumlarda ki kendi halinde yaşayan yüzyıllardır birikmiş bunca dert, pislik, bela kente yayılır, su yollarından, çukurlardan, lağımlardan, yıkıntılardan taşıp zehirler kenti. Fareler, böcekler, yılanlar... Binlercesi birarada, sürülerle. (Oğooooogh!)

Neyse ki, bu hiçbir zaman söz konusu olamaz.

Belki büyük bir savaş, bombardımanlar falan (sinemalar-daki gibi). Ya da deprem! Kentin tümünü yerle bir edecek bir deprem!

Aman!

Bu yüzyıllardır yaşayan sokaklar, dünyanın hemen her yerinde vardır. Ben İstanbul'dakileri bilirim. Birçoğunu. Çoğu zaman, çabucak geçerim önlerinden. Kara çileleri içimi ağular.

Oralarda yaşamak istemem ama, oralar beni, büyüler.

Karabüyü.

Bir kenti neden sevdiğini hem bilir, hem anlatamaz insan. Yokuşları, dikine inen arasokakları, bir mucize gibi iki yanı ağaçlıklı güzel evlerle, çiçekli balkonlar, serin bahar esintileri, uçuşan perdeleriyle donanmış olanları. Bahçelerinden geçmiş zaman köşklerinin kasımpatıları, leylakları taşan, ağaçlar arasında kaybolmuş... Apartmanları görmem ben. Köşkleri hayal ederek bakarım oralardan geçerken.

İstasyon mahalleleri ayrı bir dünyadır. Gecekonducular ayrı.

İşyerleri, lokantalar, bankalar, mağazalar, pastahaneler, pasajlarla dolmuş büyük caddelerin arasokaklarında yaşamını sürdüren evler, apartmanlar bir başkadır; onların bakkalları, manavları ayrıdır. Yeni kurulan, her biri ayrı bir dünya olan siteleri yok sayıyorum. Düşünmek bile istemiyorum.

İstanbul benim için, böyle, gezip gördüğüm, daha gidemediğim binlerce sokakla, caddeyle doludur. (Bu uzun gezilerden döndüğümde, Gülümsün bir 'cafe'de arkadaşlarıyla buluşacaksa, benim gitmeyişim yüzünden büyük tartışma çıkar; çoğu zaman kavgaya dönüşerek.)

Bu İstanbul şehrine (doğrudur) baha biçilemez. Onu yazmak, bir ömür, büyük ustalık ister.

Hele bu 'Çisenti' dizisine hiç sığmaz. (Bir sokak bile olsa. Bunu Gülümsün bile anlayabilir, anlatsam.)

Anlatmam.

Biz, Gülümsün'le (galiba) ayrılmalıyız.

Ayrılmalı/mı/yız?

Ayrılısak/mı acaba?

Bugün Büyükdere'nin orada bir yokuş gördüm. Daha önce nasıl olmuş da görmemişim şaşıtm.

Çisenti

8

Onca yıl konuşup durduktan sonra, nihayet gelebildik.

İşte, ona yıllardır anlattığım kent.

Girişte gene at pislikleri var öbek öbek. Bu kenar semtlerde hâlâ faytonlarla, at arabaları kullanılıyor demek ki. Bir ikisi geçti yanıımızdan. (Yüreğim kalktı.) Girişteki kokuyu da hemen tanıdım.

Hep ona bakıyorum. Bu kent çarptı onu; kentin ruhu, elen belen etti. Oysa, benim çocukluğımın, genç kızlığa adım attığım o yılların, o geçip gitmiş güzel yılların hayali bir sis gibi, düş gibi çevremde.

Doğanın tüm bereketini, evlerde, sofralarda, yaylalarda, köylerde yaşatmış, insanların yüzünü hep güldürmüş olan o yıllar!

O bolluk içinde, bir elim yağda, öbür elim balda yaşadığım, genç kızlığımın kenti!

Yüzü gözü ışıldadı. Ağzı hep açık: Gülüyor. Durmadan (gülüşü ne güzeldir),

“Çok güzel yahu, yahu çok güzel” diyor.

Ben susuyorum. Sevincini bozmak istemiyorum. (O, benim eşim bu dünyada. İyi bir insan. Ben onu korumalıyım. O, tertemiz, iyi yürekli, bilmediğim, erişemediğim derinliklerinde saklanmış ‘hicran yaraları’ olan bir delikanlı. Yaşı ellilere varsa da),

“Bir de eskiden görseydin sen buraları. Yirmi yirmi beş yıl önce. Hele hele kırk yıl önce. Çok bozulmuş kent, çok, çok bozulmuş” demiyorum.

Sonunda çarşıya gelebildik; her köşede durarak, her fırından bir şeyler alıp, her halıcının, kilimcinin, bakırcının önünde dikilerek, hal hatır sorup, sohbet ederek, arasokaklara, çıkmazlara, yokuşlara, çardaklı kahvelere hayran olarak...

İlk kez görüyordu bu eski kenti; ünlü çeşmeli çarşığı. Her dönemeşte gürül gürül akan bir çeşme. Kubbeli, çardaklı, çardağı sarmaşık gül kaplı güzelim çarşı. O pek bozulmamış.

İçime ince bir sızı yayılıyor; sevinir gibi oluyorum.

Sağa sola bakarak, gene dükkânların önünde durarak, gene küçük küçük hal hatır sormalı, sohbetimsi havayı sürdürüyoruz.

"İşte" diyorum içimden, "Hacı beylerin köşküne giden yol. Aa, buradaki çeşme n'olmuş. Kurumuş. Peki su nereye gitmiş. Bir tek yalak kalmış. Yazık! Ortaokula bu yoldan gidip gelirdim. Arabın camisini geçtin mi, caddeye çıkmadan, kestirmeden, Nemide'lerin konağının oradan... Konak ne kadar bakımsız. Yazık!"

Ben, sadece gülümsüyorum. Konuşan o. Bir ara,

"Seni neden sevdiğimi, bu sevginin rengini şimdi daha iyi anlıyorum" demişti. "Evliliğimizin uyumunu da!"

Bunu düşüneneğim. O, psikiyatris ya, arada böyle bir laf atar ortaya, ben aylarca düşünürüm.

"Ben bu kente vuruldum yahu. Böyle bir kentte yaşamış, doğmuş büyümüş olmak isterdim" diyor.

"Aslında..." diyorum, o dalmış kendi sözünü sürdürüyor:

"Kentler insanın psikolojisini belirler. Bir yere kadar tabii. Bu, daha çok, kentle ahbap olmayı bilebilenler için, kenti yaşayanlar için geçerli. Sen onlardansın." Ben sözümü tamamlayabilseydim,

"... bu kanıya varmak için, biraz olsun kentle tanışmak, orada yaşamış olmak, onunla ahbap olmak gerekir" diyecektim. Demedim.

"Doğru" deyip sustum. Bu susmalarımı anladığını sanmıyorum.

İmgelemimde bir apartmanın bodrum katı var. Girişten iki kat alta iniliyor. Karanlık, küf kokulu. Hastalıklı bir kadının iniltili dolaşmalarını kaldıramayan bir adamın, gece yarıları eve geldiğinde, o küf kokusunun bir de meyhane kokusu diye tanımlanabilecek bir kokuyla karışması var; aralığa açılan pen-

cere hiçbir işe yaramaz bu durumda. Aralıktaki portatif yataкта yatan delikanlı, kalkıp, düşen babasını yerden kaldırır. Pabuçlarını çıkartıp yatırır. Üstünü örter.

Nerde bizim, ayak bileklerinde rengârenk boncuklu bilezikleriyle, kulaklarında salkım saçak küpeleriyle gökyüzünün katında süzülen güvercinlerimiz. Ova, ta dağların eteklerini tutana dek döne döne yayılır da, ormana vardı mıydı küçük taşlarda köpüre köpüre akan bir dereye dönüşüp serinler. Damdan bakarken, başı döner insanın. Tanrı işte oralarda bir yerde diye düşünür, içinden "töbe töbe" diyerek.

Susarım, çünkü, bir yanlış oluşuverir de, incitirim onu diye korkarım.

Kendimi vücudumu, öylece omuzlarımdan aşağı salıvermiş, heyecanlarımı (işte bizim lise. Eski yapı tabii. Bak, olduğu gibi duruyor. İşte ben. On altı yaşımdayım. İncecik, sapsarı bir kızım. "Sen nerden çıktın böyle Sarıkız" derler dayımgil falan. O zamanlar, gözlerimin yeşil oluşunu sevmiyorum. Mavi gözü seviyorum. Benimkiler yemyeşil) kendi başıma dolaşma vaktine saklamış, onun heyecanlarına baka baka öylece peşi sıra, dola- nıyorum. Bazen gülüşüyoruz. Çarşı esnafının şakalaşmalarına, takılmalarına, hemen uyum sağladı.

Öylece, ayaklarımdan sızlamaya başladığını düşünerek, çarşıdan, kemerlerin oraya gitmek için, çıkmak üzereyken, tam o sırada, önümden elektrik çarpmış gibi, bir küçük oğlan vurup geçiyor. Hem de çılgınlı kahkahaları güvercinlerin hep birden havalanması gibi, tüm çarşı geçidini doldurarak.

Ne olduğunu anlamak için, gülerek, çevremde dönerek oğ- lanı yakalamaya çalışıyorum bakışlarımla. Onun yerine, kara gözleri parlayan bir kadın görüyorum. Dişleri öyle beyaz, kaşları öyle kalemle çizilmiş gibi, yüzü öyle güzel ki, gülmeye başlıyorum. O da gülüyor. Sonra sesleniyor:

"Çakal! " diyor. "Bir yakalarsam seni! Gel buraya"

Bu bir an!

Olmasıyla bitmesi arasına zamanın giremediği bir an!..

Bir erkek gülüşü ekleniyor, kadının, sıcak, yumuşak, sevgi dolu sesinin üzerine.

Ne?

Kim?

Hiç unutmadığım o ses; kalın, genizden, 'h'lerde hafif bir vurgu; egemen, buyurucu:

"Elleşme. Dayısıgile uçtu. Mantı varmış" diye uğuldaya uğuldaya, çın çın çınıyor kubbelerde, dağ tepelerinde, evrenin boşluğunda.

Daha sözü bitmeden, ağzında tamamlanmadan, o an'ın içinde görüyor beni.

O an'ın içinde bakıp görüyorum ben de onu.

Dükkânın kapısının önünde, dimdik, boylu boslu, yapılı (nasıl da uzun, ince, yürüyüşü havalı bir delikanlıydı) bir adam olarak (pek belli olmasa da, göbeği de var) duruyor.

Birbirimize bakıyoruz.

Gözlerimizi kırpmadan, erişilmesi zor, çok uzak, çok derin bir yerde taş kesilmiş gibi... Zaman anlamsız, paramparça dökülüyor aramızda. Yok oluyor.

Kadın hâlâ gülerek çocuğu kovalıyor.

O, (benim zamanın dışında, gençlik aşkı denilen, ne olduğu tam anlaşılamayan, saf, çocuksu heyecanlanmalarla dolu, esrik, gizemli, şaşkın, bir büyülenmenin içinde olduğumu hiç anlayamayarak) kolumdan tutuyor.

"Yoruldun sen" diyor. "Bak yüzün sapsarı. Çok da terledin. Dönelim istersen otele. Akşamüzeri çıkarız tekrar." Şaşkın, tıkanıp pürüzlenmiş bir sesle,

"Efendim?" diyorum. Gülüyor,

"Yürü bakalım yürü" diyor.

Onca yıl anlattığım, bizim orası dediğim kentim!

"Yürü bakalım yürü!" demişti.

Gülüşündeki tuhaflığın, kolumu tutuşundaki, sarılmaya benzeyen ayırdının olmayışının belirginleşmesi uzun zaman sonra, gece gelmişti.

Ben önce yatmışım. O balkonda sigarasını içip, dişlerini yıkadıktan sonra geliyor. Süzülür gibi, usulca giriyor yatağa, pikenin ucunu, yavaşça çekiyor midesine doğru.

"Uyudun mu?" diyor yavaşça. Sesimin düzgün çıkmasına dikkat ederek,

"Yok," diyorum. "Seni bekledim." Sonsuza değgin sürecekmış gibi bir suskunluk giriyor aramıza. Sonra, ondan bir soru geliyor:

"Bir çocukluk ya da gençlik aşkı mıydı?" Ağzımın içinde birden toplanıp donan tükürüğümü zor yutarak,

"Şey..." diyorum. Gülüyor.

"Bir gün ben de sana bizim sokakta oturan bir komşunun mavi gözlü kızını anlatırım" diyor. Elimi uzatıp elini buluyorum, tutuyorum. Parmaklarını kapatıp, elimi avucunun içinde hafifçe sıkıyor.

Öylece uyumuşuz dün akşam.

Hamile o. Korkuyor.

Hayır! Yapmayın! "Hiç" demeyin. Bir şey vardır elbet. Ah hayır. Hiç demek ne demek. Ölüm.

"Ölüm mü!" Hayır! Ölümden söz edilmesin. Şu söz öne çıksın: Yapılacak bir şey vardır elbet.

Kendinizi koy vermeyin. Durun bakalım.

Ağlamayın canım! Durun hele. Çocuklar da başladı. Korkuyorlar...

Ağlanacak bir şey yok canım!

Şu bata çıka bata çıka, kardan adam gibi adam, nereden çıktı bu?

Sahi o adam kim?

Gibisi yok, adam kardan.

Bakın bakın adam gülüyor.

Dışleri de yok. Halimize hiç aldırıyor. Bayram var sanki.

İrtibat kesik. Kaldık azizim burada.

Bağırıyor:

Kim?

O!

O kim?

Kar cini.

Yapmayın. Durum çok feci. Şakanın sırası değil.

Kar cini, kar ağzını burnunu tıkasa da, eliyle silip bağırıyor:

"Korkmayın. Korkacak bir şey yok."

Gülüyor. Kar cini gülüp duruyor. Koşuşturup duruyor. Düşse kalka, sağa sola, karlara bata çıka...

Ha bire aynı sözleri yineliyor.

Hızını aldı. Az sonra geçer. 'Şincik' gelir kar makinesi. Korkmayın. Korkmayın, bi şeycik yok, bi şeycik yok...

N'apıyor bu adam yahu?

Çay dağıtıyor.

Çay mı?

Evet!

A! Çayı nerden buldu bu şimdi?

Üç bardağı var. Birer yudum birer yudum.

Neden gülüyor, neden bu kadar sevinçli?

Çisenti

10

O, hep öyle gülüyor. Rahatça, ağzını açarak, içinden gelen ses, ağzının içinde yuvarlanıp, "ho" sesine dönüşerek, peş peşe sıralanarak, sonuncusu uzayıp giderek. Şöyle: "Hoh ho hoooo!" Renkle tanımlamak gerekirse bu gülüşü, koyulmuş, ballanmış bir turuncu. Kabak tatlısı gibi. İşitildiği zaman getirdiği duyguysa, gülmek, sevinir gibi, rahatlar gibi olmak.

İşte gene öyle gülüyor; bir sonbahar akşam vakti, bahçedeki çardakta, güler yüzlü, yaşlı halasıyla çay içip, yeni kızarmış puf böreklerinden atıştırarak.

İştahlı.

Çay içiyor görünüyorsa da, halasına göz kırpıp, çiçekleri sulayan karısına şöyle bir göz atıp, kıs kıs güldükten sonra, arkasından çıkardığı konyaktan, koca bir yudum alıyor.

Genç görünümlü. İri yarı, neşeli.

Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa.

Merhametli.

Bahçıvanın oğlunu okutuyor.

Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor.

Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.)

O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

"Abi ben ne anlarım savaştan" diyor. "Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü an-

İmam bu dünya siyasetinden, bu milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim." diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

"Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir."

Üç yudum çay, bir büyük yudum konyak.

Halasını sever. Halasıyla akraba dedikodusu yapıp kahkahalarla gülmeye bayılır.*

Oysa, karısı, ufak tefek, nazlı, çekingen.

Soluk sarı.

Güldüğü zaman bile, bir hüznü, gülüşe döndürüyor sanki.

Ürkek.

Ürkek, maral, menekşe, çiçek sözcükleri ona çok yakışıyor.

O iriyarı adam, cüssesinden umulmayan bir incelikle sevip korur onu. Ama anladığı pek söylenemez. (Ah! Bir de bir oğlan verse ona. Başının tacı olacak. Şimdi papatyadan bir taç. O zaman pırlantalı taç olacak. Kraliçeler gibi.)

İmgelemi çalkalayıp, ortaya dökerek, içinden seçilenlerle bir yaşamöyküsü kurmak gerekse, adamınki, kabaca şöyle çıkar: Kalabalık bir ev, tencereler, irili ufaklı tencereler, kuşhaneler, tavalar, tepsiler, etlisi ayrı, sütlüsü ayrı yemekler yemekler, börekler, çörekler, kızlar gelinler, eltiler, halalar, dayı kızları, irili ufaklı yeğenler, ziyafetler, düğünler, kına geceleri, gelin hamamları ve (asıl) evi bir havai fişek gümbürtüsüyle sevinçlere, çılgınlığa kahkahalara boğan bir doğum. Dört kilo altı yüz gramlık bir erkek evlat! Dört kızdan sonra, nihayet bir oğlan!

O, besili. Ağız tadına düşkün. Paralı bir adam şimdi.

Oysa öteki? Karısı?

O yalnız, çekingen kadını yazıya döküp, kurgulamaya çalışmak kolay değil.

Önce, bir baba var. Upuzun, çok zayıf, ela gözlerinde hep bir çaresizliğin sönük ışığı olan, hep, küçük sarı kızının elinden tutan bir adam.

Parasız, işsiz, karısı ölmüş, evsiz, ortada kalmış bir baba. Kı-

* Hala akıllı bir kadındır. Neşelidir. Hayatını istediği gibi yaşamış, onun bunun sözüne aldırmamış, kendi sözünü sırasında dangır dangır, sırasında alto sesinin en yumuşak titreşimlerini kullanarak açıkça söylemiştir. Akrabaları ondan çekirler.

zının elini, hep, açılan, ama pek açılmak istemeyen kapılarda bırakmış; dönüp almak üzere.

O giderken, küçük kız hiç ağlamamış arkasından. Belki kızlar diye korktuğu için.

Babası hakkında konuşulurken hep önüne bakmış; işsiz, parasız, kirasını veremediği için evine gizlice girip, gün ışımadan çıkan, zavallı bir adam.

Değil! Sadece acışmış, boz tutmuş, başı kara, bağırsaklı bir adam o.

Hep, halasının, dayısının, annesinin bir arkadaşının evinde, hiç bir şey istemeden, çok korkarak, pencerelerde gizlice babasının yolunu gözleyerek, bir köşeye büzülüp oturarak onu bekleyen o küçük kızını düşünen, özleyen, onun korkusuna, onun öz başına, korkular içinde kalakalmasına hiç dayanamayan. (Anımsadığı zaman, yüreğinin başına...)

Anlaması da anlatması da zor. Çok zor! *

Çiçekleri sularken, o, 'hoh ho hooo'lara doğru bakan kadın, öylece bakar.

Gülümsemez bile.

O gariban babası, ölmemiştir. Bir iç sızısı olup gelip küçük sarı kızının yüreğine yerleşmiştir. Onun için o çiçekleri sulayan kadın, hep o ürkek, bir şey istemekten ödü patlayan küçük sarı bir kızdır.

Hep babasının elinden tutan.

* Hala anlar. Ötekiler gibi, "Aman, sıska, suskun, soğuk şeyin biri" demez. Nazlar onu. "O benim gülibrişim kızımdır. Siz onu anlayamazsınız" der.

Çisenti 11

Gene,
gene akşam oluyor.
Hep.

Akşam oluyor. Kentin üzerine, aydınlık bir karanlık çöktü.

Kent yorgun. Bezgin, yıkkın. Deniz yağ yeşili. Dağlar karanlık, sokak lambaları benek benek, ölü sarı lekeler. Birbirine karışan allı yeşilli tabelalar, bulantı gibi.

İnsanlar gülmüyor.
Gülümsemiyorlar bile.

Terör, kötülük, acı, kan, şiddet, hırs, para para kara para kara, ölümler, ziyan kadınlar, öldürenler, bebeler, küçük çocuklar, yokluk, yoksulluk, kavga, pislik, hastalık/lar, açlık, fuhuş, işsizlik, ziyan adamlar, isyan, başkaldırı, yürüyüşler, korku, korkusuzluktan korkma, utanmazlık, ha ha ha, dans, müzik, neşe, sarhoşlar, çılgın eğlenceler... Kusanlar...

Neee?

Kusmak fiilini, istediğin kadar, her bir köşesinden çek çevir kullan.

Kusmak!

Yan yana, üst üste, sıkışık, tıkkışık duran otomobil, kamyon, motosiklet karmaşası içinde, yılan ısılgı gibi dolaşıyor bezginlik, tekdüzelik, sıkıntı. Yollar, köprüler, geçitler, dönemeçler tamamen tıkanmış, evlerin ışıkları birer ikişer, orada, burada... Ortada yılgınlık var ama, alışılmış olduğundan, hep birarada, çökelp kalınmış.

Büyük söz söyleyip, benzetme yapmaya çalışarak diyelim, dört bir yana kol salmış, önüne geçilmesi olanaksız (görünen) kanserli bir gövde de memleket, sağlıklı kalmış üç beş hücre, kurtulmak/kurtarılmak için çırpınıp duruyor. Örneğin, küçük, kara gözlü çocuklar, çember çevireceklerine açıklık, kırık yerlerde, kalabalık caddelerde ayakkabı boyuyor. O küçük elleri kapkara, tırnaklarının içine dek (daha tiner çekmeyi öğrenmemişler). Ama, buna karşılık, şairler şiir düzüyorlar onlar için; insanlar için, memleket için yılmadan, usanmadan. Ne dedikleri kimsenin umurunda değil. (Ne demişti şair? İnsan tükenmez!)

İşte böyle deyip, boyun kırıp susulsun mu? (Bu tartışılmalı. Usanmadan yüzyıllık soruyu yinelemeli: Ne yapmalı? Sonra, iç geçirilmeli: Ah!)

Bu acılı, yakınmalı betimlemenin sonuna, hiçbir baharatın tat veremeyeceği, bir küçük öykücük! Derin derin, çok derin... Erişilmesi çok zor bir yerlerde, küçük bir ışık bulunsa da...

(İnsandan umut kesilmez. O ışık bulunacak. Dünyanın tüm bilgeleri, sonunda, sözü buraya getirmiyorlar mı?)

İşte öykücük, su serpsin yüreklerle. Saçmalamaya dayanamayıp gülmeyi getirsin.

Bir de yabancı sözcük: Lahavle! (Bu sözcüğü öykünün sonunda kullanmak daha uygun.)

Ağaçların tellendiği bir güzel bahar akşamı, kent halkı, alaz taraz akşama girmeye hazırlanırken (bir karanlığı, bir boğuntuyu sürükleyerek, koşuşturup dururken evlere doğru) hep beraber,

birden,

ansızın,

umulmadık, duyulmadık bir çığlık duyuldu.

Korku veren, usangın, can havliyle atılmışçasına; kenti zerrelere dek ayırıp parçalayan, tüyleri diken diken edip ürperen, yok edici o çığlık, yaşamı vurdu. Vurdu geçti.

Kent ahalisi, artık dayanamayıp, çıldırdı. Çıldırarak ayaklandı. Bir kıyamet günüydü bu. Mayalanıp duruyordu, herkes ayırdındaydı olup bitenin. Gene de korku yürekleri dağladı.

Nedeni neydi bunun? (İlle ille bulunmalıydı.)

Neydi bu anlaşılmaz çığlık!

Kimdi, neydi!

Kent kendini korumaya almalıydı. O yüzden, tüm güçler seferber oldu. Motosikletler, coplar, polis, jandarma, kuvvetleri uçarak harekete geçti.

Büyük bir arama tarama başladı.

Korku, heyecan, karmaşa dağları tutmuştu.

Hani yer yerinden uğradı denir ya, aynen öyle olmuştu.

Başlanan uçlanır.

Sonunda suçlular bulundu.

Deniz kenarındaki sıralardan birinde, yaşlı (çok yaşlı, ufak kalmış) iki kadın (cık) oturuyordu.

Çocuklukları, Samatya'da geçmişti. Tam yetmiş sekiz yıllık arkadaşlıklar. Yedi yaşından beri. Tereyağlı pilavlar, taskebabları, kıymalı kolbörekleriyle beslenmişlerdi. İkisi de kaymaklı ekmek kadayıfını çok severlerdi.

Mahallelerinde çoğunluk, kırk mumluk, yirmi beş mumluk, hatta on beş mumluk ampullerle aydınlatırdı evini ama, ılık, onların içindeki sevinçle, mutlulukla pırıl pırıl yanardı.

Sonra...

Zamanlar çok değişti. (Ah ah! Çok değişti, çok.)

Herkes gitti.

Herkes gitti.

Çocuklar!

Çocuklar ara/ya/mıyorlar.

İşleri çok.

Çocukların hiç vakti yok. (Çok koşuşturuyorlar, çok.)

Tek başlarına kaldılar.

Evlerinde kuru başlarına...

Evler de kıyısından köşesinden gidiyor.

Bahçe duvarı çoktan çöktü zaten.

Para!

Hiç paraları yok.

Korkuyorlar.

Her şeyden korkuyorlar.

Korkudan bazan yürekleri duruverecek gibi oluyor.

Belleri bükülmüştü çoktan.

Omuzlar da çöktü.

Sesleri de söndü.

Fısıf fısıf konuşuyorlar. Dışsız ağızları bir kuyu gibi açılıyor güldükleri zaman.

Tüm bunları, ağır ağır, dura dura, solukları kesilerek bir bir anlattılar, ödlerini patlatan bacaklarının üzerinde dimdik duran, tepelerine dikilen, o iriyarı adamlara.

Başka bildikleri yoktu.

O adamlar, önce dinlediler, sonra anlatılanları karıştırıp harlandırarak, onları alıp götürdüler.

Araştırmalar, soruşturmalar vb. sonunda ikisi de (o mini mini, çok yaşlı iki kadıncık) suçlu bulundu.

Böylesine korkular içinde, böylesine çaresiz, böylesine acılı, böyle kimsesiz olunur muydu?

Neydi o çığlık?

Ha?

O ne çığlıktı öyle?

Kentin, kentlilerin ödünü patlatmışlardı.

(Birer tekmelik canı kalmış, gidinin morukları.)

Oysa, o, iki küçülmüş, kurumuş kadın,

iki yaşlı (çok yaşlı) kadın (ki çok sessizler uzun zamandır).

Fısıf fısıf hep, (hani o, geçmişte. Onların orada yaşadıkları zamanı konuşur, gözlerinden inen yaşları, ayırdında bile olmadan, el alışıklığıyla siler, sessizce burunlarını çekerler.)

çıtları (bile) çıkmaz; uzun zamandır.

Onun için korkudan donup kaldılar.

Başlarına geleni hiç anlayamadılar. (Suçluydular ama, çok yaşlı olduklarından...)

Korkuları evin her çitirtisini büyüterek, her loş, karanlık köşesini doldurmuş olarak, pencerenin önüne oturup, mehtabı seyrettiler.

“ ‘...Ağlama sakın. Vakitli bir ölümdür. Rubum için dua edersin. Sakın korkma. Ne mutlu bana, tek başıma, yapayalnız değilim. Ölenle ölünmez. Yaşamak güzeldir. Ne olursa olsun, yaşamının ipini sıkı tutacaksın. Ama zor, ama kolay. Bak, dünya insanlarla dolu. Hepsi bir yolunu bulmuş yaşamaktadır. Yaşayacaksın. (...) İnsanlara verilen en büyük nimet budur. Akıldır. Hep aklını kullanacaksın.’ ”

Nezihe Meriç'in son kitabı *Çisenti* “Öyküler yazmıyorum, öyküler yaşıyorum” diyen yazarın öykücülüğünde yepyeni bir dönemeç. Birbirinden farklı ama birbiriyle ilintili on dokuz öyküden oluşan *Çisenti* gerek kahramanları gerekse anlatımı ile çok farklı bir öykü şöleni sunuyor. Kısa bir öyküde uzun bir romanın tadını ve dopdolu yaşanmış hayat(lar)ın izini bulabilirsiniz.

ISBN 978-975-08-1031-7

16 TL

KDV'den
muafır.